



DE DOCHTER VAN
DEN CAMISARD

DOOR

JOHANNA BREEVOORT



J. H. KOK - KAMPEN

DE DOCHTER VAN DEN CAMISARD

DE DOCHTER VAN DEN CAMISARD

EEN VERHAAL UIT DEN GODSDIENST-
OORLOG IN DE CEVENNEN - DOOR
JOHANNA BREEVOORT



J. H. KOK — 1916 — KAMPEN



HOOFDSTUK I.

Bij de Camisarden.

Reeds twee jaren lang woonde Daniël Rambonnet, de godzalige Hugenoten-prediker op den hoogsten top van den berg Bouges, in de landtaal „Altefage” genoemd, te midden der hooge dichte beukenbosschen, die hem tegen elke ontdekking door de Dragonnades beveiligden. Hij was een man in de kracht des levens, sterk van lichaam, sterk van ziel, met een onwrikbaar kinderlijk geloof in zijn God.

Als kind had hij de blijdschap van zijne ouders aanschouwd, toen Lodewijk XIV den 21 Mei 1652 de openlijke verklaring aflegde, dat hij de Hugenoten in het volle bezit van het Edict van Nantes laten zou. En dat wàs iets! Volledige vrijheid van geweten en eeredienst, het recht om hunne leeraren zelf te kiezen, het ongestoorde bezit van hun 760 kerken in hunne 200 vaste steden en dorpen. Er waren toen meer dan twee millioen Protestanten in Frankrijk en daarvan woonden er alleen 250.000 in de Provincie Lanquedoc.

Hoe spoedig was, ondanks deze verklaring, de vervolging losgebarsten over de hoofden der Hugenoten! Koning Lodewijk XIV werd al dweeppieker, naarmate

Camisard

hij ouder werd en ontnam van 1661 tot 1686, aangehitst door de Roomsche geestelijkheid, aan de Hugenoten het eene recht na het andere.

In dien tijd was Daniël Rambonnet opgegroeid van kind tot man en vader; naar de begeerte van zijn hart koos hij de verkondiging van het zuivere Evangelie als zijn levensdoel, trots den stijgenden nood der tijden. Daniël werd prediker in Pivras in het Vivareesche; bediende zijne kleine gemeente met liefde en toewijding in gestadig levensgevaar.

Hoe werden de Gereformeerden verdrukt! Ook in het kleine Pivras. Hunne weezen stelde de Overheid onder Roomsche opvoedsters en kloosters, al Rambonnets protesteeren baatte niet, voor het geringste vergrijp werden hunne goederen verbeurd verklaard en de leeraar ten strengste gestraft. Daniël ontliiep geenszins tijdelijke gevangenschap; in een vunzig kerkerhol, waar hij op den naakten vloer, tusschen allerlei ongedierte honger leed, moest hij telkens boeten voor zijn herderlijke zorgen. Maar hij versaagde niet, keerde altijd weer als een trouw herder tot de beangste kudde terug, totdat de vreeselijke slag viel!

Lodewijk XIV pas van de jacht komend, onderteevende te midden der opwinding van een drinkgelag, de herroeping van het Edict van Nantes en verklaarde daardoor twee millioen onderdanen rechtloos en vrij. Nu ving het lijden der Hugenoten ten volle aan!

Ook tot Pivras kwam de ontroerende tijding. Het koninklijk besluit beval immers: Het onmiddellijk af-

breken van alle tempels; verbanning binnen veertien dagen van alle leeraren; doop en onderricht van alle kinderen door de priesters; bevel aan alle uitgeweekenen om terug te keeren op straffe van verbeurdverklaring der goederen; zware straffen voor allen, die na het ondergaan van hun vonnis, weer tot het Protestantisme zouden overgaan; verbod om het land te verlaten, of zich op eenigerlei wijze tot godsdienstige doeleinden te verzamelen, op straffe van de galeien. En ten slotte werden alle Protestantsche huwelijken voor ongeldig verklaard. Wie zich niet Roomsch liet overtrouwen, leefde in ontucht volgens de wet!

Daniël Rambonnet bezocht juist de verstrooide Protestanten in het Vivareesche, toen de ontzettende tijding hem bereikte. Overal zag hij in alle dorpen waar hij doortrok, of liever omheen trok, want hij moest zich schuil houden, de juichende Roomsche geestelijkheid hun onheilig werk beginnen. Jammerende moeders, wier huwelijk onwettig werd verklaard en wier kinderen in de kloosters werden gesleept. Dertig, veertig vrouwen en kinderen werden bij elkaar gedreven en gedwongen het „Avé Maria” aan te heffen na het teeken des kruises; weigerden zij, elendige gevangenschap en pijniging werd hun deel, gehoorzaamden zij, dan ging de lange lijst van hun namen als van nieuw bekeerden tot den koning en weehenzelfs, die Protestantsch durfden te denken of een Hugenoot een dronk waters wilden geven.

Met den edelen zachtmoedigen Brousson was Daniël

Rambonnet in grooten haast naar zijn stadje gereisd. Hoe zou hij daar zijne jonge vrouw en weerlooze kindertjes vinden?

Hoe vond hij hen? Hoe vond hij zijne gemeente? In den grootsten jammer, in ellende. Als bloedhonden hadden de Jezuiten huis gehouden. Hij vond het lijk van zijne vrouw met haar kind in de armen gekneld. Hij vond haar op den dorpel van zijn verwoeste halfverbrande woning. Van zijn oudste kind geen spoor. Zijn kleine kerkje lag met den grond gelijk gemaakt. Wie zich niet „bekeerd” had, en hij vernam het van Cavalier, den moedigen herdersknaap met dank aan God, de meesten hadden geweigerd tot Rome weer te keeren, zuchtte nu in de gevangenis of was vermoord.

O dat bloedbad in dien schrikkelijken nacht door Daniel Rambonnet aanschouwd; nooit zou hij deze gruwelen vergeten! Hij vluchtte heen met Cavalier en Brousson naar de bergen, waar zij hopen genoeg wisten om daar te verblijven.

Dat was in 1686. Het werd een tijd van bloed en tranen voor de vervolgte Gereformeerden in Frankrijk. Maar vooral in de provincie Lanquedoc, waar de Hervormde leer het vroegst was doorgedrongen, heerschte de bitterste vervolging. Alleen in Toulouse zuchtten zestig leeraren in de gevangenis, mannen werden naar de galeien gezonden en vrouwen in de toren van tignes Mortes opgesloten, kinderen in de kloosters geplaatst.

Wie vluchtte, zwierf bij nacht en mist, diep in het woud en hoog op de bergen, at wat boom en veld

opleverde en dronk uit de bronnen, leidde een leven van afzondering en gejaagdheid en ontbering.

Onder deze uitgestootenen van de wereld arbeidde Brousson en Rambonnet en Sèguier en Mazel en Couderé. Allen predikers der waarheid, sommigen reeds vóór de vervolging bedienaars van het Evangelie, anderen zich nu als profeten opwerpend aangegord door „'s Heeren Geest”.

Soms belegden zij groote vergaderingen in de wouden of in ruime spelonken, waar dan de sacramenten be- diend en de huwelijken gesloten werden na de prediking.

Want het duurde zoo bitter, bitter lang deze schrik- kelijke vervolging. Nu reeds dertien lange jaren. De raadgever van Lodewijk XIV had besloten de koninklijke troepen tot „bekeering” der Hugenenoten te gebruiken. Zij werden „dragonnades” genoemd. Overal waar de bevolking niet stipt genoeg de mis bijwoonde en den biechtstoel bezocht, werden deze soldaten, wier beest- achtigheid berucht was, gebruikt om de lauwen „wat op te wekken”. Dit „opwekken” ging ruw genoeg en wee de lieden, die standvastig weigerden zich te „be- keeren”. Tegen hen moesten de soldaten geweld gebruiken, *moesten* zij huis houden op de meest bar- baarsche wijze, geen arme of zieke, of oude van dagen, geen moeder, geen weerloos kind werd gespaard. *Alles* was dezen onverlaten geoorloofd, alleen moord en ver- krachting niet. Wie beschrijft de onnoembare kwellingen van lichaam en ziel, die deze dronken barbaren uit- dachten voor het ellendige, vaak ten doode toe mishan- delde Gereformeerde volk.

Was het wonder dat de vluchtelingen kookten van woede, als zij in de beschermende holen of spelonken aankwamen, dat zij, vaak onbekeerd ofschoon anti-roomsch, de hevigste bedreigingen uitbraakten tegen konings troepen, die hun welvaart in één slag verwoestten, hunne gezinnen uiteenscheurden?

Was het wonder, dat de kloeke bergbewoners, die niets meer te verliezen hadden, zich organiseerden en door de ijselijkste vervolging getergd en tot uitzinnigheid gebracht aan het dwalen raakten? Al predikten mannen als Brousson, als Rambonnet, als de herder Cavalier ook lijdzaamheid en onderwerping, al leden er ook duizenden met zooveel geduld, dat „patience d'hugenot” het *geduld der Hugenoten*, tot een spreekwoord werd, er kwamen ook duizenden, die het leer om leer in toepassing brachten, die zonnen op wraak, die op hun beurt de koninklijke troepen en de Roomschgezinden aanvielen, de andere bergbewoners opruiden en dra geleid door Profeten en Profetessen wraakroepend over de bergen en door de dalen zwierven.

Camisarden werden ten slotte de verjaagde uitgestooten Hugenoten gescholden. Eene afleiding was dit scheldwoord van Camisade, nachtelijke overval, want geschiedde de overrompeling van menige hoeve of groot kasteel niet bijv. uitsluitend 's nachts? Zij maakten van dit schelden, als onze oude Geuzen, hun eerenam en noemden zelfs de ruime kielen die zij over hun kleeren droegen camisa's.

Dertien jaren lang te midden der zoo geheel ver-

schillend gezinde Hugenoten, had Daniel Rambonnet zijn heilig dienstwerk in de Cevennen verricht. Wel was hij kort na den martelaars dood van zijne vrouw met de familie de Moncourt naar Genève gevlucht: geslagen, maar niet verslagen of verbitterd, doch hij kon geen rust vinden in dat goede land. Hoe kon hij in vrede leven, terwijl zijne kudde gejaagd werd als een veldhoen op de bergen? Moest hij het Evangelie der verzoening niet brengen? Hem prediken die de liefde is? „Gij vindt in gunst en niet in wraak uw lust” was Rambonnets levensleuze geworden. God is liefde! O zijn hart weende als hij de verbittering van zoovele Camisarden aanzag.

Van plaats tot plaats reisde de prediker. Ternauwer-nood ontkwam hij uit menige samenkomst, die door de Dragonnades werd overvallen, zijn edelen zachtmoedigen mededienaar Brousson verloor hij op het schavot. Rambonnet trachtte de hartstochten tot bedaren te brengen, maar Sègnuer, Catinat en Ravanel, vroeger wolkammers, nu leiders der Camisarden stonden hem persoonlijk tegen, omdat hij „het hart der menschen week maakte”. Vooral haatte hem Roland de wijn-gaardenier en Catinat de paardenkooper.

Toch waren er velen, die Daniel Rambonnet lief-hadden, den man, lang voor zijn tijd vergrijsd door verdriet en vermoeyenis. Daar was vooral Alfred de Moncourt, de vurige vrome zoon van Rambonnets liefsten vriend, om de vervolging nog steeds toevend in Genève. Daar was de ridderlijke blonde familie

Cavalier, met wiens ouders Rambonnet eens de bosschen invluchtte. Jan telde pas achttien jaar en zijn broertje en zusje waren in een spelonk geboren. Daar was Susanne Delrome, het lieve meisje van Cavalier wier ouders gedood werden en voor wie Daniel Rambonnet als een vader zorgde, al kon hij haar niet bij zich houden.

Daniël Rambonnet werd bemind en gehaat door zijn volk en hij wist het. Dat hij zijne edelaardige pogingen om liefde in de harten der ten doode vervolgd te planten, met den dood zou kunnen bekoopen, wat bekommerde zich deze vrome zoon der bergen, de geloovige strijder voor het Evangelie er om? *Anderen* hadden hun leven geofferd, hij zou het zijne met blijmoedigheid geven: zijn bloed zou vruchten dragen, „de kinderen Gods” zooals de Camisarden zich noemden, zouden eindelijk erkennen dat geloof en liefde de wereld overwint. Daarbij vrouw en kinderen vielen als martelaren, zou *hij* niet gewillig zijn om de martelkroon te dragen onverschillig of die hem door de Roomschen of door de Camisarden werd opgezet?

Soms trok Daniël Rambonnet zich doodelijk vermoeid terug van zijn volk. De hut op den berg en het dichte beukenbosch was nu reeds twee jaar zijne veilige toevlucht, wanneer hij behoefte had eenzaam te verkeerren met zijn God, of als het gevaar dreigde van twee kanten.

Op een schoonen Julimiddag in 1699 zat de vroeggrijze prediker voor de deur van zijn hut in ernstig

gesprek met zijn jongen vriend Alfred de Moncourt, aan wien in deze week de bewaking der wijdvertakte grotten was opgedragen. Honderde zakken vol koren en kastanjes lagen daar opgetast als wintervoedsel, want Segnuier en Ravel hieven nauwkeurig de tienden van de dichtbijliggende dorpen en in ruil daarvoor beschermden de Camisarden of waarschuwden hen in elk geval, als de Dragonnades kwamen. Zout, olie en brood werd dáár uitgegeven aan het zwervende volk, in een andere grot moesten ossen en schapen en geiten worden geslacht, om gepekeld te worden als wintervoorraad.

Met de liefde van een zoon zag Alfred de Moncourt den eerwaardigen prediker aan.

„Gij hebt mij van den weg des verderfs teruggebracht, waarop ik onnadenkend voortholde, mijn vader zei de jonge man ernstig. Nu voel ik het. Ja wij kinderen Gods voeren een heiligen strijd tegen de vijanden, de Roomschen, Jezuiten, we moeten ons verdedigen tegen de gruweldaden, maar *haten* is uit den booze. Het is zoo'n moeilijke les, die de Heiland leert: zegent degenen die u vloeken, bidt voor degenen die u geweld aandoen en u vervolgen.”

„Dát leeren gaat boven vleesch en bloed, m'n zoon,” zei Rambonnet zacht: „God leert het Zijn volk, als wij ons aan Zijne tucht onderwerpen en Hem met vootmoediging zoeken.”

't Is zoo moeilijk” zei Alfred de Moncourt weer: „Ge weet zeker niet wat er nu weer gebeurd is, iets schrikkelijks ?

„Neen mijn zoon. Sinds vijf dagen ben ik hier boven, ik moest mijn ziel in meditatie en gebed tot den Eeuwige verheffen.”

„Welnu, ge weet, dat de aartsprediker Chayla, Pont de Montvert voorloopig tot zijne residentie gekozen heeft. Hij heeft de hebzucht van een Spaansch Inquisiteur, is zinnelijk en overdadig. Overal heeft hij het volk als vee behandeld, de onmenselijke Maarschalk de Broglie is nu de uitvoerder van 's konings wil.”

„Ik weet dat,” zei Daniël Rambonnet: „Baville helpt den prior in dit schrikkelijk werk.”

„De jonge vrouw van den Francoise Brey heeft hij dood laten martelen” ging Alfred opgewonden voort.

Een rilling van afschuw doorschokte Rambonnet: „Als mijne lieve echtgenoot” zei hij smartelijk: „Die arme, die arme!

„Zijn kelders zitten vol gevangenen, vader, Segurier zegt dat wij de Abdij moeten aanvallen.”

„Raadt het af mijn zoon,” drong Rambonnet aan. „Geen geweld tegen geweld, laten we niet lijden als kwaaddoeners!”

„Hoor nu wat er gebeurd is. Ge weet, wij houden ons bij water en voor de kinderen is de melk. Maar nu heeft Cavalier een transport lekkernijen aangehouden, bestemd voor de tafels van den intendant de Baville en den prior Duchayla. Fijne wijn, kaas, boter, korhoenders en wat niet al. Cavalier heeft de muilezels door laten gaan, hun drijvers een beleefd briefje voor

zijn Hoogerwaarde meegegeven. De Camisarden zouden den wijn op de gezondheid van den prior uitdrinken.”

„Hoe onvoorzichtig” keurde Rambonnet af: „En onnoodig, 't is al jeugdige overmoed!”

„De gevolgen zijn erg genoeg!” De aarts priester is er zelf op uitgetogen met een stoet priesters en soldaten. Zij zijn er achter gekomen dat de weduwe l' Hermet den ouden Cavalier's nachts herberg verleend heeft. Moeder Cavalier is met de weduwe l' Hermet ontvlucht. Haar man is gevangen genomen, de jongste zoon en de dochter ook. Duchayla wilde den oudsten zoon van de weduwe l' Hermet dwingen de schuilplaats van zijne moeder te verraden; de prior heeft hem zoo geweldig laten geeselen, dat het kind op de plaats dood bleef.”

„Het is gruwelijk” riep Rambonnet ontzet. „Het is gruwelijk! Het kan niet uitblijven, nieuwe haat zal opvlammen. Hilda de profetes en Seguiet zullen wel weer wrok en vergelding prediken!”

„Cavalier en Coudère zijn zachtmoediger dan Marel en Seguiet,” ging Alfred de Moncourt voort: „Heb ik u reeds verteld vader Rambonnet, wat er verleden week in de Avondmaalsviering gebeurd is?”

„Neen mijn zoon, indien het iets goeds is, vertel het dan naarstig”.

„Wij zaten in de grot bij de Rhône; hadden het Heilig Avondmaal gebruikt en elkaar den broederkus gegeven. Toen werd de oude Cavalier opeens door den Geest aangegrepen. „Ik zeg u mijn kind, een Judas

heeft u gekust, hij zit met u aan dezelfde tafel en eet met u", zei hij tot zijn zoon.

Wij zagen elkaar verstomd aan, een onzer verbleekte en boog het hoofd. Wij onderzochten den man en wat vonden wij: tien Louis d'or en een zakje met rattenkruid. Hij bekende dat hij omgekocht was om Cavalier te vergiftigen.

„Wat deed de oude herder, wat deed mijn vriend?" vroeg Rambonnet in spanning.

„Hij vergaf hem", zei Alfred de Moncourt eenvoudig.

„God zij geloofd!" dankte Daniël Rambonnet met een oprecht hart. „O lieve zoon, dat geeft mij moed om voort te gaan trots alle gevaar en tegenstand. Er is veel onheiligs en goddeloos bij ons Camisarden, maar er bestaat toch een kern van mannen die wel waarlijk kinderen Gods willen zijn. Dat nu juist deze vrome in de wreede gevangenis van de Abdy zucht."

„Daarom zei ik al, vader Rambonnet, de les van het Evangelie is zoo moeilijk om te leeren. Wie kan weldoen, degenen die hem haten?"

„Wie van God geleerd is," antwoordde Rambonnet warm. „Kunt gij het niet mijn zoon. Drukken u deze eischen *te zwaar*?"

De jongeling boog het hoofd. „Vreemdeling zijn in je eigen land, gejaagd over je eigen bergen, verbannen van je familiegoederen en als balling te moeten vluchten, 't is wel hard. De eenzaamheid kan zoo knellen. Ginds in Genève woont moeder, hier leven wij zonder vriendelijke vrouwenhand, we verharden. . . ."

De prediker liet den jonkman niet uitspreken: „Ik versta u, doch ga niet dóór — schrijf Gode niets ongerijmds toe. Ter zijner tijd zal Hij het licht voortbrengen uit de duisternis. En valt u de eenzaamheid zwaar, keer een kleinen tijd tot Genève....”

„Terwijl mijn geboorteland in gevaar is”, riep de vurige jonkman uit! Zal ik mij koesteren in zoete rust, terwijl mijn broeders strijden! 't Is waar, ook de broederen vreezen niet altijd God... hun heftigheid..”

„Is vaak als het drijven van Jehu, mijn zoon. O hoe zou ik den dag zegenen, waarop alle wraakgierigheid en wilde boosheid verbannen zou zijn en de liefde van Christus triomfeerde.”

Als in gebed hief de prediker de oogen ten hemel, hij wist — boven dit beschuttend dak van beukebladeren zijn Vader in den hemel.

Stil zat de jonkman bij hem in gepeins. Opeens, was het een visioen of wel waarlijk werkelijkheid, bogen zich daar de dichte takken van het struikgewas opzij, verscheen daar een kind, een jong meisje, in het wit gekleed, zoo liefelijk, zoo teer, dat Alfred een oogenblik aan de verschijning van een engel uit den hemel dacht.

Op het gezicht der beide mannen stootte zij een lichten kreet van blijdschap uit. Onvervaard met een lieftallige beweging, vriendelijk vertrouwen in de blauwe oogen, liep zij op de ruwe hut toe.

„Vergeef me, ik ben verdwaald, hoe kan ik den kortsten weg terugvinden naar Pont de Montvert?”

vroeg ze lief. Intusschen zagen Alfreds scherpe oogen hoe ze beefde van vermoedheid.

„Zet u even Jonkvrouw” noodigde Alfred, opstaande.

De predikant zag het meisje zeer argwanend aan. Hoe was het mogelijk dat deze verborgen plaats op den hoogsten top van den Bouges ontdekt was? Kon er een hinderlaag gelegd zijn om de Camisarden te vangen en moest dat liefelijke kind hem lokken en bezighouden? Maar één blik in de onschuldige oogen van deze jonkvrouwe, wierp die gedachten neer. Konden door zulke lippen hem eenige gevaren naderen, kon dat witte meisje hem verderf brengen?

Daniël Rambonnet stond op, liep de hut binnen en kwam dra terug met een houten nap vol geitenmelk in de hand.

„Het is alles wat ik u kan voorzetten”, zei hij verontschuldigend, „de moeskruiden, die mij tot voedsel dienen, zijn op en brood heb ik niet, dat is schaarsch op de bergen”.

't Meisje knikte en dronk dankbaar van de melk.

„Ik woon in de voormalige Abdy te Pont de Montvert”, vertelde zij argeloos. „Mijn oom, de abt Duchayla, houdt daar verblijf voor een poos. Ik mocht ditmaal medereizen. U weet toch wel wie mijn oom is?” vroeg zij naïf als een kind.

Daniël Rambonnet verbleekte en Alfred de Moncourt sloeg onwillekeurig de hand aan het gevest van zijn zwaard.

„Komt gij zoo geheel alleen eenige uren door het bosch

loopen?" vroeg Alfred, die nu eerst wantrouwend werd.

„O ja," antwoordde het meisje, verwonderd over den onwillekeurig koelen toon, dien hij aansloeg. „Ik loop overal rond in de bosschen. Oom let er nooit op, hoe laat ik thuis kom. Hij heeft 't veel te druk.

„Met ketters martelen," viel Alfred bitter in.

De prediker keek den jonkman met lichte bestrafing aan. Meende de abt Duchayla dan niet *Gode* een dienst te doen.

„Helaas ja", antwoordde 't meisje. „O ik wend me altijd met verschrikking van de arme gevangenen af. Maar oom is zoo goed voor mij, hij verzorgt mij als zijn kind."

„Hoe is uw naam?" vroeg opeens de prediker, terwijl hij het meisje scherp in de oogen zag. Die oogen! Zij herinnerden hem plots aan andere blauwe oogen, gesloten in angst en verschrikking. Aan zijn lief vrouwtje, gevallen onder soldatenhanden vol bloed.

„Adèle", antwoordde het meisje verward. Wát keek die man! „Mijn vader is gesneuveld in het Vivareesche, toen ik nog geen twee jaar oud was."

„Hoe heette hij?" vroeg de prediker gespannen.

„Hij was een edelman, d'André. Mijn moeder was de zuster van den prior."

„d'André, d'André", herhaalde Daniël Rambonnet, „maar die was Protestantsch, en gij"

„Ik ben Roomsch", viel 't meisje in. „Oom heeft mij verteld, dat mijn vader Protestantsch was, maar hij heeft mij in een klooster laten opvoeden. De Abdy

moet het eigendom van mijn vader geweest zijn. Ik woon hier al 'n poos, net zolang als mijn oom. Maar," vroeg zij levendig en opgewonden: „Hebt u mijn vader gekend mijnheer?"

„Ik heb een edelman gekend, die d'André heette en Protestantsch was, doch die was ongehuwd naar ik meen. . . . Maar vergeef mij, die naam brengt mij gebeurtenissen voor den geest welke . . . bittere herinneringen bij mij opwekken"

Alfred zag de felle gemoedsbeweging op het gelaat van den prediker der liefde. . . . Pivras het bloedbad in zijne gemeente. . . .

„Het wordt laat" sprak hij opeens na een gedwongen stilte van een paar minuten. „Wanneer de jonkvrouw voor het vallen der duisternis uit het bosch wil zijn, dan"

„Ik ben niet bang", zei het meisje overmoedig, toch teleurgesteld om de plotselinge stilheid van den hutbewoner. „'t Bosch is veilig."

Alfred lachte geheimzinnig. Dat aanvallige kind moest eens weten hoezeer dichtbij een sterke troep Camisarden onder de breede beuken en in onvindbare rotsholen verscholen lag.

„Sta mij toch toe, dat ik u geleide tot den boschrand", stelde Alfred voor. Indien dit schuldellooze kind eenig leed ervoer. . . .

Adèle lachte, doch vond weigeren blijkbaar onbeleefd. Wie zou háar leed doen, háar de jonkvrouwe uit de Abdy?

De prediker stak haar de hand ten afscheid toe ;
„Zal ik u nog eens weerzien, lieve jonkvrouw ?”

„O, ik wil heel graag terugkomen, als ik maar eenmaal goed den weg hierheen weet, en als ik mag”, antwoordde zij lief.

„k Vergun 't u niet alleen, maar ik bid er u om,” zei Daniël terwijl hij haar fijne handje in de zijne nam: „Ook mij, lief kind” ging hij weemoedig voort, „schonk God eene dochter, maar Hij nam haar weer tot zich. Ze werd me op eene schrikkelijke manier ontrukkt toen . . . ze mijn naam nog niet noemen kon . . .”

Adèle 's oogen vulden zich met tranen, terwijl de oude man met onderwerping aan Gods wil in zijn stem voortging :

„Ze zou nu uw leeftijd gehad hebben, schoon en lief geweest zijn, als hare moeder, als gij . . . Och ik bid u, kom hier weer terug, dan zal ik u alles vertellen, zij was zoo goed . . .”

„Ik kom zeker, goede heer” beloofde Adèle bewogen.

„Maar ik moet één voorwaarde maken.”

„En die is ?”

„Dat ge altijd alléén komt en nooit iemand zegt — dat ge hier geweest zijt, of zelfs wéét, dat hier op dezen eenzamen bergtop menschen wonen, want” . . . hier aarzelde Rambonnet even: „Ik ben een Camisard, nóg meer, ik ben een Prediker onder de Camisarden.”

Adèle verbleekte en greep Alfreds arm: „Gij een Camisard, gij die . . . hoe is 't mogelijk, dat zijn immers . . .”

„Arme vervolgde verdwaasde ongelukkigen, jonk-

vrouwe. O, u kunt niet denken, dat een vreedzaam man als ik ben, Camisard kan zijn. Ja, men heeft u in vijandschap tegen ons opgevoed, kom vaak hier dan zullen we u steeds met liefde ontvangen. Stel vertrouwen in mij kind, stel vertrouwen in dezen echten edelman gelijk er zoovelen onder ons zijn."

„Ik vertrouw u beiden”, antwoordde Adèle met een schuldeloos oprecht gezichtje: „Beiden hoor, en ik keere spoedig. Niemand zal weten van uw wonen hier. Ook Ambrosius niet.”

„Ga met God. Alfred de Moncourt zal u op den goeden weg brengen. Maar geloof mij, lieve, er is nog een andere goede weg, die ten leven voert. Die weg vindt ge in dit boek”, hier haalde hij een Bijbel uit zijn overkleed. „O, ik bid u, kom vaak terug, we zullen samen dat Heilig Woord onderzoeken.”

„Ik wil dat doen, alsof ik uw dochttertje ware”, beloofde Adèle eenvoudig. „En nu ga ik met u, mijnheer”.

„Noem mij Alfred”, vroeg de jonge edelman als een gunst. „Ik zal u hier wel eens ontmoeten, ofschoon mijn levenswerk me vaak verre weg voert. Ik zit aan de voeten van Daniël Rambonnet, als bij mijn vader, die wegstierf in ballingschap om Jezus' wil”.

„Men heeft mij altijd verteld dat de Camisarden heidenen zijn, bloeddorstig en wreed, dat we hen moeten haten en uitroeien,” zei Adèle met een huivering: „Van morgen nog, wat vloekte oom op de ketters.”

„Daniël Rambonnet is een man vol reine godsvrucht”,

riep Alfred met vuur, „een man vol des Heiligen Geestes. Als alle Camisarden zoo waren! Helaas er zijn dweepers, die God niet vreezen en zichzelf prediken, dwaalprofeten. Maar o jonkvrouw, gedenk hoe verbitterd de lieden zijn door de jarenlange vervolging. Ze dwalen als een veldhoen op de bergen. „De onderdrukking zou wel een wijze dol maken, zegt Salomo”.

’t Meisje ging zwijgend naast den fieren jonkman. Hoe schoon was hij, hoe verstandig en edelmoedig, hoe vurig en oprecht!

„Wie is Ambrosius?” vroeg op eenmaal Alfred. Een zonderling verlangen te weten wie deze man was, bezielde hem opeens. Was hij Adèle’s broeder, was hij haar verloofde?

„Ambrosius . . . Ja, die houdt zooveel van mij, hij zou zijn leven voor mij wagen. Hij heeft zijn leven al eens voor me gewaagd, toen ik in de wieg lag, daarom vliegt hij voor mij. Oom beschouwt hem als zijne rechterhand, hij overweegt alle vonnissen met hem. Ambrosius heeft het opzicht over de gevangenen. . . .”

„Genoeg, ik begrijp”, zei Alfred kort. Eén lichtpunt, de man moest veel ouder zijn dan dit kind. Maar wat zou de Abt er om geven zijn nicht uit te huwelijken aan een ouderen man, indien hij dit tot haar zieleheil en meerdere glorie der Heilige Kerk noodig keurde?

’t Meisje zweeg en liep stil door. Plots klonk op een eigenaardige manier het geroep der koekoek door de lucht. Alfred stond stil, antwoordde op denzelfden

toon. Even daarna sprong een van top tot teen gewapend man uit de struiken.

Zijn aanvoerder met het lieftallige meisje ziende bleef hij stokstijf staan. „Vergun mij een woord broeder” verzocht hij.

Alfred ging met zijn onderhoorige terzijde: „Weet gij wel, dat dit meisje de nicht is van den bloedhond Duchayla?” vroeg de man verwonderd.

In weinige woorden legde Alfred uit, hoe het meisje in het bosch verdwaald kwam.

„Dus geen valstrik? heer Moncourt. Ge hebt ons de wacht over den bergtop toebetrouwd.”

„Volstrekt niet”, antwoordde Alfred zeker.” Ik zal haar mijn zegelring geven, dan kan zij vrijelijk tot den bergtop gaan. Zeg dit ook aan de broeders en doe haar nimmer overlast. Jonkvrouwe Adèle d’André staat onder mijne persoonlijke bescherming”.

Het meisje, dat uit bescheidenheid met afgewend gelaat had staan wachten, keek Alfred bij deze luiduitgesproken woorden in de open, van warme genegenheid stralende oogen. Zij bloosde verward en sloeg de oogen neer, haar hart klopte sneller.

Wat deed deze jonge beminnelijke edelman bezorgd over haar!

„Er is gisteren nog een allerlieftst jong meisje in de Abdij gebracht”, vertelde Adèle onder het gaan. „Oom heeft haar opgesloten in zijn bidcel. Hij is heusch soms wel barmhartig. Vooral voor jonge meisjes. Die doet hij nooit dadelijk kwaad. Alleen wanneer zij

„hardnekkig” blijven, zooals oom dat noemt. Dat vond ik altoos vreeselijk. Waarom blijven zulke lieve meisjes niet Roomsch? Dat meisje zou ik wel als vriendin willen hebben. Zoo lief. Ik mocht haar van morgen melk en brood brengen. Ambrosius stond wel buiten de deur, maar dat wist ze niet. Ze viel me om mijn hals en smeekte me haar te redden.”

„Zoudt ge dat kunnen?” vroeg Alfred gretig.

Adèle schudde het hoofd. „Nee, daar is de bewaking te scherp voor. Kent ge haar? vroeg zij onbewust 'n beetje jaloersch.

„Haar vader is ook gevangen, ze is het kind uit een vroom gezin”, vertelde Alfred met pijn: „O, kunt ge geen raad geven? Ik zou haar zoo gaarne verlossen. Haar moeder lijdt schrikkelijk om haar.”

Adèle dacht na. „'s Morgens om zes uur wisselen de wachten en het raam is niet hoog. Wanneer ik haar eens een lijn in handen speelde en de luiken losmaakte. Zou dit den ouden heer plezier doen?”

„O zeker, en God zelf zou er u voor zegenen” zei Alfred warm: „Zij is een dochter van een vromen herder die al dertien jaar vervolgd wordt om Jezus wil”.

Adèle knikte. Ze wou heel graag dien innemenden jonkman een dienst bewijzen. En ze vond het prettig om mee te helpen dit meisje te laten ontsnappen. Oom had 't altijd op zulke aardige kinderen gemunt. Maar dan moest het gauw gebeuren, want als zij eenmaal in een van de kelders zat, kon Adèle haar met den besten wil niet meer helpen.

„'t Zal gauw gebeuren”, beloofde Alfred stellig; „Morgenochtend zullen mijn mannen wachten op wat gij doen kunt!”

Aan den zoom van het bosch reikte de jonkman het meisje de hand ten afscheid. Met haar smalle handje in de zijne stond hij even.

Toen nam hij den ring van zijn pink en schoof dien aan Adèle's middelvinger, heel langzaam.

„Het is mijn moeders ring jonkvrouwe. Het wapen van de Moncourts staat er in gegraveerd. Laat u dat tot een beschermend teeken zijn op uw tochten naar boven. Bedenk vooral dat uw oom onze verwoede vijand is.”

Adèle knikte begrijpend. Een handdruk; daar ging het blonde meisje met de gouden haren en het witte kleedje, zelf zoo rein en vriendelijk als een bloem.

Alfred staarde haar na, tot een kromming van den weg Adèle aan zijn oog onttrok.

„Lief goed kind”, dacht hij verlangend. „Met jou zou ik mij nimmer eenzaam gevoelen”.

Toen haastte hij zich naar zijne broeders. Immers de vrouw van Cavalier moest gewaarschuwd worden en alles afgesproken om het jonge meisje vlot en vlug uit de klauwen van dien wreeden roofgier, den prior, te rukken. Dien zinnelijken onverlaat.



HOOFDSTUK II.

In de Abdij.

„Ambrosius.”

„Om u te dienen Hoogwaarde Heer.”

De aartspriester Duchayla wierp zijn rooden mantel over een stoel, trok den leeren leunstoel aan en zette zich daarop.

Voor hem stond Ambrosius, een stevig gebouwd krijgsman, door de zon gebruind en met verweerde trekken.

„Ambrosius, sinds wanneer heb ik u ontheven van de zorg over mijn nicht Adèle d' André?”

„Adèle d' André is veilig, Hoogwaarde” antwoordde Ambrosius op veelbeteekenenden toon. Al den nadruk viel op *d' André*.”

„Já, dát weet ik,” riep de Abt driftig. „Dát weet ik. Ge hoeft me niet jaar en dag voor mijn voeten te gooien, dat de werkelijke Adèle in een klooster.”

„Uw Hoogerwaarde verdedigt zich voor hij aangeval-
len wordt,” viel de krijgsman onbevreesd in. „Ik vlieg niet af als de bok op de haverkist, op een beetje gewin. Ik heb mijn loon voor de wegvoering van

Adèle d' André gekregen en het in denzelfden nacht verbrast. Verder....."

„Zwijg," bulderde de Kerkvorst en stond op in hevigen toorn. Met groote schreden begon hij het ruim vertrek op en neer te loopen. Ambrosius zag het ongeduldig gestap van zijn heer aan in de grootste kalmte. De aartspriester was in de laatste dagen bijna niet te verdragen. Buien van onrechtvaardige gramscchap volgden elkaar bijna zonder tusschenpoozen op, ieder in de Abdij beefde voor de uitingen van Duchayla's slechte humeur.

Alleen Ambrosius toonde zich geen oogenblik bevreesd voor den beruchten Kerkvorst. Integendeel, hoe driftiger en ongerijmder de abt uitviel, zooveel rustiger nam Ambrosius het op.

Na lang heen en weer geloop stond de aartspriester eindelijk stil voor Ambrosius: „Ik verlang dat gij geen oude koeien meer uit de sloot haalt," zei hij streng.

„Uw Hoogerwaarde vergeve het mij. Uwe hoogheid was zelf de eerste die de oude geschiedenis zonder eenige oorzaak oprakelde," antwoordde de krijgsman fier.

„Daar zijn redenen voor" riep de abt met gemeende verontwaardiging. „Daar zijn redenen voor: Ik heb u de bewaking van Adèle gelast, waarom moet dan zuster Constance me dingen vertellen, die me de haren ten berge doen rijzen?"

„Uw Hoogerwaarde vergeve mij. 't Komt me voor

dat zuster Constance meer zien kan dan ik, die nooit hare vertrekken betreed."

"Het gaat niet om dingen die in Adèle's kamer vóórval-
len," riep de kerkvorst geërgerd. Het is, omdat ik
Adèle verdenk, te heulen met de Camisarden, omdat
zij zich dag aan dag in het dichte bosch begeeft en
uren weg blijft."

"'t Kind heeft nooit anders gedaan" viel Ambrosius
in. Als meisje van vijf- of zestien mocht zij het vrij
doen, waarom rekent Uw Hoogerwaarde dan dat
gezwerv door de bosschen nu tot zonde?

"Omdat ze voeling houdt met de Camisarden," riep
de priester nu stampvoetend. Ge zijt een maand weg-
geweest, en ziehier wat zuster Constance onder Adèle's
kleinooden gevonden heeft."

Meteen liet de abt Ambrosius een fijn gouden ringetje
zien met het wapen der de Moncourts er op gegraveerd.

"Alle heiligen bewaren ons" mompelde de krijgsman:
„Hoe komt dát kind daaraan?"

"Een vraag die me sedert tien dagen geen rust laat.
En ik heb op je gewacht en gehoopt, dat gij er meer
van weten zoudt, gij de bewaker van Adèle, en nu . . .
nu moet ik u inlichten."

De krijgsman keek peinzend voor zich, zonder het
te willen beschaamd. Hij had Adèle vrijheid gelaten,
véél vrijheid, het lieve aanvallige meisje van wie hij
zooveel hield, die hem steeds herinnerde aan zijn eigen
kinderen, wreed vermoord bij een overval van de Ca-
misarden en nu, hoe misbruikte Adèle zijn goedheid?

Maar een lichtstraal blonk op eenmaal over zijn gebrande trekken.

„Uw Hoogerwaarde vergeet de mogelijkheid dat het kind den ring kan gevonden hebben” opperde hij verlicht.

„Dan zou Adèle den ring niet zoo angstvallig voor zuster Constance verborgen hebben. Ik zou 't nog niet weten, indien zuster Constance op *mijn* last, want ik vermoedde al eenigen tijd onraad, in hare slaapkamer was gekomen, toen kuste zij den ring aan haar wijsvinger. Ze schoof hem verschrikt tusschen een paar boeken in, maar zuster Constance had genoeg gezien en heeft haar het kleinood zonder meer afgenomen. Wat heeft dat kleine ding zich verzet! Ik heb nog meer vermoedens dat Adèle heult met de Camisarden, ging de Kerkvorst ontevreden voort. Den morgen van uw vertrek is dat jonge slangenvel Cavalier ontvlucht.”

Ambrosius lachte: „'t Is de eerste niet, die *u* ontvlucht, Hoogerwaarde!”

„Zwijg zeg ik je,” riep de prior woedend: „wanneer gij een duifje naar uw zin vindt, vangt gij het ook. Bekijk liever den ring eens die uw lieveling draagt, zie dat wapen.”

„Het is het wapen van de Moncourt,” sprak Ambrosius nu ernstig. Er bestaat geen twijfel over. Heeft uw Hoogerwaarde haar al *gevraagd* hoe zij aan dien komt?

„Wel gevraagd, zeker wel, én gedreigd én gebeden

alles tevergeefs, Adèle zwijgt als het graf. Ze zou op de pijnbank nog niet spreken, die stoute heks" riep de aartsbisschop verbitterd.

„De pijnbank," Ambrosius deed met schrik en ontroering een stap vooruit „de pijnbank." Hoe durfde de prior dát woord uitspreken in betrekking tot Adèle?

„Bedaar, bedaar, uw duifje, uw hartepit zal geen leed geschieden. Alleen zorg gij, dat gij weet, wie den ring toebehoorde en ook waarheen Adèle iederen morgen gaat. Zuster Constance kan 't niet uitvinden. Trouwens Adèle's geoeffend oor hoort dadelijk als een ongewenschte tochtgenoot zich opdoet. Denk eens even na, hoe zullen wij de juffer naspeuren?"

Abt Duchayla zette zich op zijn lederen armstoel en wachtte, de fijne handen op de gebeeldhouwde leuning.

„Natuurlijk staan mij ook andere spionnen ten dienste," zei de abt nog, blijkbaar om het vernuft van Ambrosius ten hoogste te spannen, „maar ik haal er liever geen vreemden in."

„Neen, Adèle behoort aan u en aan mij, Hoogeerwaarde Heer," antwoordde Ambrosius. En toen, zich in postuur stellend voor zijn meester vroeg hij plots: „Vertrouwt u mij?"

„Dat spreekt van zelf," antwoordde de abt zonder aarzelen.

„Nu dan, vertrouw mij de zaak toe. Eer de maan vol is, zult u weten waarheen ons kind heenzwerft en wie ze in de stilte van de bosschen ontmoet."

De abt stond op. „Ik weet, dat ge een dienaar van goud zijt” sprak hij lachend: „Ik wacht zonder ongeduld op uwe daden.”

In den nanoen volgend op dit gesprek lag Adèle in haar bidvertrek op de knieën en bad. Al breidde het levensgrootte beeld van Maria, dat boven haar fraai fluweelen bidstoel stond, zegenend de handen over het meisje uit, het was toch niet tot Maria, de moeder Gods, dat zich hare ziele verhief. Regelrecht zonder tusschenkomst van Maria, had zij geleerd tot God te gaan, het bijna dagelijksch bezoek aan Daniël Rambonnet gedurende deze maand gebruikte de Heilige Geest om haar te onderwijzen. Als een kind zat zij aan de voeten van den prediker, en luisterde naar de woorden Gods.

Ook Alfred de Moncourt ontmoette zij meermalen in de eenzame hut. Beiden legden zij het scherpzinnige meisje uit hoe wanhopig droevig het lot der Hugenoeten was en de ongelukkige bergbewoners, in de Cevennen vooral, door de ijselijke vervolging tot tegenstand geprikkeld werden. Menigmaal was zij er getuige van geweest, hoe streng Alfred in zijn troep Camisarden, die uit van alles beroofde en verbannen Protestanten bestond, onnoodige wreedheid en woeste vernielingszucht strafte en de prediker al den nadruk legde op het goddelijk gebod: „Hebt uwe vijanden lief, zegent degenen die u vloeken.” Langzaam begon het meisje zich één te voelen met dit tweetal, zeker wel

twee der edelsten onder de Camisarden. Daniël Rambonnet leerde zij beminnen als een vader. Maar welke gevoelens voor Alfred in haar hart ontbloeden, bemerkte zij eerst voor een tiental dagen.

Zij gedrieën zaten buiten in de al ijler wordende schaduw van den breeden beuk. Daniël Rambonnet las eerbiedig en vol gevoel uit de Bergrede, toen op eenmaal het geroep van den koekkoek weerklonk en Alfred verschrikt opsprong.

„Onraad?” riep hij.

Meteen week het kreupelhout, twee gewapende boeren sprongen te voorschijn en achter hen aan kwam een vrouw met wild loshangend haar, grauwbleek vertrokken gelaat en rollende oogen, haar witte kleeding hing vuil en gescheurd om de vermagerde leden.

„Wee, wee, wee!” gilte zij. „Wee over degenen, die daar roepen vrede, vrede en geen gevaar! Een haastelijk verderf zal hen overkomen. Wee degenen die het kwade goed heeten en het goede kwaad, die. . .

„Zwijg Hilda!” riep Alfred bevelend. „Zwijg. Ziet gij niet hoe deze jonge dochter het haast besterft van schrik?”

Inderdaad, Adèle zag de krankzinnig schijnende vrouw met angst aan, een bezwijming nabij.

„Ja wee, wee, over deze jonkvrouw!” riep Hilda uit. „Ik de profetesse des Heeren zegge u het wee aan! Gij koestert eene slang aan uw boezem die u bijten zal. Weet ik het niet, dat zij het pleegkind van den zoon des duivels, van den abt Duchayla is. Zij

eet het brood des bloeds en van het Judasloon des verraders. Wee, wee."

Adèle had gelukkig niet alles gehoord, zij lag bewusteloos in Alfreds armen.

Daniël Rambonnet stond op en liep regelrecht op de profetes toe. „Ik zeide het u reeds meermalen Hilda en betuig het u weer, dat ge dweept en tegen Gods gebod wraak en moord en wee predikt. God is liefde en zoolang Alfred de Moncourt bevel over uw troep voert en ik prediker ben"

„Bevel over mij?" krijschte de vrouw. „Ik die eene profetesse Gods ben! Wee de herderen die met looze kalk pleisteren. God zal . . ."

„God is liefde", sprak Daniël Rambonnet waardig met hoogen ernst. „Ga zitten en drink een nap melk. Zie wat gij aangericht hebt."

Nog altijd lag Adèle buiten kennis en verroerde zich niet. De inspanning, om iederen dag op hetzelfde uur naar boven te klimmen, het nauwlettend uitvragen van zuster Constance, die nieuwsgierig begon te worden naar hare dagelijksche tochten, het almeer met innig meedoogen aanzien van de gevangenen, wier kreten ze vaak opving onder de martelingen, hadden haar zenuwen aangetast en de verschijning der half krankzinnige Hilda joeg haar den felsten schrik door de leden.

Hilda keek het meisje aan, met eene wondere mengeling van haat en teederheid in brandende oogen. Lang zweeg zij, en juist toen het meisjes de oogen opsloeg begon zij weer :

„Ik heb verkeerd gezien. Zij is geen slang meer, maar een brandoffer. Zie, ik zie haar dwalen, als een veldhoen op de bergen, ik zie verschrikkingen. . . . Ik zie. . . . Zij zullen haar grijpen, zij zullen haar martelen, zij. . . .

Adèle staarde haar aan met wijdopen oogen vol angst..

Alfred legde haar neer op het mos en stond op. „Hilda verwijder u, wanneer ge niet wilt, dat mijn mannen u binden.”

„Zoudt ge de gezalfde des Heeren binden?” riep Hilda. „Ik zal gaan naar andere broeders, die mijn Godswoord hooren. Maar ik verzeker u, eer veertien dagen verloopen zijn zal deze jonkvrouw. . . .”

Alfred wenkte de twee gewapenden, die stil hadden geluisterd, half met weezin, half met instemming. Een beetje meer vecht- en wraakzucht in hunnen hoofdman, zouden zij zeker wel hebben begeerd, maar de prediker had toch óók gelijk.

„Voer Hilda naar beneden en laat haar dán gaan”, beval hij kort.

Toen knielde hij neer bij het weer bezwijmde meisje en zag haar vol onuitsprekelijke liefde aan. „Adèle, mijn lieveling”, fluisterde hij.

Zij opende haar oogen en lachte. Bemerkend dat zij alleen waren met Rambonnet, keek zij eenigszins gerustgesteld op.

„Is zij weg, vader Rambonnet?”

„Gelukkig wel. Arme verblinde ziel”, antwoordde hij en toen sprak hij moedeloos: „Wat baat al mijn

arbeid indien de zoodanigen al mijn planten uitrukken en haat zaaien in de harten?"

„Zaaier, zaai in Gods Naam door”, zei Alfred de Moncourt, terwijl hij Adèle hielp opstaan. „Gij hebt ons voor het Evangelie der liefde gewonnen, is dat geen vrucht op uw arbeid?"

Zwaar leunde Adèle op Alfreds arm. In dit oogenblik voelde zij met welke onbreekbare snoeren zij aan dit tweetal gebonden was.

„Gij hebt mij tot Jezus gebracht”, voegde zij er zachtkens bij.

„Dus zijt ge wel waarlijk mijne kinderen.” Vol liefde sprak de grijsaard het uit, toen legde hij met een spontane beweging de handen van Alfred en Adèle bijeen: „Gij mijn kinderen, hoort bij elkaar.”

Adèle keek Alfred en Alfred zag Adèle aan. Zij vonden niets in elkaars oogen dan liefde, hartelijke innige liefde.

Eerbiedig als met heiligen schroom drukte Alfred een kus op Adèle's hooge reine voorhoofd: „Wilt gij de mijne zijn, Adèle, lieve?"

„Voor altijd,” antwoordde Adèle.

Toen waren zij beiden den berg afgeklommen, te gelukkig om veel te kunnen spreken en tevens met een hart waarin onuitgesproken vreeze lag. Indien de profetes Hilda eens waarheid geprofeteerd had. Indien vervolging aanstaande ware?

In vervoering had Adèle's avonds het tusschen haar keursje immer verstopte gouden ringetje aan hare

wijsvinger gestoken en er een vurigen kus op gedrukt. Juist toen zuster Constance ongeroepen en onverwacht in Adèle's slaapvertrek binnenliep.

O, de vreeze die Adèle sinds dien avond verteerde! 's Morgens was zij al in het bidvertrek van den abt geroepen.

Beschroomd stond zij op den drempel te wachten, tot de abt uit zijn bidstoel oprijzen zou. Zij huiverde in dit kaal akelig vertrek, met houten naakte wanden en steenen vloer, waarin het eenige voorwerp van waarde een prachtig marmeren beeld van den Heiligen Joseph was. De geeselroede lag naast den abt op den grond, al werd hij nimmer gebruikt.

Eindelijk stond de abt op. „Ga zitten Adèle” gebood hij streng, doch niet onvriendelijk. Met zachte overredende woorden begon hij haar uit te vragen. Zij moest haar oom, die tevens hare biechtvader was, toch alles eens eerlijk vertellen. Waar ging zij iederen dag heen en hoe kwam zij aan dat gouden ringetje, blijkbaar de trouwring der edelvrouwe de Moncourt. Of zij niet wist dat de Moncourts verdreven kettters waren, die al jaren in verbanning leefden. Had zij 't kleinood gevonden of van iemand gekocht of gekregen?

„Oom, ik kan 't u niet zeggen,” had zij geantwoord, „heusch niet.” Kón zij liegen? Op haar open gezichtje zou de minste leugen reeds een blos geroepen hebben; ze wilde 't niet eens probeeren.

Harde noch zachte woorden konden Adèle bewegen.

Hoe kón zij haar vaderlijken vriend en den beminde van haar hart verraden ?

Ontstemd had de aartspriester haar weggezonden uit zijn oogen, hij wilde haar niet zien; lei haar als penitentie drie dagen huisarrest en honderd Ave Maria's op, en zuster Constance hield het oog op de straf.

Aan den avond van den derden dag ontbood de abt haar weer in zijn bidvertrek : „Ik vrage u of gij spreken zult,” vroeg hij met verbeterden boosheid. Vastberaden antwoordde het meisje van neen : „Zoo ga dan even mee en volg mij, zuster Constance wacht ons.” Met bevende voeten ging Adèle achter den abt aan, de breede eiken trap af, de binnenplaats over, de lange kloostergang door, waar aan het einde eene zware deur als op bevel opendraaide. Drie treden daalde het viertal af, want ook de cipier, die de wacht had, ging mee, toen ontsloot de man weer een deur. Zij traden het lage gewelf binnen, vaag beschenen door het flikkerend toortslicht.

Adèle rilde. Daar stond de pijnbank, daar lagen de roodgebrande ijzeren tangen, daar hingen de geeseloeden aan den muur, daar stond het, gelukkig nu uitdoofde, komfoor met de brandijzers. . . . 't Meisje beefde zichtbaar over al haar leden.

„Schrik niet zoo,” riep de abt nijdig. „En val niet flauw. We doen u immers niets! Ik wilde u alleen maar eens laten zien hoe men ketters en alle weerspannige lieden behandelt. Ge hebt in dit vertrek

nog nimmer een voet gezet, 't kan geen kwaad, indien gij alles eens op uw gemak bezichtigt."

„Hier zijn de balken, daar klemmen wij handen en voeten in, en

„O oom, oom, spaar me, ik kan 't niet zien, ik kan niet!" kreet het meisje, „waarom martelt u me zoo?"

„Noemt ge *dit* martelen?" riep de abt wreed: „Dat is opvoeden. Kom zuster Constance, leid dat ongehoorzaam dochterke naar hare kamer en geef haar een rustpoeder. Een goede slaap zal haar nú goeddoen."

De cipier keek den abt met verbeterden woede aan. „Wat ter wereld had dit arme kind gedaan om haar zóó schrikkelijk te dreigen? Dat lieve meisje, voor iedereen even vriendelijk en hartelijk. De schatrijke erfgename dezer schoone Abdij, die van haar speldegeld zoo rijkelijk ronddeelde aan armen en zieken. Waarlijk, de aartspriester mocht dat kind wel ontzien, hij dankte háár zijn rijkdom. Indien zij, de dochter van den protestanten edelman er niet was, zouden ál die rijke goederen toegevallen zijn aan Kerk en Staat, nu genoot de abt er de aanzienlijke opbrengst van. De heiligen mogen het mij vergeven, maar die gierige aartspriester is allerminst een bedienaar van het heilige Kruis" overdacht de man.

Onderwijl had zuster Constance het meisje in hare kamer teruggebracht, maar de bewuste rustpoeder wei-gerde Adèle beslist. Ze wilde niet verdoofd worden, ze moest waken en bidden dezen nacht. Slechts een paar uren vond zij de rust op hare legerstede, al vroeg

in den morgen knielde zij weer in haar bidvertrek en bad. Telkens stond het afgrijselijke martelhol voor haren ontstelden geest. Telkens hoorde zij ook weer de stem van de profetes Hilda die het „wee, wee” uitkrijschte over haar. Daarbij kwelde haar de onrust over Alfred de Moncourt en Daniël Rambonnet. Oom bezat nu het gouden ringetje, met het wapen van de Moncourt, dat iedereen van den troep Camisarden kende. Als hij 't eens gebruikte om verraad te plegen? 't Was waar, zij had én haar beminde én den prediker gewaarschuwd en Alfred's mannen wisten nu, dat de toonder van het ringetje een vijand wezen moest, maar, er zwierven méér troepen Camisarden in de Cevennen, dan die van Alfred. Ook vele bevriende bergbewoners, uiterlijk nog Roomsch, kenden het wapen van de Moncourt en begunstigten de Camisarden.

O, dat ringetje in oom's handen bleef eene gedurige bedreiging.

Adèle bad en mediteerde uit den Bijbel. Zelf bezat zij geen exemplaar, doch ijverige heilbegeerige leerlinge als zij was, leerde zij heele hoofdstukken uit haar hoofd in de heerlijke uren boven op den berg: „Ik zal u geen weezen laten, ik kom tot u en zal met u zijn”, overdacht zij.

„O Heere” smeekte zij innig: „Zet zelf eene wacht van engelen over mijne dierbaren, behoed hen voor de gruwelen die hen bedreigen! En, voegde zij er bevend bij: „Leer me voor u te lijden Heere, als het moèt.”

Daar klonk op eenmaal vroolijk trompetgeschal op van het voorplein, verwarde uitroepen van voldoening en blijdschap. Adèle stond op en ging naar het venster, ofschoon ze wist toch niets te kunnen zien. Hare kamers hadden uitzicht op den ruimen kloostertuin. Niets, niets ontwaardde zij hier ooit van de drukte in de Abdij, aan het einde van dien langen gang. Toch waren deze kamers haar lief, zij hield van de rust en de stilte in den verwaarloosden tuin en bovendien had ze geen sleutel van het tuinpoortje, waardoor ze veel vrijheid genoot, waarvan nòch haar oom, nòch zuster Constance droomde? Maar nu wenschte zij toch wel eens een oog op het voorplein te kunnen slaan. Nu was er zeker iets bijzonders aan de hand. Ze moest er tòch eens op uitgaan. Kon zij Ambrosius maar ergens ontmoeten. Ja oom had haar wel geboden vandaag hare kamers te houden, maar wat wist oom er van wat zij uitvoerde? Vooral nu zuster Constance vanmorgen door het kamermeisje liet zeggen, dat ze ziek was en haar dus geen gezelschap houden kon. „Ik vertrouw dat ge gehoorzaam zult zijn Adèle”, had zuster Constance met haastige hand geschreven op het briefje dat het kamermeisje bracht.

„Gehoorzaam, ik ben geen kind meer,” dacht Adèle opstandig, terwijl zij den gang door liep. Aan het einde lag de dwarsgang, die naar de voorhal voerde, rechts af kwam men op de binnenplaats.

Nieuwsgierig tuurde Adèle door het met ijzeren tralies beslagen venster. Vergiste zij zich niet, stond

daar zuster Constance in het fijne witte kleed, dat de Abt voor Adèle uit Zwitserland had meegebracht? De dichte sluijer hield zij opgeslagen. Wat bewoog zuster Constance haar nonnengewaad uit te trekken en Adèle's kleederen te dragen? Was zij dan niet ziek? O, o, dat ringetje! Zou zuster Constance den aarts priester helpen in het uitvisschen van het geheim: hoe Adèle aan den ring kwam?

„Hemelsche Vader laat het niet lukken”, bad zij. Zal ik terugloopen en probeeren in den tuin te komen om Alfred te waarschuwen. Maar de deur die toegang tot den tuin gaf was gesloten, die stond anders wijd open.

Nog aarzelde Adèle wát te doen, toen aan den kloosterkant van de binnenplaats plots de gangdeur geopend werd en een joelende bende krijgsvolk op eenmaal de stilte verstoorde. Opgewekt praatten de soldaten, daar was de abt ook en ondervroeg zuster Constance, die met voldoening op het gezicht antwoordde. Dáár, o Adèle moest zich vasthouden aan een tralie, zóó beefde zij, daar sleurden twee krijgslieden een man voort, blootshoofd en barvoets, dat was, dat was haar prediker Daniël Rambonnet!

„Gevangen, gevangen”, kreet zij, wezenloos van schrik. Nog stond zij, toen een zware voetstap achter haar weerklonk.

„Jonkvrouwe gij hier?”

„Ambrosius, Ambrosius, waarom is die man gevangen?” vroeg zij heftig.

„Mijne lieve jonkvrouwe doet net of zij eenig be-

lang in den ketter stelt", antwoordde de vriend van den abt, getroffen door haar angst.

„Ach Ambrosius", Adèle greep zijn hand, „ge houdt zooveel van mij, u noemde me vroeger altijd uw duifje, redt u toch dien man".

„Kind ge kalt, weet gij dan wie deze man is?"

De toon van Ambrosius' stem gaf het meisje de bezinning terug. In een ondeelbaar oogenblik begreep zij, dat het Daniël Rambonnet slechts schaden zou, indien zij hare bekendheid met hem verried.

„Die man is geen boosdoener, ik zie het, 't is een edel grijsaard, een goed mensch, redt hem Ambrosius?" verzocht zij weer.

„Kent gij hem?" vroeg Ambrosius listig.

„Ja," antwoordde Adèle snel: „Ik ontmoette hem eens in het bosch. 't Is een man vol van den Heiligen Geest, toe nu Ambrosius, help hem."

Hare schijnbare openhartigheid bedroog Ambrosius: Zóó, dus er zat niets anders tusschen, misschien vond zij het ringetje wel na zijn vertrek.

„Als gij me vertelt van wien ge het ringetje hebt," eischte hij.

„Dat doe ik niet," weigerde Adèle.

„Dan weiger ik ook. En als ge 't dan weten wilt, ik heb dien man zelf gevangen dezen morgen, met nog een aantal Camisarden."

Adèle verbleekte zichtbaar. „'t Spijt me alleen dat de hoofdman ontvlucht is, anders was de vangst nog mooier geweest."

Adèle betrapte zich zelf op een beweging van blijdschap. Alfred werd niet gegrepen; liep nog vrij. Maar dadelijk nam de angst voor Rambonnet weer de overhand.

„Gij weet niet welk een goed man ge aan de marteling van de pijnbank prijs geeft,” zei ze smartelijk.

„Ware hij jonger, ik zoude meenen dat mijne kleine jonkvrouw op dien ketter verliefd is,” spotte hij. Als vriend van den abt, kon en mocht hij gemeenzaam zijn met het jonge nichtje, dat opgroeide onder zijn oog.

Adèle kleurde.

„Weet ge ook hoe hij heet,” vroeg Ambrosius met belangstelling. „’t Is niet de minste onder de broederen.” Hij zag Adèle’s aarzeling om te antwoorden en begreep nu dat zij wist. Dus had de abt toch gelijk, dus liep de ziel van het kind, dat hij lief had, toch gevaar.

„Jonkvrouw Adèle,” zei de krijger en hij nam Adèle’s kleine handje in zijn grove vuist. „Je weet dat ik van u houd. Al zoudt gij ook iets denken of doen tegen de leer der Heilige Moederkerk, ik zal je toch beschermen en liefhebben. Hoe menigmaal heb ik u louter uit belangstelling opgezocht in het klooster, ge kunt me vertrouwen. En als die man geen ketter of goddelooze is”

„Daniël Rambonnet is een engel” viel Adèle onbedacht in.

„Daniël Rambonnet? Is die gevangene Daniël Rambonnet?” riep Ambrosius op eens met groote verwondering uit: „De prediker van Pivras in het Vivaresche? Kind wát zeg je toch?”

Adèle begreep dat één onbedacht antwoord hierop den gevangene nog meer schaden kon, dan misschien dit woord hem alreede deed.

„Ja hij noemt zich Daniël Rambonnet” zei ze zacht. „Hij is een goed mensch, al is hij een ketter. Red hem toch, Ambrosius!”

„Ik moet mijn plicht jegens de Heilige Moederkerk vervullen,” antwoordde Augustinus op een toon die alle welbehagen in dien plicht uitsloot. „Het móét.”

„Kent gij dien prediker?” vroeg Adele. Zij hoorde de verandering in zijn stem. „Neen niet persoonlijk, maar ik weet dat hij een aartsketter is. En jonkvrouwe Adèle, neem den raad aan van mij, die u heusch als een vader liefheeft. Laat uw heer oom nooit weten dat gij dien man kent. Het zou u in den kerker brengen. Ga nu.”

Adèle rilde: „Waarom Ambrosius? Waarom spreekt ge zoo vreemd. Wat heeft oom met dien man te maken?”

„Kind gá nu”, beval Ambrosius en duwde Adèle achteruit. „Ik dacht, dat ge kamerarrest had deze drie dagen.”



HOOFDSTUK III.

Gevangen.

Diep in het bosch, aan den rand van een ravijn, op eene plaats waar niemand een menschelijk wezen zoeken zou, zat Adèle op een afgewaaiden boomtak en voor haar stond Alfred de Moncourt in de diepste verslagenheid. Reeds tien dagen achtereen had Alfred het meisje hier verwacht, tien malen keerde hij terug in zijn troep, zonder haar gezien te hebben en eindelijk was zij verschenen, bleek en moede, sporen van felle gemoedsbeweging op het lief gezicht.

„'t Is bijna onmogelijk te ontsnappen,” vertelde zij. „Zuster Constance wijkt haast niet uit mijn vertrekken, in den tuin mag ik niet zonder geleide wandelen en in het huis evenmin: Ambrosius ontwijkt me, zoodra ik hem in de verte zie.”

„Die valsche verrader”, schold Alfred woedend.

„Hij meende Gode een dienst te doen, Alfred geloof mij, Zuster Constance is de schuldige, die spant in alles samen met mijn oom.”

„Die slang” siste Alfred: „In jou kleeren is zij bij de Massips gekomen, je weet de goede herdersvrouw, haar zoon is de ezeldrijver Massip, van wie je zoo

vaak een nap melk kreeg, ze liet jou ringetje vallen en praatte er over, liet het wapen zien, en zoo kreeg zij al babbelen ongemerkt den weg te weten, die naar de Alte-Fage voert. Ambrosius wachtte haar met zijne mannen in het kreupelhout op. Dat de Heere God dit toelaat! Onze prediker gevangen en mijn beste onderhoorigen. Straks komen 's konings troepen en jagen ons weer op. Er moeten reeds versche troepen aangevoerd zijn”.

„Maarschalk de Braglie kwam zelf aan”, vertelde Adèle bevend, „hij heeft gisteren met den wreeden intendant de Baille het noenmaal bij ons gebruikt. Ik wilde eerst niet komen, maar Ambrosius vermaande mij te gaan. Gij ligt óók onder verdenking, fluisterde hij mij angstig toe.”

„Blijf dan hier”, smeekte Alfred ernstig, terwijl hij zijn eene knie boog om haar recht in de oogen te zien. „Gij zult allicht veiliger zijn hier, dan in de abdij van het Heilige Kruis”.

„Neen Alfred, dat måg niet. Zullen wij de vijanden reden geven om ons te lasteren? Daar is niemand, die ons in den echt verbinden kan en niet anders dan als uw vrouwe kan ik aan uwe zijde komen.”

„Ge kunt u voegen bij de vrouwen in den troep”, morde Alfred.

„Neen, Alfred, als edelman kunt ge niet vergen, dat ik vertoeve onder de verbitterde onbeschaafde vrouwen van dit bergvolk, dan liever . . .”

„Gevangen als onze lieve vader Rambonnet”, riep Alfred schielijk.

„Ja laten we liever over hem praten, want de tijd is kostbaar”, meende Adèle. Het kind was meisje geworden in die enkele weken van zorg.

„Er valt niets te praten. Wanneer gij niet wilt dat ik met den troep op de Abdij lostrek en onzen prediker bevrijd”.

„Dat kan ik niet goedvinden, lieve Alfred, het kán niet”, viel Adèle schreiend in: „Nu Mazel en Segulier onder ulieden is. Zij zweepen tot bloedstorting en wraak op. Hilda zag ik ook zoeven. Gruwelen komen er van, nieuwe gruwelen.”

„Denkt ge dan dat ik mijn menschen niet onder krijgstuicht heb?”

„Zij zullen als woesten aanvliegen op mijn oom, den aarts priester, Alfred. En dat mág niet. Bedenk toch, dat mijn oom mijn weldoener.”

„Weldoener, in zijn eigen buidel! Hij weet wel, waarom hij het leven van het kind zijner zuster zoo angstvallig bewaakt heeft. De rijke intresten zouden anders aan de Kerk vervallen, dat weet ieder!”

„Ik mag hem toch niet blootstellen aan de woede uwer onderhoorigen?”

„Maar zwoer ik u dan niet plechtig, bij al wat heilig is, dat de abt geen leed zal wedervaren? Meent ge dan dat ik u bedrieg, Adèle?”

„Neen, neen, mijn lieve, dat meen ik niet. Ik vrees dat uw mannen verder zullen gaan dan gij wilt. De stem die opwekt tot liefde en gematigdheid zwijgt nu onder hen. O lieve, ge zult geen kracht hebben de gruwelen te beletten.”

„Weet ge dan iets beters? Moet Rambonnet sterven, die ge als een dochter liefhebt?”

„Neen, dat wil ik niet, Alfred. O ik heb al zooveel getobt. Maar Rambonnet zou de eerste zijn, die nieuwe bloedstorting afkeurde, dan stierf hij liever den marteldood.”

„Die hem reeds morgen wacht”, zei Alfred somber: „Bedenkt ge dan niet welk een ramp zijn dood ons brengt? We verliezen in hem den sterksten steun in onzen strijd. We verlangen met bedaarden moed en volharding te winnen, een enkele maal waagt Rambonnet zich zelfs in het hol van den leeuw om voor onze belangen te pleiten. Voelt ge dan niet, dat na zijn dood de verbittering en dweeperij opnieuw zal losbreken? Nu worden we reeds Camisarden gescholden, dan zullen wij Camisarden *zijn*, wilde roovers en moordenaars.”

„God is machtig om hem ons weer te geven”, vertrouwde Adèle.

„Dat is Hij, och Adèle, hij is onze geestelijke vader, ik heb hem zoo lief.”

„Ik ook, Alfred”. 't Meisje lei haar hoofd op den schouder van den jongeling en snikte luid.

„Hij heeft mij den weg des levens gewezen, onder zijne oogen hebben we elkaar lief gekregen, hij meende in ons zijne vermoorde kinderen weer te vinden,” zei de Moncourt treurig.

„Hou op, Alfred, hou op.” 't Meisje barstte in snikken uit: „Ben ik nu al niet tien dagen bezig om onzen

vader te bevrijden? Aan het kamermeisje gaf ik mijn paarlsnoer, aan den portier mijn gouden beursje voor zijn kleindochter, het personeel zal me niet tegenwerken, dát weet ik nu reeds, maar hoe krijg ik de vierdubbele deurenrij open?"

„Geweld! Een forsche overval en we hebben de Abdij. Zelfs die aartsvijand van ons, protestanten, krijg ik in mijn handen”

„Neen Alfred, nog eenmaal zal ik een kans wagen, tenminste als Ambrosius zijn oog en een weinig sluiten zal.”

„Ambrosius”, herhaalde de jongeling met wantrouwen.

„Gij vertrouwt hem niet.”

„Hij is de verblindste Catholiek dien ik ken. Ik wijt het niemand anders, dat onzen vriend zoo schrikkelijk lang gepijnigd is, eer men hem zijn doodvonnis heeft aangezegd.”

„Ja, dat is zijn doen”, hernam Adèle huiverend: „Maar ik kan u plechtig verzekeren, dat onze vader anders reeds lang zou zijn gevonnist en gedood. Zonder hem hoefde ik aan geen redmiddel te denken.”

„Dus hij heeft die gruwelijke martelingen aangeraaden, waardoor al onze pogingen nog doelloos zullen worden?” vroeg Alfred bitter.

„Alleen om zijn leven te sparen en hem gelegenheid te schenken”

„Om vergiffenis te krijgen door zijn geloof af te zweren. Jawel! Ik dacht dat gij toch wel wist hoe Daniël over verloochening van zijn Heiland denkt!”

„Ja, dat wist *ik*, zeker Alfred. Maar dat wist Ambrosius niet! Hij heeft er zoovelen zien wankelen, die zich eerst standvastig hielden. Ambrosius leek me vanmorgen verpletterd, toen hij me vertelde dat Daniël Rambonnet morgen den marteldood sterven moet. En het is wel mogelijk dat hij mij helpen wil om”

„Onzen vader te bevrijden! Wees wijzer Adèle. Zoovelen zag hij martelen, zag hij levend branden zonder een traan te laten!”

„God kan hem bewerken. Weet gij wel, dat hij handelt uit wraak? Weet ge wel, dat de Camisarden hem zijn vrouw en kinderen afgemoord hebben, zoo goed als dat lot onzen Rambonnet trof?”

„Neen, dat wist ik niet”, antwoordde Alfred bedaarder.

„Hij is diep met het lot van Rambonnet begaan, geloof me. Hij weet dat ik hem als een vader liefheb. Je weet toch wel, dat hij me uit de wieg gered heeft en desnoods zijn leven weer voor mij wagen wil.”

„Voor u, lieve Adèle, maar niet voor een ketter, een Camisard! Al denkt ge, dat hij zijn leven voor u wagen zal, zou Ambrosius zijn zaligheid in de waagschaal durven stellen? Rust de vloek der Kerk niet op elk, die een ketter voorthelpt?”

„Ik koester flauwe hoop, dat hij zijn oogen voor mij sluiten zal”, stamelde Adèle zwak. „Ambrosius is zoo vroom niet.” Daarna flinker: „Ik weet nog niet recht hoe te handelen, er leeft een nog vaag plan in mij op. En de zon daalt intusschen, ik moet heen, anders mist zuster Constance me. Zorg vanavond met

eenige mannen bij de tuindeur achter de abdij te zijn. Doe dat in elk geval. Kom langs de rivier. Verberg u in het kreupelhout, zoo God wil kom ik met onzen vader door den tuin."

„Hoe laat?"

„Ja, hoe kan ik dat weten, kom spoedig en wacht daar tot de zon opkomt. Ben ik er dan niet, dan . . . dan is het plan ontdekt of. . ."

„Is Daniël bij zijn Heiland," viel Alfred somber in.

„Laten we God bidden om onze pogingen te zegenen," verzocht Adèle, terwijl zij neerknielde op het mos. Biddend legde het tweetal de handen ineen, met vurige ootmoedige smeekingen naderden zij beiden tot den troon van God.

Toen geleidde Alfred zijn moedig meisje langs het gevaarlijk rotspad, eigenlijk alleen door de steenbokken gebaad, tot den minder gevaarlijken bergweg, die steil afdaalde.

„Nu niet verder", gebod Adèle. „Hier bij den hout-hakker moet ik even het zieke kind bezoeken en haar wat abdijsalsem brengen voor hare gewonde voetjes. Daar kan ik zuster Constance ontmoeten, die me overal naspeurt. God geve, dat zij er nog niet is."

Met de hand wuivend snelde Adèle naar beneden. Somber keek Alfred haar na. Hij vond het ergerlijk dat zij een gewapende overval afkeurde. Er moest dan maar bloed vloeien, martelden zij zijn geliefden tweeden vader niet ten bloede? Maar tegen Adèle's

verlangen handelen wilde hij tòch niet, hij wou ver-
trouwen in hare vrouwelijke scherpzinnigheid.

Langzaam en peinzend betrad Adèle een uur later
de Abdij. Onder het loopen had haar reddingsplan
vastere vormen aangenomen.

Zij zou Ambrosius vragen dezen avond de plaats
van den cipier in te nemen, ze zou smeeken den ge-
vangene te mogen zien en dan

Ja en dan ze wist het nog niet, in ieder geval,
eerst diende zij toestemming te vragen aan haar oom
voor het bezoek.

Gelukkig, daar stond de aartspriester met den knop
van zijn kamerdeur in de hand, gedempt sprekend
met zuster Constance.

„Ei, mijn wellieve nicht”, zei hij vriendelijk, „wat
ziet mijn kind bleek in deze dagen.”

„Wanneer ik mijn Hoogerwaarde oom een oog-
blik spreken dorst?” verzocht Adèle bedeesd.

De aartspriester bevond zich in een vroolijken luim.
De aankomst van 's konings troepen had hem ge-
rustgesteld; hij wist wel, hoe gehaat hij was, die als
inspecteur der Christelijke zending zoo heftig tegen de
Protestanten te keer ging. De dragonnades zouden hem
beschermen.

„Verlangt mijn meisje een sierlijk overkleed of een
kostelijk kleinood?” vroeg hij minzaam, terwijl hij
Adèle een laag stoeltje bij zijn voeten aanschoof en
zelf op zijn hoogen zetel plaats nam.

„Sinds zuster Constance mijn kleeren gaat dragen
Camisard

kan ik zeker wel wat nieuws gebruiken", antwoordde zij slagvaardig.

„Wel heb ik van mijn leven, zoo een stout ding", lachte de abt. „Het diende voor een goed doel mijn duifje, we hebben met dit aas een prachtige karper gevangen."

Adèle bedwong haar toorn en zocht naar geschikte woorden.

„Het is juist over den gevangene, dat ik u spreken wilde," begon zij eindelijk. „Ambrosius weet, dat ik juist getuige was dat zuster Constance in mijne kleeren op de binnenplaats stond. Ik zag den gevangene, een edel man en . . ."

„Ge wildet Ambrosius overhalen hem te laten ontvluchten", viel de abt in. „Geloof me kind, de muren hebben ooren in deze abdij. Er gebeurt niet veel dat zijn hoogerwaarde de aartspriester niet weet."

Adèle keek haar oom verschrikt aan, 't geen de abt met groot genoegen opmerkte. Als hij haar maar onder den duim hield, al die andere zaken kwamen terecht. Achter dat ringetje was hij nu ook. Was den prediker onder de schrikkelijkste pijnigingen niet de naam van de Moncourt ontvallen? Voorzeker het meisje had het ringetje gevonden en koppigheid alleen deed haar zwijgen. Zulke zachte meisjes zijn net schapen. Koppig als ze volhouden willen.

„Maar wat begeert ge nu eigenlijk mijn kind?"

„Ik zou zoo graag den gevangene eens spreken eer hij morgen wordt terechtgesteld?" verzocht Adèle

bevend. „Hij lijkt mij een edel mensch, ik zou... ik zou...”

De abt lachte fijn en keek voor zich. Wie weet of dat nieuwsgierig kind geen middel kan zijn om den prediker zijn geloof te doen afzweren. Dat zou een succes zijn om mee voor den Koning te komen. Dat zou Lodewijk de XIV bewijzen dat zijn bekeeringswerk goede vruchten droeg, en den aartspriester doen rijzen in 's konings gunst!

„Wat zoudt gij er doen mijn kind, in dat ellendige kerkerhol? Gij zoudt bezwijmen van schrik, dat hebt ge bij ondervinding”.

„Dat zal ik nù niet”, antwoordde Adèle vast: „Ik zou zijn wonden wat willen verzachten in den laatsten nacht van zijn leven, hem te drinken geven, eens met hem praten. O lieve oom, 't lijkt mij zoo schrikkelijk alleen te zijn in zoo'n vunzigen kerker. 't Is toch eene oude gewoonte een veroordeelde in den laatsten nacht van zijn leven een gunst te bewijzen?”

„Ge moest non worden mijn dochter, gij waart uitnemend op uwe plaats als barmhartige zuster”, zei de abt langzaam.

„Och oom, ik smEEK het u, laat me gaan?” bad Adèle.

„Goed dan, maar op twee voorwaarden. De eerste is, dat ge uw best doet den veroordeelde tot onderteekening van dit stuk te bewegen. Het is de acte van afzweering, die ik, in het geval dat Rambonnet bewilligt, aan den koning moet opzenden. Zoodra hij heeft geteekend, zal ik hem in voorwaardelijke vrijheid laten heen gaan, mits hij zijn woord

geeft om niet te ontvluchten en dicht in de buurt te blijven.”

„Dit stuk wil ik hem graag ter teekening voorleggen,” viel Adèle haastig in. Bliksemsnel was haar een nieuwe gedachte tot redding door het hoofd geflitst. „Geef mij het stuk maar, oom. O, ik zou dien man, waarover ik zoo vaak heb hooren spreken, zoo graag van nabij willen zien.”

„Het zal uw zenuwen zeer schokken,” sprak de abt zalvend. „Maar in elk geval, doe het. Men weet niet waarmee God een ziel van het verderf redden kan, zelfs door de grilligheid van een meisje.”

„Maar oom, vindt u niet beter, dat u zelf dit groote stuk in uwe kamer houdt en de gevangene slechts een duplicaat teekent? Zoodra hij zijn woord gegeven heeft, kan Ambrosius hem tot u brengen in uw schrijvertrek. Is dat niet beter? Dan behoef ik niet bevreesd te zijn voor het smetten van dit schoon papier.”

„Ge hebt gelijk, ge zijt een verstandig meiske. Maar nu mijn tweede eisch, zuster Constance moet u vergezellen in den kerker.”

„Dat doe ik niet,” riep Adèle opgewonden: „Sinds zij zoo brutaal geweest is, in mijn kostbaar kleed. . . .”

„Wel, wel, hoe haatdragend zulke onnoozele jonge kinderen kunnen zijn, zuster Constance is eene goede vrouw, sinds zij dat ringetje”

„Dat mij eerlijk toekwam,” riep Adèle heftig. Ze moest nu voet bij stuk houden, ze moest nú door list en voorzichtigheid winnen.

„Waarover ge u een koppig, eigenwijs nest betoond

hebt. Enfin, ik vergeef u deze kinderachtige hardnekkigheid. Ik vreesde eerst dat ge besmet waart met ketterijen, doch zuster Constance is alleszins tevreden over den ijver in uwe godsdienstplichten, ik vergeve u dus, mijn dochter."

Adèle zuchtte. O, God wist hoe zwaar haar de ceremoniën der Roomsche Kerk vielen, maar ze mistte aldoor den moed daarmede te breken. Hoe kón het, zij die woonde boven den martelkelder.

De abt had snel gesproken en rustte nu even. Zeker, zelfs in de zwaarste martelingen was Adèle's naam niet over de lippen van den prediker gekomen. Adèle was nog een zuiver kind van de Heilige Moederkerk, het hart van den abt kon rustig zijn.

„Nu, laat zuster Constance dan ook maar in de stilte van haar bidcel. Ze ziet er moe uit in de laatste dagen, zeg haar dat zij vroeg naar bed gaat en zich in de eerste dagen wat ontziet!"

Adèle lachte om de teere voorzorg waarmee de abt over zuster Constance sprak en plots scheen over zoovele fijne gezegden van Ambrosius en het kamermeisje voor de onschuldige oogen voor het meisje een nieuw, gansch geen vriendelijk licht.

Was de mooie jonge zuster Constance niet het meest geachte gezelschap van haar oom? Hoe vaak zond hij Adèle weg met de boodschap dat oom zuster Constance spreken wilde?

Maar Adèle had geen tijd zich nu in deze dingen te verdiepen.

„Als mijn hoogerwaarde oom zoo vriendelijk wil zijn mij het afschrift te geven,” verzocht ze onderdanig.

„Kom het om negen uur halen mijn kind, tot half tien blijft Maarschalk de Braglie in mijn werkkamer, ge zult wel een half uur noodig hebben om uw patient te verbinden, kom dan met hem tot mij, indien hij bewilligt. God zegene u mijn dochter.”

De aartspriester legde zijn hand met een gebaar vol waardigheid op het hoofd van het meisje.

Tot nu toe had de Heere haren weg voorspoedig gemaakt, haar hart jubelde onder deze zegening.

God zou haar helpen, dat vertrouwde zij.

HOOFDSTUK IV.

In het kerkerhol.

In den avond van den 10en Juli 1699 zat Daniël Rambonnet wezenloos en suf in zijn onderaardschen kerker; het groote holle verblijf waarin Adèle eenige weken te voren doodsangsten had uitgestaan.

De vroeger zoo fiere en hooge gestalte dook krachteloos in elkander, een doodelijke vermoeidheid lag over zijn gansche wezen. Op een bankje zonder leuning zat hij, midden in het gewelf. Knikte zijn hoofd op de borst, spreidde de slaap een minuut de weldadige vleugelen over den lijder uit, dan schudde de krijgsknecht hem ruw en onbeschoft wakker, of zwaaide een walmenden toorts voor zijn oogen, zoodat de elendige van benauwdheid schier stikte en haren en baard verschroelden. Wel was hij een lijder, de gefolterde prediker onder de Camisarden; in eigen persoon had de wreede abt Duchayla Rambonnets linkerhand dichtgeknepen, nadat de beul die gevuld had met gloeiende kolen. De zolen zijner voeten waren met brandijzers geschroeid, het lichaam werd op de pijnbank uiteengerekt, nu reeds vijf etmalen weerde de krijgsknecht elke verkwikking van den slaap.

En dat alles om hem de schuilplaats zijner vrienden te ontlokken, om de namen der hoofdlieden te weten te komen, bovenal om hem te bewegen zijn geloof af te zweren en terug te keeren tot de Heilige Moederkerk.

Al was de prediker onder de gruwelijke folteringen den naam van de Moncourt ontschoten, geen woord liet hij los over de bergkloof, waarin de troep legerde, met geen syllabe gewaagde hij van de innige betrekking, waarin Adèle tot Alfred de Moncourt stond.

Tot zijne eindelijke verlossing zei de abt hem dezen morgen zijn doodvonnis aan. Zijn gefolterd lichaam, zijn gemartelde geest snakten naar deze laatste ure, doch in dezen doffen staat van oververmoeidheid en verdoovende smart verblijdde hem zelfs de hoop op het eeuwige leven niet.

Doof en suf, overheerscht door het gruwelijk lijden, zakte de ongelukkige ineen, hij hoorde het wegschuiwen der zware grendels niet en het gerammel van sleutels, hij wist niet wie er binnenkwam, ook niet toen Ambrosius luide met den krijgsknecht sprak.

Maar opeens, als aangeraakt door een verborgen kracht, schokte hij op. „Mijnheer Rambonnet”, sprak een lieve welbekende stem.

„Ad Jonkvrouwe, edele jonkvrouwe”, stamelde hij, in één oogwenk zijn tegenwoordigheid van geest herwinnend. Hij mocht Adèle niet herkennen, hij mocht Adèle niet vertrouwelijk toespreken.

„Lieve mijnheer Rambonnet”, zei Adèle snel, om Ambrosius geenerlei argwaan te geven : „Lieve mijnheer

Rambonnet, ik heb u op de binnenplaats gezien, toen ge pas gevangen waart. Ik heb zoo'n medelijden met u. Oom heeft me vergunning gegeven uw wonden te verbinden en u in den laatsten nacht van uw leven te troosten. Kom Ambrosius help mij eens. Geef eerst den gevangene een teug Spaanschen wijn."

Verbaasd en zwijgend, niët begrijpend wat hem overkwam, doch met een vaag vermoeden van-er-komtredding, voelde Rambonnet zich voorzichtig aangegrepen en op den grond gelegd. „Ambrosius uw mantel, leg die onder zijn hoofd", gebod Adèle.

Toen knielde Adèle bij haar trouwen vriend, den martelaar neder en legde verkoelend linnen, in olie gedrenkt, op de pijnlijke brandwonden van zijn rug. Daarna behandelde zij de deerlijk geschroeide linkerhand, zwachtelde de gezwollen beenen en wikkelde ook de voeten in doeken, die verzachtten en verkoelden.

„Maar ik heb last van den Hoogerwaarden abt om den ketter wakker te houden", morde de krijgsknecht, toen hij zag dat Ambrosius den martelaar stil liggen liet op den grond: „Hij moet dáár op deze bank zitten."

„Zwijg en verwijder u", beval Ambrosius barsch: „De jonkvrouwe heeft vergunning van onzen Hoogerwaarden Heer, hoort gij dit niet?"

„Verwijderen doe ik mij alleen op bevel van mijn kapitein", antwoordde de soldaat kortaf: „Al zijt gij honderdmaal de vriend van den hoogw...."

„Zwijg", riep Ambrosius vertoornd en intusschen

had Adèle haar prediker één woord toegefluisterd : „Redding”.

Hij hief het hoofd op : „Redding, waardoor? Waarmee?” doch Adèle kon geen antwoord meer geven. Ambrosius wendde zich tot haar, geërgerd door de brutaliteit van den soldaat.

„Kom jonkvrouw Adèle, doe den ketter uw voorslag. Uw krachtige wijn doet reeds deugd, zie hoe de gevangene ervaart.”

Inderdaad, Rambonnets oogen, straks nog dof en moe, glansden weer, nieuwe hoop ontgloorde in zijn borst. Adèle zou redding brengen.

„Ik heb gewichtig nieuws, heer Rambonnet”, begon Adèle. „Zie ik mag u een laatste redmiddel aan de hand doen. Het heeft mij heel veel moeite gekost tot u door te dringen, ik smeed u, neem deze voorwaarde aan, dat schenkt u het leven en de vrijheid, anders is er geen hoop meer lieve mijnheer Rambonnet, werkelijk niet.”

„Ik ken die voorwaarde niet, lieve jonkvrouw”, antwoordde Rambonnet zichtbaar teleurgesteld. „Als zij slechts met den voorslag tot afzwering kwam.”

„U móet dit stuk teekenen, Heer, anders niets, het beduidt werkelijk niets”, drong Adèle aan.

„Beduidt dit niets, dat ik mijn geloof verloochen?” kreunde de martelaar smartelijk. „Heeft men weer nieuwe kwellingen uitgedacht, alvorens het rad voor mij op te richten? Moet daarom dit ellendig leven verlengd worden en gij dáárom mijne wonden verzachten?” vroeg hij bitter.

„Wordt niet bitter, beste goede heer”, smeekte Adèle snikkend.

„Bitter”, herhaalde Daniël Rambonnet langzaam, terwijl hij zich oprichtte. „Bitter! Neen ik bèn niet bitter, God is mijn getuige dat Hij mij in alles de kracht schonk om onderworpen voor Hem te lijden. Maar bedenk toch dat ieder uitstel nieuwe smarten brengt. Och ik vreeze minder den dood, dan voortzetting van dit bovenmenschelijk lijden!”

„Arme lijder, kies dan het leven?” drong Adèle weer aan met trillende stem: „Hier heb ik het stuk, lees u eerst”.

„Dat behoeft niet”, antwoordde de prediker mistroostig. Hoe kòn Adèle nu aandringen op zijne afzwering. Adèle die zelf den Christus als de volkomen genoegdoening voor al hare zonden beleed? Keerde zij zoo schielijk na de eerste aanraking met de vervolging terug tot den dienst der heiligen, tot den Roomschen dwaalgodsdienst?

„Toen ik hier den kerker betrad, beschuldigd van moord en oproer gepredikt te hebben, heeft uw oom mij twee volle dagen in de balken laten sluiten, omdat ik zwoer onschuldig te zijn. Mijn gansche lichaam ligt gekneusd en gepijnigd om Jezus wil en zou ik nù mijn Heiland verloochenen? Ik kàn uw voorwaarde niet aannemen.”

„En toch is zij al door velen aangenomen”, riep Ambrosius met alle teekenen van ongeduld. „Soms wel alleen op het gezicht der dwangmiddelen”, voegde hij er schamper bij.

„Het is maar voor de leus heer prediker”, viel Adèle bij. „U kunt blijven gelooven wat u wilt. Alleen wil oom gedekt zijn tegen mogelijke beschuldiging van zijn vijanden, dat hij ongestraft ketters vrij laat. Geloof me, het beduidt niets.”

„O, nu begrijp ik den strik”, zeide Rambonnet somber. „Ik kan heengaan, maar de aartspriester zal vertooning maken met dit stuk en zwakkeren dan ik op mijn voorbeeld wijzen. Neen kind”, en hiermede vestigde hij zijn verwijtende oogen, door smart vergroot, op het sidderende meisje. „Neen kind, gij hebt u in den prediker der liefde uit de Cevennen vergist.”

„Verstokte, ellendige zondaar”, mompelde Ambrosius, met deernis op Adèle neerblikkend, die wanhopig lag neergeknield bij den gevangene. „Gij moest eens weten wie ge verschopt. Maar dat arme lieve schaap zal het niet weten, verwaande ketter”, en hardop gebod hij: „Kom jonkvrouwe, om half tien wacht uw hoogwaarde oom u in de werkkamer met den gevangene om het groote stuk te teekenen en anders moet gij alleen met mij vertrekken.”

„Dat is niet waar Ambrosius. Oom wacht mij om half tien met den gevangene, weigert hij dan mag ik bij hem blijven. Geef mij de sleutels dan en...”

„Jawel, jawel”, schaterlachte Ambrosius: „Mijn lief jonkvrouwtje is al te naïf. Misschien wilt ge wel tot middernacht hier blijven en dan zoetelijk alle deuren voor hem ontsluiten.”

„Je bent krankzinnig”, antwoordde Adèle, haar angst

bergend onder hooge waardigheid. „Ik ben de nicht van den aartspriester, begrijpt gij?”

Ambrosius zweeg aarzelend. Zou hij dat verwaande kind inlichten Zou hij vertellen dat

Och neen, hoor, daar begon ze weer met haar lieve stem, die ook hem immer bekoorde :

„Toe, heer Rambonnet. Léés dan eerst, léés !”

„Neem dit schrift terug, jonkvrouwe. O, ik weet het, honderden hebben geteekend, ook door bedrog en onwetendheid. 't Is den Koning genoeg námen te lezen, of zij hun eed gestand doen, daarover bekommeren zij zich niet. Maar ik kan niet onder aanroeping van Gods Heiligen Naam betuigen gedwaald te hebben en een leer gaan omhelzen die de menschen op een valschen grond voor de eeuwigheid plaatst. En teekenen, met de zondige gedachte dat deze eed mij niet binden zal, wil ik niet. . . .”

De gevangene zuchtte diep en strekte zijn gekneusde ledematen uit op den harden vloer.

„Maar er zijn er toch. . . die. . . predikers als gij die. . .”

„Ja, ja, er zijn er. Zelfs dienaren des Woords, die uit zelfbehoud teekenen, hun geweten in slaap wiegen, inplaats het zich tot eene eere te rekenen voor hun Heiland te sterven. God de Almachtige vergeve het hen !”

Op dit oogenblik keerde Ambrosius zich af en begon een gesprek met den krijgsknecht. Het verveelde hem hier. Dat geredekavel kon duren tot middernacht. Wat verzonde abt om hem op te schepen met Adèle in dit uur.

„Maar lees dan toch eerst, lees heer Rambonnet”,

riep Adèle in vertwijfeling; zij leidde met een lichten duw, die den prediker een kreet van pijn ontlokte, de hand van Rambonnet op een hoekje beneden aan 't blad.

Opmerkzaam geworden door deze bruuske beweging ving Rambonnet aan te lezen. Angstig sloeg Adèle hem gade, haar oogen volgden de zijne, krampachtig vouwde zij hare handen, o als hij het fijne schrift, haar schrift, in den benedenhoek maar zag, als hij haar slechts vertrouwde. Eindelijk . . . eindelijk de laatste regels . . . „zie” fluisterde zij gejaagd.

„Beloof teekenen,” „ik red”, stond er.

Rambonnet bleef roerloos zitten, strak voor zich henenstarend. Die weinige minuten kwamen Adèle als uren voor.

„Welnu”, sprak hij op eenmaal: „Het kan Gods wil zijn dat ik teeken.”

„Ha”, riep Ambrosius verblijd. „Ha. Die leeuw was dus getemd en hij behoefde niet gedood te worden. Gelukkig. Nimmer had een gevangenneming hem zoo gepijnigd al deze. „Ik wist wel dat die ketters . . .”

„Beleedig mijn beschermeling niet Ambrosius”, gebood Adèle trotsch. „Ge wist niets, ik heb den prediker overreed.”

„Maar hier is niets om te teekenen; wacht ik zal even papier en veder halen.”

„Waartoe?” vroeg Adèle ongeduldig: „Is deze man niet lang genoeg gepijnigd en van licht en lucht beroofd. Oom wacht ons in zijn werkkamer.”

„Ik vrees jonkvrouwe, dat uw hoogwaarde oom dit zóo niet goedkeuren zal. Eerst moet hij dit

kleine stuk geteekend zien en dan”

„Loop toch rond en plaag me niet”, riep Adèle opgewonden: „Ik neem alle schuld op mij. Deze edele man mag geen minuut langer blijven dan noodig is”. „Kom Ambrosius help even, heer Rambonnet, wij zullen u ondersteunen, kunt gij loopen?”

Met moeite richtte de lijder zich op en stond op zijn voeten. Een smartkreet onderdrukte hij tusschen de tanden. Hij móest sterk zijn nu, want hij doorzag Adèle's reddingsplan.

Als een kind liep hij tusschen de twee heen en weer en toen zijn leden eenigszins leniger geworden waren, ging het op den ingang aan.

„'t Is hier smal heer Rambonnet, geef mij een arm. Ambrosius gij achter ons.”

Zij was met haar vriend reeds drie treden opgestegen.

„De deur is nog toe, jonkvrouwe” zei Ambrosius. „Ik kan er niet bij.”

„'t Hindert niet, geef mij den sleutel.” Adèle's hart bonsde. Alles hing in dit oogenblik onder Gods zegen van vlugheid en handigheid af.

Adèle duwde in schemerdonker Rambonnet vooruit, stak over zijn schouder den sleutel in het groote slot.

De hengsels der ijzeren deur kraakten. Rambonnet trad vooruit, vlug als een kat vloog Adèle hem voorbij en wierp de deur voor den niets kwaads vermoedenden Ambrosius en den krijgsman, in het slot.

De grendels er op. Nu voort, voort, die lange gang in. Doodstil voort!

Bom, bom, kletterend sloegen de twee op de trap tegen de ijzeren deur.

„'t Is niets, hierheen, nu deze deur open en weer stevig toe, nu deze, ziezoo, achter drie deuren hoort men geen geraas. Voort nu.”

Adèle verkeerde in onbeschrijfelijke opwinding. Ze moest het werkvertrek van den abt voorbij, dáár in haar kamer wenkte de redding. Indien oom hen zag, alles ware verloren. Zuster Constance kon ook komen. Het andere personeel kon geen kwaad, zij waren Adèle gunstig gezind, bovendien zoo menig gevangene reeds zwoer in dát werkvertrek van den aartspriester zijn geloof af, zij konden op weg zijn naar den abt.

Niemand kon hen hooren, al bomden zij ook met mortieren op de deur van die onderaardsche kelders!

„Kunt gij nóg? 't Is slechts dertig schreden, hier is mijn kamer.”

Met onzegbare inspanning was Rambonnet tot zóóver gekomen, nu zonk hij neer op een lagen zetel.

„Ik bid u, lieve vader, houd u sterk, verlies den moed niet. 't Is bijna half tien, nú of nooit moet ge verder: kom tóch.”

Zij opende het venster: „Ziet ge, ge moet den sprong wagen, dan zijn we in den tuin, ik zal eerst springen; van de tuindeur heb ik den sleutel.”

Kreunend gehoorzaamde de gemartelde en stond op. Adèle had den sprong reeds gewaagd en wachtte hem bij het dalende licht van den dag. Een oogenblik... daar lag Rambonnet voor hare voeten. Donkere bloed-

vlekken drongen door de zwachtels om hand en voeten.

„Sta op, sta op”, jaagde Adèle. „Er kan ieder oogenblik iemand komen, de abt houdt van een avondwandeling, kom.”

„Ik kan niet, lief kind, ik kan niet.”

't Was zoo, Adèle hielp Rambonnet overeind, doch hij viel weer neder, zijn beenen waren gebroken.

„O God, de Almachtige, help mij?” smeekte het beangste meisje.

In uiterste wils- en krachtsinspanning nam zij den gewonde op. Hurkend op den vloer, had zij hem geboden de armen om haar hals te slaan, aan een tralie had zij zich opgewerkt, nu liep zij, neen zij draafde met haar loodzwaren last den tuin door zonder rusten; ze wist, als zij eenmaal stilstond, dan zou haar de kracht begeben, zou ze niet meer op gang kunnen komen.

Bij de tuindeur legde zij den geliefden prediker neer.

Ze ontsloot de deur en sleepte Rambonnet naar buiten.

„O God, ik dank u, vrij!” murmelde zij. „Als Alfred er nu maar is.”

Zij bootste het geroep van den koekoek na, en daar sprongen Alfred's onderhoorigen uit de struiken langs den weg, daar vatten sterke handen den bevrijde op en omhelsde Alfred zijne moedige bruid.

„Die God is ons een God van volkomen zaligheid,” fluisterde de geredde dankbaar „en bij hem zijn uitkomsten tegen den dood.”



HOOFDSTUK V.

Vader en Dochter.

Drie jaren waren verlopen, sinds Adèle op zulk eene voorspoedige wijze haar geliefden leeraar had gered.

In deze drie jaren was de burgeroorlog formeel losgebarsten en het ging hard tegen hard.

Kort na Rambonnets bevrijding was de smit La Porte van Massonbeyron in den troep van Alfred de Moncourt gekomen.

De meeste leden van Rambonnets kleine gemeente wilden toen met hun kreupelen prediker naar het veilige Holland vluchten. Maar de nieuw aangekomene ging met alle macht tegen dit, in zijn oog laffe, voornemen in.

Hij was vijf-en-veertig jaar oud, bruin, gespierd en breedgeschouderd, zijn stem had een donderende klank en in zijn oog lag de kracht van den heerscher.

„Broeders, wilt ge vluchten? Hier uit het land onzer vaderen, waarin onze woning en ons graf moet zijn? Ge zegt: het is een land der slavernij en des doods! Laat ons het dan bevrijden! Laat ons de banden onzer broederen verscheuren, de Baälspriesters uitroeien en de tempels des Heeren weer opbouwen! Zegt niet, wat kunnen

wij doen, weinig in getal en zonder wapenen. De God der heirscharen is onze kracht! Wij zullen een krijgspalm aanheffen en van Lozère tot aan de zee, zal gansch Israel opstaan. Hebben wij niet onze bijlen en zeisen tot wapenen? En de geweren zullen wij van de dooden nemen. Broeders, alleen één daad is onzer waardig: te leven en te sterven als verlossers van ons land en als wrekers des Heeren! Wilt ge dat, ik zal uw aanvoerder zijn!"

„Wees onze aanvoerder, het is de wil des Heeren” hadden de mannen geroepen, mét hunne vrouwen en hunne kinderen, en met smart had Daniël Rambonnet, die wel niet vluchten, doch ook niet vechten wilde, het gezien hoe de negentienjarige Jean Cavelier, de zoon van zijn vriend, La Porte met vurige geestdrift aanstaarde, gelijk de gansche troep. Ook de zachtmoedige Salome Coudère, de singuliere redenaar en Abraham Mazel, de vurige zoon uit een godvruchtig geslacht, stemden in met de kreten der anderen: „Wees onze aanvoerder!"

„De Heere is getuige tusschen u en mij”, had La Porte plechtig geantwoord. „Ik ben uw aanvoerder. Voortaan zal onze troep het „Leger des Heeren” zijn, en ik ben de „Overste der kinderen Gods”.

Reeds dienzelfden dag was La Porte met zijn mannen den berg afgedaald, ontwapende hij verscheiden dorpjes, veroverde twintig geweren en een groote voorraad kruid en lood. Den volgenden dag sloot Catinet, een boschwachter, met twaalf mannen zich bij hen

aan en heel spoedig kwamen Roland, een neef van La Porte en Catinet, twee gemartelden op de galeien, zich bij hen voegen met nog twintig vrienden.

Het „Leger des Heeren” groeide. Van de bergen daalden de kloeke mannen af in het vlakke land. De abt Duchayla met zijn intendant Baville hield de bevolking in gestadigen angst, de Dragonnades bedreven hun gruwelen; in de donkere nachten verzamelden Roland en Catinet en Mazel de eenvoudige, door de verdrukking wanhopige landlieden, om hen voor den opstand te winnen.

Vaak vervielen de leiders in geestverrukking. Dan hoorden zij Gods stem en kregen zij goddelijke bevelen. Zoo sprak Roland :

„Broeders, het gaat om de zaak en de verlossing van Israël! Volgt mij in het gebergte. Geen land is zoo geschikt voor den oorlog als het onze. Daar vindt gij hooge toppen voor uwe belegering; rotskloven voor uwe hinderlagen, bosschen om u te verzamelen en uwe vijand te ontkomen in geval van nederlaag, bergpaden alleen door geiten en bokken betreden. Zijt niet bezorgd voor voedsel en woning in den winter, gij vindt overal afgelegen huizen en woning in de spelonken, al de bergbewoners zijn onze broederen, zij willen ons van hun brood en melk en het vleesch hunner kudden deelen en wij kunnen ook leven van de kastanjes in de bosschen.

Wat vreest gij? Heeft God niet zijn volk in de woestijn gespijzigd? Hebben de raven Elia geen brood

gebracht? Hij is het die ons te wapen roept. Hij zal zijn Engel voor ons aangezicht zenden.”

Toen was de geestdrift aan alle kanten losgebarsten.

Velen boden vrijwillig hunne zonen en hun goederen aan en vijfhonderd jongelingen lieten zich inschrijven met de belofte na den wijn- en olijven oogst in het leger van de kinderen Gods te treden.

In den ongeleerden Roland, in Catinet en Ravanel, zelfs in den jongen Jean Cavalier bleken zuiver raschte veldheerstalenten te schuilen. Zij monsterden hunne troepen, met een leger vastberaden landslieden was Roland tot zijn oom La Porte in de bergen teruggekeerd. De boeren der Cevennen hadden hun ploegscharen gegrepen en de maaiers hun zeisen gescherpt, de houthakkers van Aigoal slepen hunne bijlen. Maar het was niet om het land te ploegen en het gras te maaien en de boomen te vellen, zij wenschten het juk der onderdrukking af te werpen, hun door een Jezuitenbende en gewetenlooze hovelingen en ongevoelige koningen opgelegd.

Daniël Rambonnet had niet anders dan met diepe bekommring deze dingen gadeslagen.

„Zij hebben het zwaard gegrepen, zij zullen door het zwaard vergaan”, zei de kreupele prediker tot Adèle, die hem nu drie jaren lang met de grootste liefde en toewijding diende, en zorg, ontbering, moeite en versmading met hem deelde.

Al hinkte Rambonnet op twee krukken, al kon hij zijn heilig dienstwerk, sinds die schrikkelijke marte-

lingen, niet meer verrichten als in vroeger dagen, toch was hij doorgegaan in de bediening van Gods Woord. Hij vertroostte de treurende en kleinmoedigen, hief de gebogenen op, vermaande de ongeregelden, bediende de sacramenten, maar vooral predikte hij de volkomen genoegdoening voor alle zonden door Christus, hij predikte het geloof door de liefde werkende.

Dit laatste vooral ergerde menig aanvoerder der Camisarden. Segquier, Ravel en zelfs Mazel haatten den Godzman, die immer weer aandrang op een godzalig leven, bloedstorting afkeurde en wraak en plundering.

't Liefste toefde Rambonnet in de groote grotten, die tot hospitalen waren ingericht, hij kende zooveel heilzame bergkruiden en hielp de gewonden zoo gaarne, waarbij Adèle hem als eene hulpvaardige verpleegster ter zijde stond.

Nu en dan zocht Alfred de Moncourt zijne dierbaren op. Zoo vaak werd hij heengezonden, verre weg, door La Porte, om transporten te overvallen of in dezen guerillakrijg met de koninklijke troepen, in het uiterst woest terrein punten tot dekking of aanval te zoeken. In Alfred de Moncourt werkte die alles overwinnende geestdrift der overige aanvoerders niet. Hem trok de bediening van het heilig Evangelie meer dan het zwaard. Maar hij kon zich niet terugtrekken zonder den schijn van lafhartigheid of te wel verraad op zich te laden. En oefende hij door zijn bezadigd optreden ook geen kalmeerenden invloed op zijn eigen mannen uit?

Op dezen warmen Julidag zat de hulpbehoevende prediker op een boomstam in het dichte woud, zijne krukken lagen naast hem. Adèle melkte de geit, die hen overal volgde. Alfred leunde tegen een boom en keek het tweetal aan, diepe teleurstelling op zijne edele trekken.

„Ik begrijp niet, waarom u telkens weigert ons door den band des huwelijks te verbinden”, sprak hij eindelijk na een lang stilzwijgen.

Rambonnet lei den Bijbel op zijde en keek den jongeling aan: „Niet uit eigenliefde, jonge vriend, zeker niet uit eigenliefde. Ook als uwe vrouwe zou Adèle mij de liefde van een dochter bewijzen, daaraan twijfel ik nimmer. Zij zou mij niet verlaten en ik haar niet.”

Adèle zag op van haar werk en keek den prediker dankbaar aan.

„Ge weet, mijn groote bezwaar is, dat zij de toestemming van haar oom en voogd mist. Ik mag niet tegen het huwelijksformulier ingaan, dat de toestemming van ouders en voogden eischt. Haar huwelijk moet wettig zijn.

Voorts, ge kent uw Bijbel. Ge weet wat Paulus in 1 Corinthe 7 over het huwelijk zegt: „Wie zijn maagd kan bewaren, die doet beter.” De tijden zijn er niet naar om te trouwen. Zeg mij, hoe zoudt gij uwe jonge vrouw kunnen bewaren voor de vermoeienissen van het vaak met levensgevaar over bergen en door valleien trekken, immer in vreeze van gevangen te wor-

den? Zeg mij, hoe wilt gij uwe kinderen opvoeden, als God ze u schenkt? Neen beste Alfred, dring niet aan, laat uw Adèle onder mijne hoede, er zullen straks betere tijden aanbreken."

Alfred boog het hoofd, de prediker sprak recht en goed. En toch hoe haakte hij naar den vrede van een lieflijk thuis, naar een zachte vrouwenhand, die hem de zorgen van het voorhoofd streek, naar de liefde van een edele vrouwenziel.

„Dat Adèle dan beslisse", verzocht hij dringend.

Adèle zette den houten nap neer vol schuimende melk en trad nader. Zij was niet meer het schoone liefelijke witte meisje van voor drie jaren. Een kleed van grofgesponnen stof dekte haar leden, de fijne voetjes staken in stevige bergschoenen, het gouden haar droeg zij in een effen wrong op het hoofd, de handjes waren verruwd door het zeulen met takken, het bereiden van het eten, het zoeken naar eetbare vruchten.

Zij was ouder en ernstiger geworden, doch immer glansde er een vriendelijk licht in de lieve oogen, lag er reinheid en zachte ernst op haar nu gebruind gelaat.

„Onze lieve pleegvader heeft gelijk Alfred, zonder de toestemming van mijn oom mag ik niet trouwen, maar wat denkt ge, als ik hem eens toestemming ging vragen."

„Ge zijt dwaas", riep het tweetal tegelijk.

„Ganschelijk niet. Ik zal hem schrijven, ik zal mij

op mijne moeder beroepen, die immers zijne zuster was. Hij heeft toch een hart."

"Neen hij heeft geen hart", riep Alfred uit, „dat heeft hij niet. Zelfs het vluchten stelt hij strafbaar. Er zuchten tientallen vluchtelingen in den kerker, gij kent hen, lieve vader, hun eenigste misdaad is, dat zij hun land willen verlaten om in den vreemde een schuilplaats te zoeken”.

„Hij voert des konings wil uit”, vergoelijkt Rambonnet. „De koning wil immers zijne beste onderdanen in het land houden en we weten dat de Protestantsche edellieden de beste beheerders van hunne goederen zijn.”

„Neen, hij wil zich geen slachtoffers laten ontsnappen”, viel Alfred in. „Weet gij dat de karavaan van Massip, den ezeldrijver, in een hinderlaag met soldaten gevallen is?”

„Al die vrouwen en kinderen, die naar Genève wilden?” vroeg Adèle verschrikt.

„Allen. Geen enkele is er ontkomen! Zij gingen langs den eenzamen weg aan de Rhône. De mannen zijn naar Meude vervoerd en de vrouwen zijn bij den prior van Pont de Montvert gevangen gezet”.

„Agnès de Moucheron óók, Alfred, weet ge iets van haar?”

„Ook zij, lieve Adèle. 't Moet ontzettend geweest zijn het geschrei der vrouwen aan te hooren. Landslieden hebben het ons volk verteld. De mannen gaan naar de galeien en Massip naar de galg,

heeft uw oom grinnekend gezegd. Is het niet gruwelijk? En wat zal die onschuldige vrouwen wachten?"

„De dood, indien niet veel erger”, antwoordde Ram-bonnet somber. Toen verviel hij in een langdurig zwijgen. Hij dacht aan de bittere martelingen, drie jaar geleden doorleefd, die zooveel kinderen Gods nà hem ondergingen.

En toch geloofde hij vast dat er geen geweld tegen geweld mocht gesteld worden, dat Christus Jezus eischte zijne vijanden lief te hebben als zich zelve. O wilde het land dan de belijders van het Evangelie niet meer dragen, dan moest de Kerk der woestijn uitwijken naar gastvrije landen en daar bidden voor hare vervolgers.

Adèle en Alfred de Moncourt keken hun geestelijken vader met groote bezorgdheid aan. De Godsman ver-viel zichtbaar in dezen tijd.

„In de laatste maanden dringt zich de gedachte van óók heen te gaan, al meer en meer aan mij op”, sprak hij peinzend: „Wat kan ik, arme invalide, toch eigenlijk meer onder ulieden doen? Reizen over steile bergpaden gaat niet meer en de broeders weigeren tot mij te komen. Mazel en Ravanel kunnen zich we-ren, reizen mee met den troep en”

„Allen luisteren naar Mazel en Ségnier als La Porte er niet is”, zei Alfred bitter. „’t Is me bijna niet meer mogelijk krijgstucht onder mijn volk te handhaven. Vanmorgen in de vroegte reeds hitste Hilda hen op

om de Abdij van het Heilige Kruis aan te vallen en de gevangenen te bevrijden."

„En daartoe zult gij nooit toestemming geven mijn eigen Alfred", smeekte Adèle, terwijl ze met liefkoozend gebaar hare hand op Alfreds arm legde.

„Heb ik u niet gehoorzaamd, zelfs toen hij, onze edele vader daar in de boeien zuchtte?" vroeg Alfred zijn meisje met liefde aanziende.

„Ja dat hebt ge, mijn lieve", fluisterde Adèle. „Wat denkt ge er van, als ik eens met onzen vader uitweek naar Nederland. Dan kunt gij óók komen, als de Heere uw weg voorspoedig maakt. En dan zal ik niet langer weigeren met u in den echt verbonden te worden", voegde zij er blozend bij.

De jongeling stond een wijle diep in gedachten.

Kort geleden ontving hij de tijding van den dood zijner moeder, moest hij nu zijn dierbaar meisje en den man, die voor hem de plaats van een vader vervulde, afstaan? Hier in de Cevennen kon hij hen telkens en telkens ontmoeten, en hoorde hij het Woord des Levens nog uit den mond van den prediker der liefde. En dan zouden hem alleen de kreten van woede en haat en vergelding in het oor klinken en alle vrouwelijke zachtheid zou voorloopig gebannen zijn uit zijn leven.

Maar het zou beter zijn voor de zwakke Adèle, kon hij van haar eischen langer als een verdreven hinde door de bosschen te zwerven, gevoed door melk en vruchten? En vader Rambonnet, neen, zijn taak was

hier afgedaan, nu het loopen hem ganschelijk zonder krukken onmogelijk werd, nu (dit bovenal) bijna niemand meer luisterde naar zijn woord.

Waar liefde woont gebiedt de Heer den zegen, in de Cevennen woonde bijna geen liefde meer, doch voerde de haat hoogtij in de meeste gevallen.

Nog stond hij in gedachten, toen zachtkens het bekende koekoekgeroep hem wegrukte uit zijn overpeinzing.

„Dat is de roep van Mazel . . . hoort, dit is Hilda . . . ze komen hier, Adèle blijf bij mij, ik zal u tegen haar beschermen.”

Dicht drukte Adèle zich tegen Alfred aan. Hilda haatte Adèle, zij wist het wel sinds dien anderen Julidag nu drie jaren geleden; nooit ontmoette zij het meisje zonder de giftigste „profetiën” tegen haar uit te blazen.

„Ha, eindelijk vinden we onzen Johannes Apostel, onzen zedemeester”, riep Mazel, recht op Rambonnet toetredend. „Medicijnmeester genees u zelven, pleisteraar met looze kalk verbeter uw eigen huis. Dagenlang hebben wij het bosch afgezocht, nu zijt gij in onze handen. Gij die de handen der mannen slap maakt en de harten week, gij . . .”

Rambonnet was opgestaan, leunend op zijn krukken en keek zijn forschen beschuldiger recht in de oogen.

„Hier ben ik broeder, waarlijk, ge behoeftet me niet te zoeken, alsof ik mij verberg. 't Allen tijde weet

Alfred de Moncourt mijn schuilplaats en”

„Die daar anderen predikt, predikt gij uzelfen, die zegt dat men niet stelen mag, steelt gij!” . . . gilde Hilda, ziende hoe Alfred de vreesachtige Adèle met de hand vasthield. „Gij prediker der reinheid, duldt zelf de twee geliefden in uwe nabijheid, die boeleerster. Op mij, losbandige, die voor God de vrouw ben van een profeet, ziet gij neer, zelf duldt gij. . . .”

„Hou op, hou op”, beval Rambonnet met kracht en waardigheid: „Dit kind is kuisch en rein en kent uwe losbandigheid niet. Zoolang ik onder u ben, zal ik getuigen tegen de boosheid.”

„Ik kan het wel verklaren,” ging hij zachter voort. „Ge zwerft overal henen als gejaagde kudden, mannen en vrouwen en kinderen dooreen. De een verloor zijn vrouw, de ander haar man. Gij slaapt vaak onder den blooten hemel en gij leeft met elkaar zoodat alle schaamte uitslijft. Maar het is zònde, broeders, het is zònde, en gij vooral Hilda, reinigt u, gij die de vaten des Heeren draagt!”

Een schorre, wilde lach van Hilda antwoordde: „Wij leven niet onder de wet, maar onder de genade, Rambonnet, de tijd is voorbij, dat we door goede werken zalig willen worden. Wij zijn vrij in Christus.”

„Niet om te zondigen, zuster. O voelt ge niet hoe de naam des Heeren om onzentwil gelasterd wordt? Hoe de naam Camisard, een scheldnaam geworden is onder de Roomschen, onder 's Konings troepen? Begrijpt gij niet hoe gij degenen tegenhoudt van de

ware Evangelieleer, die in den dienst van Maria en heiligen geen vrede meer kunnen vinden? O broeders en zusters laten we toch leeren van den dierbaren Heiland, dat Hij zachtmoedig was en nederig van hart. Hij de reinste uit de reinen."

"Amen, broeder, amen, zoo is het", klonk op eenmaal eene welluidende mannenstem achter Rambonnet.

De prediker keek om. Op den smallen ravijnweg stond een eenvoudig grijsaard, adelig over zijn witte hoofd, adelig in zijn gansche wezen.

"Mijnheer de Moucheron, gij hier!" riep Alfred de Moncourt en Daniël Rambonnet tegelijkertijd uit en Adèle liep op den ouden edelman toe en kustte hem eerbiedig de hand.

Hoe menigmaal wandelde zij met zijne dochter in den ruimen slottuin, met hoeveel vuur en liefde sprak zij eens met deze lieve vriendin over het heilig Evangelie, haar door Rambonnet verkondigd en van den innigen band, die langzamerhand haar hart met dat van den prediker verbond. Agnès wist ook van de liefde tusschen Alfred en Adèle. Ofschoon uiterlijk een ijverig lid der Roomsche kerk, dacht zij er niet aan Adèle's geheimen in den biechtstoel te verraden. Zij beminde Adèle en het meisje voelde in deze drie jaren omzwervens diep het gemis dezer verwante vrouwelijke ziel.

Met hare hand in die van de Moucheron luisterde zij met welgevallen naar de woorden van Agnes' vader.

"Schrik niet, vrienden, mij hier in uw midden te

zien. Ofschoon ik bekend sta als goed Roomsch, ik ben geen verrader. Dit meisje bracht het Evangelie in mijn slot, mijne echtgenoot en mijne dochter hebben Gods Woord onderzocht en het heeft ons wijs gemaakt tot zaligheid. Nog heeft de geestelijkheid geen erg in mijn innerlijke verandering, maar de nood der tijden dringt ons toch tot heengaan. We weten dat 's Konings spionnen niet slapen. Daarom zal ik mijn goederen verkoopen en wensch naar Holland uit te wijken, waar vrijheid heerscht. Massip zou de karavaan, waarin mijn dierbaren meetrokken, leiden. . . . Maar zie, op weg naar de grenzen zijn wij door de troepen van Maarschalk de Braglie overvallen, mijn arme vrouw en mijn lieve dochter zijn met nog meer edelvrouwen in de buurt gevankelijk in de abdij van het Heilige Kruis gebracht. Ik kon vrij uitgaan, mij zocht men niet, een man uit uw midden vond mij dwalende in dit maagdelijk woud en bracht mij hier.

„Nu komt gij verzoeken, dat wij haar verlossen?” riep Mazel, de hand aan zijn degen slaande. „Dat is onze heilige plicht. Wie Gods volk aanrandt, randt Gods oogappel aan. De toorn Gods moet geopenbaard worden over alle gruwelijkheid en goddeloosheid des menschen.”

„Amen”, riepen de mannen, riep de gansche troep, die zich langzaam aan op dezen open plek in het bosch had samengetrokken. „Amen, wij stormen op de abdij van het Heilige Kruis aan. De aartspriester Duchayla zal eindelijk Gods oordeel ontvangen,” schreeuw-

de Hilda in vervoering. „Aha, de schoone abdij, hoe is zij gevallen !”

Adèle huiverde en keek smeekend beurtelings Rambonnet en Alfred en de Moucheron aan.

„Broeders en zusters”, riep Rambonnet met stemverheffing: „laten we geen overijlde besluiten nemen. Mijnheer de Moucheron staat nog niet in verdenking van ketterij als wij. Het is beter dat er geen geweld geschiede. De Moucheron heeft nog een buidel gouds gered, zie hier, meteen hield hij den linnen zak met edel metaal in de hoogte, mijn raad is, hij biede dit geld als losprijs aan den abt Duchayla aan.”

„Onzin, in dien tijd zijn de gevangenen doodgemarteld”, riep Hilda. „Er valt geen tijd te verliezen. Voorwaarts nu !”

Weer huiverde Rambonnet. „De abt heeft het goud lief, hij zal hen vrijlaten.”

„Of ook den heer de Moucheron gevangen zetten”, opperde Mazel.

„Dat dūrfst hij zeker niet”, meende de Moucheron. „Waarom nam de intendant de Baville dan mij niet dadelijk gevangen ? Hij weet dat mijne familie altijd in de gunst des konings heeft gedeeld ? Alleen mijn vrouw en dochter verzuimden hare godsdienstplichten een enkele maal !”

„Wie verzekert ons dat gij geen huichelaar zijt, die ons maar iets op den mouw spelt om toegang tot ons te verkrijgen ?” vroeg Mazel wantrouwend.

De Moucheron verbleekte. Geen oogenblik was de

gedachte in hem opgekomen, dat deze lieden hem wantrouwen zouden.

En toch, bij deze verwilderde menschen, uitgestooten uit de menschelijke samenleving, van alles beroofd, levende wat het bosch en de plundering hun opleverde, kon hij moeilijk vriendelijkheid en vertrouwen zoeken, allerminst eischen dat zij hem vertrouwen zouden.

Raadvraged zag hij Daniël Rambonnet aan. Deze begreep den edelman. „Ik stel mezelf borg voor den vriend van mijne pleegdochter. Ik sta persoonlijk voor dezen edelman in”, betuigde hij met waardigheid.

„Dan is het goed”, klonken verscheidene stemmen uit den troep van Alfred de Moncourt. „Onze prediker heeft nog nooit leugen gesproken.”

„Laat ons nu rustig overleggen”, ging Rambonnet voort. „Me dunkt dat onze vriend vóór alle dingen probeeren moet met zijn goud den abt over te halen. Laten een paar vertrouwde mannen hem terug brengen tot den heirweg en daar op hem wachten. Keert mijnheer de Moucheron voor het vallen van den avond niet weer, dan zullen we zien, wat we verder doen kunnen. In elk geval, dat meen ik ook, de gevangenen moeten vrijkomen.”

„Onze prediker heeft gelijk!” riep Alfred de Moncourt, maar Mazel en Hilda en de felste heethoofden schikten zich al morrend in de beslissing der meerderheid. Veel liever stormden zij dadelijk op de Abdij los.

„Voor wij uiteengaan zullen wij Gods Woord hooren

en het aangezicht des Heeren zoeken," zei de Godsmann plechtig.

Hij sloeg zijn Bijbel open. 't Werd doodstil onder deze mannen. Hoe verkeerd en eigenwillig zij ook hun Bijbel uitlegden, voor het Woord Gods zelf bogen zij hun hoofd in allen eerbied, pas verlost van menschelijke voorschriften in den Godsdienst. O ja, in hen, arme verdwaasde zielen, klonk de schreeuw van het hijgende hert: „Mijn ziel verlangt naar God, naar den Levenden God, in een land, dor en mat, zonder water”.

Plechtig stond Rambonnet op, geleund tegen een boom, de eene hand steunend op zijn kruk, in de andere hand zijn dierbaar goddelijk Woord. Krachtig klonk zijn stem uit over de groote groep mannen en vrouwen, verhavend en verwaarloosd; allen vervolgd om Jezus wil:

„Zalig zijt gij armen, want uwer is het Koninkrijk Gods.

Zalig zijt gij, die nu hongert, want gij zult verzadigd worden.

Zalig zijt gij, die nu weent, want gij zult lachen.

Zalig zijt gij, wanneer de menschen u afscheiden en smaden en uw naam als kwaad verwerpen om den Zoon des Menschen wil.

Zalig zijn de armen van geest, want hunner is het Koninkrijk der hemelen.

Zalig zijn die treuren, want zij zullen getroost worden.

Zalig zijn de zachtmoedigen, want zij zullen het aardrijk beërven.

Zalig zijn zij, die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden.

Zalig zijn de barmhartigen, want hunner zal barmhartigheid geschieden.

Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien.

Zalig zijn de vreedzamen, want zij zullen Gods kinderen genaamd worden.

Zalig zijn zij, die vervolgd worden om der gerechtigheid wil, want derzulken is het Koninkrijk der Hemelen.

Zalig zijt gij, als de menschen u smaden en *liegende* alle kwaad tegen u spreken om mijnentwil.

Verblijdt en verheugt u, want alzoo hebben zij vervolgd de profeten die voor u geweest zijn.

Gij zijt het zout der aarde, indien nu het zout smakeloos wordt, waarmede zal het gezouten worden? Het deugt nergers meer toe, dan om buiten geworpen en van de menschen vertreden te worden.

Gij zijt het licht der wereld, een stad boven op een berg liggende kan niet verborgen zijn.

Noch steekt men een kaars aan en zet die onder een korenmaat, maar op een kandelaar en zij beschijnt allen die in het huis zijn.

Laat uw licht alzoo schijnen voor de menschen, dat zij uwe goede werken mogen zien en uw Vader, die in de hemelen is verheerlijken."

Onder aangrijpend stilzwijgen werd dit goddelijk vermaan zelfs door de ruwsten aangehoord. Waarlijk, in dezen tempel van ongekorven hout werkte de Geest Gods. Voor het oogenblik zweeg alle hartstocht

en wraakgeroep, en toen na een innig vurig gebed vereenigden allen de diepste behoeften van hun hart in het aloude lied :

Al ziet, hoe goed, hoe lieflijk 't is, dat zonen
Van 't zelfde huis als broeders samenwonen,
Waar 't liefdevuur niet wordt gedooft."

In rustige kalmte gingen de troepen uiteen. De mannen begonnen hunne kleeding te herstellen of hunne wapens te slijpen, enkelen lazten of spraken; terwijl de vrouwen het middagmaal bereidden, dat uit vruchten en wild bestond. Rambonnet met Alfred en Adèle luisterden naar de bewogen stem van de Moucheron, waarmee hij van zieleworsteling en overwinning ge- waagde in de drie jaren achter hem, van den angst, die zijn ziel beroerde om zijner dierbaren wil, van de stille verwachting om hen terug te ontvangen en straks in het vriendelijke en vrije Holland God te kunnen dienen, naar de begeerte van hun hart.

„Liever banneling, dan langer zóo te leven", besloot de Moucheron.

„Komen uwe dierbaren vrij, dan gaan wij met u", zei Rambonnet eindelijk met een zwaren zucht. „Ik voel, dat mijn dienstwerk hier ten einde loopt. Zie, nu zijn de hartstochten bedaard, voor eene ure buigen zij onder het bevel des Heeren. Straks is ééne wreedheid van de koninklijken, één dag van honger, (er is vandaag overvloedig wild geschoten), of één fel gevaar genoeg de vlam van haat en wraaklust opnieuw

uit te laten slaan en Mazel en Hilda en Catinet, en vooral Segquier voeden dit vuur. Wij gaan heen, mijn God ontslaat me van dezen arbeid."

Alfred keek zijn pleegvader en zijn bruid aan. Ja zeker, ook in zijn hart klemde de noodzaak. *Hij* moest blijven, als krachtige flinke aanvoerder kon hij nog tegen veel kwaad ingaan, maar *zij* moesten vertrekken.

„Het komt mij het beste voor, dat gij u in de kleedren van een bedelaar steekt. Deze vermomming brengt u nog het gemakkelijkst de grenzen over", zeide de jonge man berustend.

„Laat mijnheer de Moucheron nu aftrekken voor de Abdij, en wij zullen wachten bij den hollen weg, waar ons volk de wacht heeft. Er zijn hier lompen en versleten schoenen en gescheurde kleeren genoeg, we zullen ook voor het geval dat de abt uwe lieven loslaat, voor eene uitrusting voor uwe echtgenoote en de jonkvrouw zorgen," viel Rambonnet bij.

Alfred wenkte twee jonge mannen, kloeke knapen, wier ouders gebleven waren op den brandstapel. „Zorg voor mijnheer de Moucheron, alsof hij uw eigen vader ware," beval hij ernstig.

„Zoo ga dan met God, Hij geleide u," sprak Daniël met bevende stem. „Over eenige uren volgen wij u."

Zwijgend daalde Alfred de Moncourt met den edelman den berg af.

Weer nam Rambonnet zijn Bijbel op en Adèle ging heen met haar melknap en kookte de pap op het vuurtje, dat ze zelf had aangelegd.

Ginds fluisterde Hilda en Mazel en Segulier met elkaar en anderen voegden zich bij hen. De begeestering die van Gods Woord uitging was alreede geweken.

„Let op, lieve vader, zij vallen de Abdij aan,” zei Adèle met groote vreeze in haar stem: „Hij is toch mijn weldoener, de Abt, moeten wij dit nu zoo maar toelaten?”

Rambonnet zat even stil en dacht na: „Ik kan de zaak niet stuiten,” sprak hij moedeloos, „het volk is boven mijn woorden uitgegroeid. 't Eenige wat we doen kunnen is den aartspriester tot toegeven aan te sporen en te melden welk een gevaar hem boven het hoofd hangt. Als de Camisarden in slagorde worden opgeroepen, móét de Abdij vallen. Maar wie zal uw pleegvader waarschuwen?”

„Ik, vader, ik, Alfred is al naar beneden, ik volg hem. Schrijf even een kort briefje om den abt te waarschuwen, en voor den avond leest hij het in zijn bidvertrek. Nu ga ik mij dan verkleeden.”

Rambonnet schreef, en toen hij opkeek, herkende hij zijn Adèle niet. Een bedelaarster leek zij met vuile handen en verwarde haren en gescheurde kleederen.

„Dag vader,” sprak zij met grooten ernst, „dag vader.” En toen in een opwelling van innige dankbaarheid, knielde zij bij den verminkten grijsaard neer.

„Vader, als ik omkom, weet dan, dat ik u tot mijn dood dankbaar geweest ben voor uwe bescherming.

Gij hebt mij, verlaten kind, als een vader gehoed. God loone u."

"Gij hebt mij het leven gered mijn kind, zou ik u dan niet beminnen, zooals ik mijn weggestorven dochters heb bemind? Gij zijt de vreugd van mijne grijsheid geweest.

Maar God zál u niet laten omkomen, ik wéét het. Hij zál u redden en ons veilig heenbrengen in ballingschap."

Rambonnet keek zijn pleegkind met groote liefde aan. De onderneming van Adèle was meer dan gevaarlijk. Een sterke wacht hellebaardiers bewaakte de Abdij, spionnen brachten elken verdachte aan. Zou Adèle hunne waakzaamheid verschalken? Zou hij haar alleen laten bij deze daad van zelfopofferende liefde?

Neen, hij kòn het niet. Het loopen viel hem zwaar op het sterk hellende bergpad, zijne krukken gleden zoo lichtelijk uit. 't Zou lang duren eer hij de Abdij bereikte. Toch stond zijn voornemen vast: Ik ga met u mijn dochter."

"Vader, gij?" vroeg Adèle.

"Het is beter voor u en voor mij, kind."

Adèle boog het hoofd. Veel liever zou zij alleen, als een hinde den berg zijn afgesneld. Doch vader Rambonnet vertrouwde zij volkomen en gehoorzaam wachtte zij tot hij op zijne krukken achter haar aanstropelde.

Terwijl Rambonnet en Adèle den weg afdaalden,

riep Pièrre Seguiet met eene groote stem zijne lieden bijeen. „De gave des Geestes” kwam over hem, met stuipachtige gebaren en wilde kreten verkondigde hij de wrake Gods over hunne vijanden :

„De Heere heeft mij bevolen, de wapenen op te vatten, onze broederen te bevrijden en den aartspriester van den Molach, te verderven.”

Ontroerd luisterde het volk, met groote instemming : „Dood aan den ketterjager !” riepen zij.

Toen stond Abraham Mazel op. „Mijne broeders,” sprak hij met plechtige stemverheffing. Ik heb een gezicht gehad. Ik zag in een hof, groote zwarte vette ossen, die al de planten opvraten. En ik hoorde een stem : „Abraham, verjaag de ossen !” Toen ik niet gehoorzaamde zei de stem ten tweede male : „Abraham, verjaag de ossen !” Toen gehoorzaamde ik. De Geest Gods toonde mij, dat die hof Gods kerk is : de zwarte ossen zijn de priesters en de stem is de stem des Heeren, die mij gebiedt hen uit de Cevennen te verdrijven.”

„God zegene onzen Profeet,” schreeuwde Hilda de profetes. „Wij zegenen ulieden in den Naam des Heeren, gij die de oorlogen des Heeren voert.”

Na Abraham Mazel sprak Salomo Caudère. De Caudère's, eenvoudige schaapherders, waren reeds van geslacht op geslacht voorlezers, voorgangers en profeten in de kerk der woestijn. Zijn ouders hadden als Daniël Rambonnet den gruwel der vervolging aanschouwd, die plotseling losbarstte na de opheffing van het Edict van Nantes.

„Luister broeders,” riep Salomo geestdriftig en vol wraakzucht. „Luister naar Pièrre Segquier en Abraham Mazel. Pièrre Mazel zuchtte vijftien jaren op de galeien. Olivier Mazel werd opgehangen, twee Mazels zijn op verbanningsweg naar Amerika gestorven. Caudère's moeder heeft indertijd haar zoon uit de klauwen van den prior, van dien Duchayla bevrijd, dien bloedhond, die thans opnieuw zijn handen slaat aan onnoozele vrouwen en kinderen. Den dood aan onze beulen!”

„Den dood aan onze beulen!” herhaalden de mannen en de vrouwen.

De jonge Jean Cavalier, teer als een kind nog, maar met de vastberadenheid en het verstand van een volwassen man op zijn gelaat, trad nu naar voren. Er gingen stemmen op van mannen, die dadelijk den berg wilden afstormen en de abdij in brand steken.

„We hebben haast, ik heb gehoord dat Massib vandaag nog zal worden terecht gesteld,” riep de krijgshaftige Abraham Mazel.

„Laten we zóó niet doen,” raadde de jonge Jean met grooten ernst. „We moeten afwachten wat de abt Chayla doen zal. Mijnheer de Moucheron is er nu heen, na het bedienen der Mis zal de aartspriester hem wel te woord staan.

Ontslaat hij de gevangenen, dan kunnen we nog onderhandelen over Massib, weigert hij, welnu, laten we voor het vallen van den avond saam komen op de Frois Faux. Die plek is van verre reeds kenbaar door de drie reusachtige beuken. Een iegelijk zij dan ge-

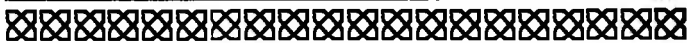
wapend! Wie pistolen heeft, neme pistolen, zeisen en bijlen zijn ook goed. Dan trekken we er op los in den Naam des Heeren.

Een daverend gejuich antwoordde.

Toen hief Hilda als reeds bij voorbaat zegevierend het vloeklied aan :

Dan zult ge' in zegepraal uw voet
Ja uwe hondentong in 't bloed
Van uwen vijand steken,
O, Groote God, geduchte Heer,
Uw gangen zoo vol roem en eer
Zijn aan uw volk gebleken ;
Scheld met uw stem het wild gediert,
Dat in het riet zoo weeldrig tliert,
De stier en kalverbenden,
Het volk dat stukken zilvers geeft
En dus zich onderworpen heeft,
Maar loert op onze ellenden.

Vol geestdrift en kracht was heel de vergadering ingevallen met dat Oud Testamentische lied. Ja, zeker, ze zouden in zegepraal hun voeten in het bloed hunner vijanden baden.



HOOFDSTUK VI.

Het Godsgericht.

„Ik ben nu eens van plan een sterk sprekend voorbeeld tot afschrik te stellen, lang genoeg overtreden weerspannige onderdanen het gebod des konings, ik ontsla de gevangenen niet.”

Met forsche stem had de abt Duchayla gesproken en nu liet hij zijn vuist daverend op de tafel vallen, zoodat het gouden kruis op zijn schrijftafel bijna omviel. „’s Konings verbod is zoo uitdrukkelijk mogelijk, uw vrouw en dochter zullen het land niet verlaten”.

„Dan zal ik mij persoonlijk tot den Koning wenden”, antwoordde de heer de Moucheron hoog. „Zijne Majesteit was mij immer gunstig gezind en . . .”

„Zijne Majesteit heeft nu genoeg van oproerige dweepers!”

„Waaronder ik mij niet schare, Hoogerwaarde. Immer heb ik de drukkende belastingen op tijd betaald. Nooit heb ik mij tegen den Roomschen eeredienst verzet en ik wensch alleen mijne dierbaren in veiligheid te brengen, omdat deze streek hoe langer hoe meer een tooneel des bloeds wordt. Ik wil mijn vrouw en mijn dochter de gruwelen van den burgeroorlog besparen”.

„Wees nu verstandig en ga heen. Het kàn nu nog. Als vanavond of morgen de troepen van Maarschalk de Braglie in de Abdij terugkeeren, belooft gij de kans uw vrouw en dochter gezelschap te mogen houden. Ga nu.”

Reeds ruim een uur had het gesprek tusschen den abt Duchayla en mijnheer de Moucheron geduurd; het harde, wreede gelaat van den aartspriester bleef als een steen. Fonkelde er eene begeerige schittering in zijn oogen, toen hij de beurs met goud bevoelde, door den heer de Moucheron bij voorbaat op tafel gelegd, reeds lang schoof hij deze kleine beurs weg; den heer de Moucheron straks als ketter te kunnen vatten, zou zijn buidel nòg veel sterker vullen.

Teleurgesteld stond de Moucheron op. Nog toefde hij in het vertrek, toen een goed gemikte steen door het open venster vloog en het gouden kruisbeeld omwierp.

„Godslasterlijke boosdoener”, riep de abt uit, het beeld overeind zettend. Toen nam hij den steen op, die omwikkeld was met een stuk papier. Haastig sneed hij met zijn pennemes het touw los, doch eerst schelde hij Ambrosius. „Laat dezen heer uit”, gebood hij kort.

Nu las hij, en het was met stijgenden toorn. In dringende woorden bezwoer de onbekende briefschrijver den Abt de gevangenen los te laten, indien hij niet zelf het slachtoffer zijner onzalige gestrengheid wilde worden. „Er dreigt onraad, er dreigt gevaar, om uws

levens wil, wees barmhartig en breng de Camisarden niet tot het uiterste !”

„Hooft nu, hoe de Camisarden hun vervloekte brutaliteit aldus op de spits drijven”, riep de abt Ambrosius toe, die zich na de Moucheron te hebben uitgelaten, dadelijk weer bij zijn meester had gevoegd.

Lang, heel lang had de aartspriester de ontsnapping van Rambonnet en Adèle Ambrosius als eene zonde aangerekend, de Abt was nu eenmaal aan de liefelijke nabijheid van het meisje gewoon geraakt en haar vertrek had eene groote leegte in zijn leven gemaakt. Nog scherper, nog wreeder ging hij in zijne eenzaamheid tegen de ketters te keer en slechts de standvastige en trouwe hulp van Ambrosius overtuigde Duchayla, dat zijn knecht en zijn vriend Ambrosius van hunne vlucht geen schuld droeg.

„De voorspelling is klaar en duidelijk en naar ik meen volstrekt niet brutaal”, antwoordde Ambrosius, nu zelf het briefje lezend.

„Dus de gevangenen maar loslaten?” vroeg de Abt verstoord.

„Me dunkt ja, de toon van het briefje is ernstig en goed.”

„Welnu, help hen een handje”, smaalde de aartspriester, Ambrosius nijdig aanzien, plots in een nieuw opkomende boosheid over het ontsnappen van Rambonnet nu juist drie jaren geleden.

Ambrosius haalde de schouders op. Hij kende de onredelijke uitbarstingen van zijn heer. „Er is me zoo-

even geld genoeg geboden, Hoogerwaarde, door den heer de Moucheron... maar..."

„Zwijg, beveel ik je, zwijg,” schreeuwde de abt, wit van toorn, den zak met goud, die de Moucheron had laten liggen, wegschuivend. „Wil je mij beschuldigen.... ik..."

Ambrosius draaide zich om en wilde het vertrek verlaten....

„Ambrosius”, riep de aartspriester.

„Wat belijft mijn heer?” vroeg hij koel.

„Dat gij blijft en met mij over dit schrift spreekt. Kent ge deze hand?”

Ambrosius staarde nadenkend op het papier.

„Ik ben geen schriftkundige, Hoogerwaarde, ganschelijk niet. Maar zuster Constance vond na Adèle's vertrek een briefje van Rambonnet in het werktafeltje van de jonkvrouw, dit heb ik al die jaren bij me gedragen als eene herinnering aan het kind, ge weet zij was ook mij dierbaar.”

Hij legde het versleten stukje papier op tafel en de aartspriester vergeleek de letters nauwkeurig.

„Het is het schrift van Rambonnet”, verklaarde hij eindelijk.

„Krijgslieden vertelden mij dat Rambonnet in het gebergte omdwaalt en eene profetes bij zich heeft. Ge weet, al hun voorgangers hebben profetessen.”

„Zwijg van deze gruwelijke zondaars”, morde de Abt.

Zonder het te willen ontroerde hem immer de gedachte aan Adèle. O, die misdaad jaren geleden, toen

hij het ziekelijke kind van zijn zuster door Ambrosius naar een ver klooster liet brengen, bevreesd dat het teere meisje sterven zou, en dan de schatten van zijn ketterschen zwager aan de kerk zouden vervallen. Op de gezonde, sterke Adèle had hij zijn hoop gevestigd en dat booze kind ontvluchtte hem. Het echte kind vond in het strenge klooster haar dood, het ondergeschoven meisje werd ketterin, zooals zijn zwager een ketter was geworden.

„Spreek nog eens met de gevangenen,” raadde Ambrosius. „Misschien kunnen zij u inlichten waar de Camisarden zich ophouden.”

„Dat is eene goede gedachte,” riep de Abt opgewekt. O zeker, de pijnbank had nog wel tongen van zwakkeren los gemaakt. Zij zouden spreken, de balken waarin zij geketend zaten, hadden hen waarschijnlijk reeds gewillig gemaakt.

Een groot rumoer op de binnenplaats trok reeds in den langen gang de aandacht der beide mannen. Een verward geroep van stemmen klonk op.

„Een profeet, een profetes. Hier Leduc, pak aan, bezoek voor den kelder, ha-ha-ha, zeg springpoot, hoe heet je?

Te midden van een groep hellebaardiers, (lijfwachters van den Abt), stond onder vervaarlijk geschreeuw, een oud man, leunend op zijn krukken naast eene jonge vrouw haveloos en vies, die aan een stok een mand op haar rug droeg.

Spottend wilden zij de nog altijd mooie Adèle lief-

koozen, met van toorn fonkelende oogen weerde het anders zoo zoete meisje haar aanvallerſ als eene leeuwin af, ook Rambonnet trachtte haar te helpen met zijn ééne kruk. Plots verstomde het gejoel, onthutst door de ongewone verschijning van den Abt op dit uur, traden de hellebaardiers achteruit.

Maar hunne ontsteltenis duurde niet lang, de aanvoerder plaatste zich vlak voor den aartspriester en sprak op spottenden toon:

„Hier breng ik uw Hoogerwaarde een Profeet van de Camisarden en een Profetes ook.”

De Abt antwoordde niet. Verbaasd keek hij naar Rambonnet, die gevallen was, naar Adèle, die bij hem neerknielde, nadat zij haar mandje had neergezet. Een trek van duivelsch leedvermaak en moeilijk bedwongen woede lag op zijn wreed gelaat.

Hij had hém herkend, die daar verminkt en in lompen, maar met hemelsche kalmte op zijn verouderd gezicht, voor hem op den grond lag. Hij had háár herkend, verbleekt en vermagerd, doch met al de gratie en de liefelijkheid van hare jeugdijaren. En zij beiden zagen hem aan, wisten in die ure wat zij nú te duchten hadden.

„Ha, ha,” brak de aartspriester sarrend uit. „Komt ge terug? Ha, ha. Komt ge de akte teekenen, eindelijk, ha, ha, 't werd tijd, ik zit vanavond juist drie jaren te wachten.”

„Spot niet mijnheer, spot niet.” Gij wist zeer goed, dat ik mijn geloof nooit zou verloochend hebben.

Gij hebt de macht, sluit mij weder in de balken."

„Om u weer te zien ontsnappen," riep de Abt schamper. „Neen ketter, we maken nu kortere metten. Ellendige roover, die me mijn pleegkind ontvoerde. Den strop zult ge krijgen, van avond nóg."

„Hoogwaarde Heer," riep Adèle uit; ze dorst het woord oom niet uitspreken: „Hoogwaarde Heer, zeg dat niet. Vader Rambonnet is. . . ."

„Zwijg gij," gebood de Abt op een somberen toon. „Gij die ik vele jaren liefhad, die mij met de snoodste ondankbaarheid loonde."

„Ik kon mijn dierbaren vriend niet laten vermoorden, ik moest helpen en later, later, kón ik niet terugkeeren."

„Later, later," herhaalde de Abt driftig, in groote opwinding. „Later hebt gij met hem, en de heiligen weten met wie al meer, het gebergte doorgezworven, alle plicht en eerbaarheid verzakend, en. . . ."

„Mijnheer," viel Rambonnet nu in, zich overeind heffend: „Mijnheer, onschuldig en kuisch betrad Adèle mijne woning, onschuldig en kuisch bleef ze te midden van vele ervaringen en ach, ik beken het te midden van veel losbandigheid. En even onschuldig en kuisch ligt zij thans aan uwe voeten."

„Kom, Ambrosius," riep de Abt verachtelijk: „Sluit hen beiden in de balken, 't is nu genoeg."

Maar Ambrosius verroerde zich niet, zijn oogen werden als met magische kracht tot Adèle heenge-trokken.

„Laat mij uitspreken," bad nu Rambonnet. „Ik smEEK

het u. Reeds lang heb ik er naar verlangd u te spreken terwille van mijn pleegkind.

Een jong edelman, zoon van mijn vriend, heeft mij tallooze malen gesmeekt haar met hem in het huwelijk te verbinden."

„Godvergeten heiligschennis," brulde de aartspriester.

„Nee, dat was het niet, al heb ik geweigerd; de tijden waren er niet naar, bovendien, ik wilde niets doen zonder uwe toestemming."

„En nu komt ge deze toestemming halen," vroeg de Abt bitter spottend. „Gij waart dwaas genoeg u zoo dicht bij de Abdij te wagen, zoo trouw door mijne hellebaardiers bewaakt."

„Mijn pleegkind Adèle, die ik lief heb alsof het mijn eigen vleesch en bloed ware, wilde *U* waarschuwen voor een groot gevaar," antwoordde Daniël Rambonnet op waardigen toon: „En ik heb haar vergezeld bij dit waagstuk, dat verzeker ik u plechtig, om het gevaar met haar te deelen, om haar niet alleen in de handen uwer bewakers te doen vallen, indien zij ontdekt werd. Welnu, we zijn gevangen, maar het is om *uwentwil*."

„Hoort gij wel dat de voorspelling van Rambonnet kwam, Hoogerwaarde?" fluisterde Ambrosius den aartspriester in het oor.

Daniël Rambonnet zag de beweging zijner lippen: „Het was geen voorspelling, het is de waarachtige waarheid. Het was een welgemeende waarschuwing. Zie mijnheer, uwe vervolgingen, uw tergingen, uw

wreedheid hebben de ongelukkige, van alles beroofde bergbewoners tot wanhoop gebracht, zonder geestelijke hulp zijn ze tot alles in staat. Ik bezweer u, indien gij uw leven nog niet moede zijt, indien gij nog niet voor den Rechterstoel Gods wilt verschijnen, geef toe, ik bid het u."

„Ellendige dweeper," schreeuwde de Abt, dreigend met zijn stok. „Denkt ge hier eene boetpredikatie te kunnen houden? Wilt ge mij bang maken? ha, ha. Voort met hem, breng hem weg," riep hij zijn lijfwacht toe. „Hij zal sterven van avond nog, vóór de anderen. En slaat deze verdwaasde in de balken, dat de pijn haar tot inkeer bringe!"

Ruw grepen de hellebaardiers den kreupele aan.

„Mijnheer, mijnheer," riep de prediker nog onder het wegsjorren. „Mijnheer, hoor mij nog een oogeblik aan, dan zult ge zien, hoe een dienstknecht Gods sterven kan. Mijn taak is vervuld en"

„Stil even met dien man," gebood Ambrosius zeer opgewonden. „Laat hij spreken."

Een vertoornde blik van den aarts priester trof Ambrosius; toch liet de Abt het toe, dat Daniël Rambonnet voortging:

„Mijnheer, mijn taak is volbracht op deze aarde, ik ga gewillig heen, ten ware dat God mij nog redding toezende. Ik ga den dood gerust tegemoet. Maar o mijnheer, ik smeed u, in den Naam van den onschuldigen Gekruiste, ontferm u over uw bloed, over het kind van uw zuster. Bedenk toch, dat zij nog een

onervaren meisje was, toen zij mij redde, dat zij zonder diep nadenken aan de edelste beweegredenen toegaf. Ik smeed u voor uw nichtje. . . .”

„Mijn nichtje,” snauwde de aartspriester den gevangene toe: „Mijn nichtje!” Dáár, nu weet gij het, zij *is* mijn nicht niet. Mijn zuster is kinderloos gestorven, niet lang na haar ketterschen man, Adèle was slechts voor de wereld mijn nicht.”

„Om de schoone Abdij in bezit te kunnen houden”, krijgschte boven uit het raam, de wilde stem van zuster Constance. „Trouwelooze priester Gods, die uw zusters kind liet wegsterven, snoodaard. . . .”

De Abt keek spottend naar boven. „Zuster Constance is aan het kallen, laten we met de zwakzinnige geduld hebben. Zij is jaloersch!”

„God zij gedankt, dat ik zijn nicht niet ben”, fluisterde Adèle met een diepen zucht.

„Ik zal u zeggen, wiens kind gij zijt, jonkvrouwe”, viel Ambrosius snel in. „Want ik heb u bij den Hoogeerwaarde gebracht uit Privas. . . .”

„Privas?” riep Daniël Rambonnet.

„Ja, uit Privas in het Vivareesche. Een mijner kameraden had in dollen ijver een kind doorstoken, toen ik het huis betrad. De moeder lag bloedend op den grond met haren zieltogenden zuigeling; ze wees me naar de houten wieg waarin een klein meisje lag. 't Huis stond echter in brand, ik sleepte de vrouw weg en redde het kind.”

„Hoe heette die vrouw, hoe noemde zij dat kind?”

riep Rambonnet in klimmende belangstelling, bevend van aandoening.

„Jules, Jules”, antwoordde Ambrosius en het andere kindje noemde ze Jeane.”

„Maar dan was dat mijn vrouw, o mijne kinderen. O dan is Jeane mijn kind, o God wees mij zondaar genadig. Heb ik mijn eigen kind drie jaren bij me gehad?”

„Ja, dat hebt ge”, zei Ambrosius. „Reeds voor drie jaar wilde ik het u mededeelen, maar . . .”

„Ziet ge wel, dat ge een verrader zijt en den ketter met opzet heb laten ontvluchten”, krijgde de Abt buiten zich zelve van woede. „Mannen, zet Ambrosius in de balken.”

Geen hellebaardier die gehoor gaf. Ook de ruwste krijger moest een traan wegpinken, toen zij den lang beroofden vader aan den hals zijner dochter zagen en er was niemand in de gansche Abdij die Chayla niet van ganscher harte haatte.

„Ik heb het al eens gezegd, voort met hem”, beval de Abt in wild opstijgende boosheid. „Pak den gevangene aan en zoo niet. . . .”

Dat dreigement hielp. Sterke handen sleurden den prediker voort.

„Maar mijnheer, hóort gij niet, dat het mijn vader is”, gilte Adèle nu met schrikkelijke stem. Ze wierp zich op de mannen in woeste wanhoop. „Laat hem los, of voer mij mee, ik wil met mijn vader leven of sterven.”

Een vreemd geluid deed zich op eenmaal hooren.

Honderdmaal herhaald, klonk het geroep van den koekkoek door de lucht. En toen opeens in een honderdstemmig koor dreunde het psalmgezag aan :

De Heer zal opstaan tot den strijd,
 Hij zal zijn haters wijd en zijd
 Verstrooid, verjaagd, doen vluchten.
 Hoe trotsch de vijand wezen moog,
 Hij zal voor Zijn ontzaglijk oog,
 Al sidderende vluchten.
 Gij zult hen, waar ge in glans verschijnt,
 Als rook en damp, die ras verdwijnt
 Verdrijven en doen dolen.
 't Goddelooze volk wordt haast tot asch.
 't Zal voor Uw oog vergaan als was,
 Dat smelt voor gloende kolen.

Onder dit machtig psalmgezag waren de aangezichten der stoutste krijgers van schrik verbleekt.

„De Camisarden, de Camisarden!” riep Leduc de aanvoerder. Zij hebben de Abdij omsingeld, hoort gij hun psalmgezag niet?

„Dat lieten de dorpelingen toe en zij waarschuwden ons niet!” grijsde de Abt du Chayla woedend. „Daar zullen de lui van Pont de Mont-vert voor boeten! Wacht maar.”

„Breng de gevangenen weg Leduc en sluit hen terdege in de boeien. Als wij branden, branden onze gasten beneden mee.”

„We zullen ons tegen dat gespuis verdedigen,” zei Leduc kalm.

„De Camisarden hebben het juiste oogenblik uitge-

kozen," riep Ambrosius. „Maar bij alle heiligen, we zullen ons leven zoo duur mogelijk verkoopen, al zijn de dragonnaden mijlen ver weg!

Ik bezet de voorpoort, Hoogerwaarde, laat Leduc de tuinpoort en den kloostergang nemen."

„Ik zal voor u allen bidden," zei de lafhartige prior, die beefde bij het al dreigender moordgeroep om de Abdij. Bedaard begaf du Chayla zich naar zijn bidvertrek, uiterlijk ten minste.

Doch eer hij tijd had om neder te knielen, was Alfred, die van Adèle nauwkeurig de inrichting der Abdij wist, en de meestal onbewaakte tuindeur kende, de binnenplaats opgestormd, om zijne geliefden te bevrijden. Daar woedde alzoo de strijd man tegen man.

Onderwijl beukte Mazel met zijn troep de voorpoort open, trots den woedenden tegenstand van Ambrosius, die eindelijk nog ontvluchten kon.

Nu ging het op de kelders aan. Met de geladen pistolen op hun hoofd gericht, moesten de gevangenebewaarders de ijzeren deuren open maken en de vunjige kerkerholen ontsluiten. Mevrouw de Moucheron en Agnés, Massib de ezeldrijver en zoovele ellendig gemartelden werden uit de kelders bevrijd en in de frissche buitenlucht gebracht. Bij het zien van al deze ongelukkigen, velen met gebroken, verbrijzelde en verminkte ledematen, kende de woede der Camisarden geen grenzen meer. Met bijlslagen werden alle deuren verbrijzeld, op zoek naar nóg meer slachtoffers.

Zuster Constance werd door een bijlslag doodelijk

getroffen, en haar schrikkelijke stervenskreet waar-
schuwde den prior, dat zijn leven gevaar liep.

„Mannen, ik schenk u absolutie,” riep hij de enkele hellebaardiers toe, die nog plichtgetrouw zijn bidcel bewaakten. „Red u als het kan, het is gedaan.”

„Kinderen Gods,” schreeuwde Segquier, die hen zåg : „de wapenen nu neder, wij zullen de Baälspriesters in hun huis verbranden. Breng alles wat brandbaar is, hierheen.”

In weinige minuten sloegen de vlammen hoog op. Al wat licht en los was, wierp men in den vlammen-
zuil. Toen haastten de Camisarden zich, om het brandende gebouw te verlaten.

Intusschen was de prior uit het raam van zijn bidcel gesprongen en had zich door den tuin tot onder den doornhaag gesleept.

Doch daar in den machtigen vuurglans die nu van het felbrandende gebouw afstraalde, vonden hem de Camisarden.

„Daar is de verdoemde vervolger onzer broederen,” schreeuwde Segquier.

De eertijds zoo machtige aartspriester smeekte nu als een boeteling om zijn leven : „Indien ik verdoemd ben, wilt gij dan ook verdoemd worden? Genade, Genade”.

„Genade?” gilda Hilda. „Hebt gij de ellendigen, die weggkrompen in hun smarten, genade bewezen? Het helsche vuur over u.”

„De Geest wil dat deze beul van Gods kinderen sterft,” verklaarde Segquier. „Kinderen Gods slaat toe!”

„Hier zoo, voor mijn vader, die geradbraakt is!”
schreeuwde Hilda, en zij sloeg naar hem met een mes.

„Je hebt mijn zuster onteerd.”

„Je hebt mijn broer naar de galeien gezonden!”

„Je hebt mijn moeder in de balken geklemd!”

„Boosdoener, pest onder de menschen, dood aan u!”
De onheilige dienaar Gods heeft zijn handen in het
bloed van Gods kinderen gewasschen!”

Onder zulke kreten werd de Abt Duchayla door
meer dan twintig dolksteken geveld. Eenige soldaten,
die hem verdedigden vielen met hem. Maar de man-
nen, die het lijdelijk aanzagen, die geen vin verroerden
om hun gehaten meester voor zijn verdiend lot te
redden, schonk men het leven en zij op hun beurt,
wel wetend niets meer van 's konings troepen te kun-
nen wachten, sloten zich bij de Camisarden aan.

Nu knielden de kinderen Gods bij de lijken neder
met hun bebloedde wapenen in de hand en Segulier
deed een vurig dankgebed. Toen zongen zij Ps. 109.

Verklaar hem schuldig in 't gerichte
Verdrijft hem van uw aangezicht,
Houd zijn gebeden zelfs voor zonden,
Hij heeft zich tegen God verbonden.
Verkort zijn dagen, vel hem neer,
Een ander neem zijn ambt en eer,
Hij heeft den vloek op zich genomen
Laat dan dien vloek hem overkomen.
Hij heeft geen lust gehad tot zegen,
Dies wordt die nooit door hem verkregen,
Maar dat de vloek hem overdekke,
En tot een aaklig kleed verstrekke.

In de verte hoorde Daniël de Moncourt met zijne geliefde Adèle en Alfred de Moncourt en mijnheer de Moucheron met diens gade en dochter dat dreigend gezang.

„Hij is mijn vader, hij is mijn vader,” had Adèle gejuicht, toen zij door Alfred en zijn mannen uit het gevecht weggevoerd, stil hielden aan den zoom van het woud. „O, lieve Alfred ik heb mijn vader weer!”

„Is onze vriend uw vader?” had Alfred de Moncourt geroerd gevraagd. „Uw vader? O, in onze verhouding maakt dat geen verandering, wij beminnen hem tóch als een vader, maar hoe heerlijk voor hem.”

„Ik heb mijn doodgewaand kind teruggekregen van mijn God. Alfred, o hoe kunnen wij Hem danken?”

„Nu moeten wij voortmaken,” viel Alfred haastig in, „den berg op. Het volk van Pont de Mont-Vert houdt zich nu stil, uit angst voor onze geweren, maar wie weet, komt nog vannacht Maarschalk de Braglie met zijn troep terug op de brandende Abdij aan, en dan, wee ons!”

„Hij kómt terug. Indentant Baille heeft hem en ritmeester Poul al heengezonden,” sprak opeens eene angstige meisjesstem.

„Susanne Delrome, gij hier?” riep Alfred de Moncourt in verwondering. Bij het schemerend licht der sterren in den zomernacht, zagen zij een jong meisje, gekleed in het wit, met gouden armbanden om de fijne polsen. Haar gouden haren fladderden in den nachtwind.

„Ik moet waken over mijn Jean Cavalier,” riep zij

met verheven stem: „waken over mijn bruidegom. Er is gevaar. God heeft het mij bekend gemaakt in een visioen. Hém kan ik redden, Pièrre Seguiet niet, ik zie hem in de vlammen, hij juicht voor den Heere. Nouvel en Bonnet worden ook als een offer den Heere aangenomen. Jean mag ik redden! Loof den Heere!”

Weg vloog het meisje, over de rotsblokken, langs de rivier de Tarn, als een hinde sprong zij van kloof tot kloof.

„Kom mee naar boven,” drong Alfred weder aan. Doch voor zij verder gingen trof een zwak gekreun hun oor.

„Hier ligt een gewonde,” zei Daniël Rambonnet snel. Tusschen de bremstruiken. Alfred sla vuur.”

„’t Kan een der onzen zijn,” zei mijnheer de Moucheron.

„Al was het onze vijand, we moeten hem helpen, broeders,” sprak Daniël Rambonnet.

Intusschen had Alfred reeds vuur geslagen. Niet ver in de lage struiken vonden zij een krijgsman, de aarde onder zijn lichaam was van bloed doorweekt.

„Dat is Ambrosius,” riep Adèle en knielde bij den zwaargewonde neer. In de hitte van het gevecht had de vriend van den prior zware wonden ontvangen, de vrees, nog levend in de handen der Camisarden te vallen, had hem kracht gegeven zich tot den boschrand voort te sleepen. Nu kón hij niet meer. Nage-noeg stervend lag hij daar.

„Ambrosius, hier is Adèle, uw kleine meisje.” Met

al zijn grofheid had Adèle toch van hem gehouden, den man, die voor haar immer goed was en zachtzinnig als een kind, hoe wreed ook voor anderen.

„God zij met u jonkvrouw,” stamelde Ambrosius. „O, ge wist het niet, ik heb u zoo lief gehad. Ge waart me als mijn kind, door de Camisarden vermoord. Ik heb over u gewaakt als een vader, meer dan de Abt, ik heb. . . .”

„Ik weet het Ambrosius, ik weet het. Ik heb zoo vaak aan u gedacht, toen ik met vader door de bosschen doolde.”

„Adèle, sta op, we moeten voortmaken,” begon Alfred onrustig. Het is hier gevaarlijk, schrikkelijker gevaarlijk.”

„We kunnen Ambrosius toch hier niet achterlaten,” sprak Rambonnet tegen.

„Dan moet hij mee,” beval Alfred. „Ge hoordet van Susanne en die wéét het, ze heeft den Geest Gods. dat Poul nadert, die geweldenaar. We zullen Ambrosius dragen.”

„Laat mij hier sterven?” kreunde Ambrosius.

„Neen vriend, zoo handelen de kinderen Gods niet. We zijn niet onnoodig wreed. We hebben óók een schuld aan u. Gij zijt goed voor Adèle geweest. Kom Adèle, steun gij uw vader. Agnès, gij uw moeder. Mijnheer de Moucheron, wij zullen den gewonde dragen. Vooruit nu in den naam des Heeren. Als het kan tot in de hut op den Alten-Fage, en anders zoover het gaat.”

Vlug gehoorzaamde ieder de bevelen van den jongen

aanvoerder. 't Ging moeilijk en zwaar in den schemer van den nacht langs het smalle bergpad, slechts door steenbokken en geiten betreden, want de Camisarden waakten er zorgvuldig voor, ook maar iets aan te leggen wat op een pad naar hunne schuilplaatsen geleek.

Langzaam strompelden zij voorwaarts. Toen de dag aanbrak en de morgenzon in volle glorie opging over het landschap, waren zij nog niet halverwege den top.

„We moeten hier rust houden,” zei Daniël Rambonnet, toen zij gekomen waren op een smal plateau, dat ruimte bood voor de kleine groep om de vermoeide leden uit te strekken. De vrouwen kunnen niet meer en de gewonde”

„Sterft”, riep Adèle, Ambrosius blikkend in het ingevallen gelaat, waarover de doodskleur reeds henen trok.

„Ambrosius, ként ge me nog? 'k Heb altijd aan u gedacht toen ik deze drie jaren rondzwierf. O, ik wilde wel, dat gij den volkomen Verlosser van zondaren kendet, die ook u zoo onuitsprekelijk heeft lief gehad, dat Hij Zijn bloed voor u gaf.”

„Ik sterf zonder het heilig Oliesel”, klaagde Ambrosius. „Ik sterf als een hond”.

„Gij kunt sterven als een koningskind”, verklaarde Daniël Rambonnet in grooten ernst. „De moordenaar aan het kruis werd in de elfde ure nog door God begenadigd. In de woestijn heeft God eens de kopepen slang opgericht. Wie gebeten waren door de vurige slangen en op die koperen slang zagen werden genezen.

En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moest de Zoon des Menschen verhoogd worden, opdat een iegelijk die in den Zoon geloofd niet sterve maar het eeuwige leven hebbe. Lieve vriend, al kunt ge slechts met een gebroken oog op Jezus zien, al kan er slechts één zucht tot den Verlosser door. Zie op Jezus. Grijp hem aan. Geen heiligen, geen Maria, Jezus alleen verlost u van den toekomstenden toorn."

Ambrosius had begeerig geluisterd, gelijk eene dorstige water drinkt. „Bid voor mij", murmelde hij.

Allen knielden neder en terwijl in de verte de ruwe kreten weergalmden van het getergde wraakgierige volk, hieven deze menschenkinderen handen en harten tot God voor eenen zondaar, die nóg in het heden der genade verkeerde.

Maar toen Rambonnet het diepgevoelde Amen uitsprak, was de geest reeds uit Ambrosius' lichaam gescheiden.

„Hij is heengegaan," sprak Adèle bewogen. „God weet of hij in de eeuwige rust is aangekomen."

„Begraven we hem in ieder geval als een mensch", zei Alfred snel. „Er zijn spleten genoeg in den bodem. Hier!" Zijn geoeffend oog vond spoedig een plek waar zij den gestorvene heendragen konden.

Een dankbaren blik van Adèle loonde Alfred en de Moucheron, toen zij van hun kleinen maar gevaarlijken tocht, door het struikgewas terugkwamen.

Achter hen aan in de diepte klonk 't psalmgezang:

Geef 't wild gediert dat niets in 't woen onziet,
De zielen van uw tortelduif niet over,
Laat Groote God, door dien gehaten roover
Uw kwijnend volk niet eenzaam in 't verdriet.

Doch niet alleen psalmgezag, ook vloeken en wilde kreten vulden de lucht. Daar beneden niet ver van hen knalden de kogels en klonk het krijgsgeschreeuw.

't Was zóó dichtbij, dat de kruitdamp tot hen opsteeg; dat zij het witte kleedje van Susanna Delrome soms herkennen konden tusschen de wijkende boomtoppen. Doch zij zaten hier veilig, hóg, nauw omsloten in de dichte struiken, tusschen hooge boomen, terwijl aan hun voet de boomtoppen van den scherp hellenden berg ruischten.

„Poul is er bij,” fluisterde Rambonnet. „Ik zie het geflikker van zijn Armenisch zwaard. „Welk een reus. Een Goliath is hij!”

„Geen wonder dat hij de schrik der boeren is”, zei Agnes Moucheron bevend. „O, vader, als die soldaten eens hier kwamen! Zie er zijn Capucyners ook bij. 't Psalmgezag verflauwt. O Heere God help ons, de broeders worden overweldigd, straks komen de soldaten hier. Laten we vluchten!”

„Houdt u doodstil en blijf”, gebood Alfred met de hand aan het gevest van zijn zwaard. „Wij zitten hier betrekkelijk veilig, en als ze komen, we zullen u verdedigen”. Ook de Moucheron had zijn mes getrokken en Daniël Rambonnet, die niet loopen of staan kon zonder kruk, hield het geladen pistool.

Maar er kwamen geen vijanden. De wilde kreten verflauwden, alleen de door zon en wind gebruinde Ravel, met zijn kop als een bulhond, weerde zich nog als aangeschoten wild en deelde rechts en links doodelijke houwen uit, tot hij met een snellen sprong in de diepte verdween.

„Die breekt zijn nek!” riep Poul met welbehagen.

„Niets geen nood”, fluisterde Rambonnet. „Hij weet precies waarheen hij sprong, hij kent het gebergte als de hinden.”

Nu Ravel weg was, had het krijgsvolk weer de handen vrij. Ook Jean Cavalier en zijn bruid Susanna Delrome waren in de diepte gesprongen. Pièrre Segquier en Pierre Nouvel en Mozes Bonnet lagen gebonden op den grond, de andere Camisarden waren dood of doodelijk verwond.

„Ellendeling!” riep Poul de vechtersbaas, woedend tegen Segquier, die gebonden nòg psalmen zong. Hij had oorlogen in Duitschland, in Hongarije en tegen de Turken meegemaakt. Maar iets dergelijks had hij alleen bij de Waldenzen gevonden, die zongen ook psalmen terwijl de vlammen onder hen knetterden.

„Ellendeling”, riep Pièrre Segquier.

„Ik ben een koningskind!”

„Hoe heet je?” vroeg Poul.

„Pièrre Segquier en Gods Geest werkt in mij!”

„Waarom?”

„Omdat ik Gods dienstknecht ben.”

„Waar is je woonplaats?”

„Ik woon op de bergen, en spoedig in den hemel”.

„Wanneer je den koning om genade vraagt, zal ik je vrijlaten.”

„Mijn koning woont in den hemel.”

„Weet ge dat de brandstapel je wacht? Heb ge geen berouw over je misdaden?”

„Ik heb berouw over mijn zonden tegen mijn eigen Koning bedreven. Mijn ziel is als een gewaterde hof in mij :

'k Denk aan U o God in 't klagen
Uit het landschap der Jordaan.
Van mijn leed, doe 'k Hermon wagen,
'k Roep van 't klein gebergte U aan,
'k Zucht waar kolk en afgrond loeit,
Waar 't geruisch der wateren vloeit.

zong Pièrre met begeestering.

Pauls gansche hooge gestalte schudde van zijn spottenden lach.

„Neem de gevangenen op,” gebood hij zijn lieden.

„Sleep hen naar beneden en bindt hen aan de paarden.”

Huiverend hadden de vluchtelingen op het plateau deze dingen aangestaard.

„Seguier en Bonnet en Nouvel zullen de martelaarskroon dragen,” zei Daniël Rambonnet langzaam. „Broeders en zusters bidden wij voor hen, dat God hun genade geve om getrouw te zijn.”



HOOFDSTUK VII.

Naar het land der ballingschap.

't Was 12 Augustus 1702. Achttien dagen had Daniël Rambonnet, mijnheer de Moucheron met zijne vrouw en dochter reeds geherbergd in de kleine hut. Bevriende herders hadden hen, dáár hoog op de Altefage van brood en melk en vleesch voorzien, maar zoo kon het toch niet blijven.

Het was vandaag een schrikkelijke dag.

Na de verbranding van de Abdij waren de Capucijnen teruggekomen, hadden het lijk van den Prior du Chayla naar St Germain gebracht, waar hij op de prachtigste wijze als martelaar zou worden begraven. Het werd eene indrukwekkende begrafenis, bijgewoond door eene talrijke schare geestelijken, die de gestorvene als een heilige, die voor zijn geloof stierf, vereerden. Maar om drie uur werd de vergadering door een paniek aangegrepen en stooft zij onder angstig geroep doodelijk verschrikt uiteen, want de schrikmare weerklonk:

„De opstandelingen komen! De Camisarden hebben Trugières bezet! Het kasteel de Moucheron is in handen van Jean Cavalier!”

't Was volstrekt geen loos gerucht geweest. Cavalier, de jonge man, met zijn aangeboren veldheerstalent, had dag aan dag zijne met slingers gewapende recruten geoefend, en een dag na den schrikkelijken dood van du Chayla onwrikbaar een aanval der koninklijke dragonders doorstaan.

Met den wilden kreet: „Slaat dood! Slaat dood!” waren de mannen zelfs op de brigade van Maarschalk de Braglie ingereden:

„Baälsdienaars, Goliathskinderen,” riepen de Camisarden en ontvingen hen, als eertijds David, Goliath met de fijne kiezels uit de beek. Een ware steentjesregen, die menigen ruiter ter aarde deed storten.

Jean Cavalier met zijne jonge herders en boeren had den koninklijken troep overwonnen. Zij hadden de gesneuvelden van hunne kleederen beroofd, kleedden zich zelf met de koninklijke uniformen, en zoo marcheerden zij naar het kasteel van de Moucheron, waar nu de koninklijken zich genesteld hadden en huishielden tijdens de strafbare afwezigheid der bewoners.

Cavalier, in de kleeding van den gevallen hoofdman, had zes van zijn gewonde Camisarden op de paarden laten binden en liet door de schildwachten aan den commandant weten, dat de Camisarden verslagen waren en hij met zes gevangenen wachtte voor de poort.

't Gebeurde zooals Cavalier had verwacht, de papieren van den gewaanden hoofdman waren volledig in orde gebleken, met daverend geraas was Cavalier met

de zijnen de slotbrug over gereden en had zich toen bekend gemaakt als een neef van Maarschalk de Braglie.

Hij werd ten maaltijd genoodigd, deed alsof hij haast had en weigerde, wat den commandant nog sterker deed aanhouden, en te midden van het drinkgelag, waarbij Jean Cavalier met zijn volk nuchter was gebleven, waren de officieren plotseling door de „kinderen Gods” aangevallen, gekneveld, en wie zich verzette, vond den dood.

De tijding dier vermetele stukken der Camisarden hadden Maarschalk de Braglie en Indendant de Baille van woede doen beven. Meer dan duizend man voetvolk en ruitery werd naar het dorpje Pont de Mont-vert afgezonden, om heel het dal af te straffen: de dorpsbewoners, die dat Hugenooten-canaille begunstigen! Slechts door de voorspraak van den ambtenaar, Le Blank en vele Capucijners, die naar waarheid getuigden, dat de arme bewoners geen schuld droegen aan de daden der Camisarden, liep het boerenvolk voorloopig van de afstraffing der Dragonnades vrij.

Maar een afschrikwekkend voorbeeld moest er toch nu reeds gesteld worden, hadden de Roomsche Overheden geoordeeld.

Op 12 Augustus zouden de gevangene Camisarden hun schrikkelijk vonnis ondergaan. Nouvel moest geradbraakt, Bonnet opgehangen worden, maar Pierre Segurier zou *branden*, die belhamel. Hij, de onheilige aanstoker van den moord op den godzaligen Prior du

Chayla, den gunsteling van Lodewijk XIV, op den prediker die zelfs in het verre Siam de vaan der heilige Moederkerk had geplant.

In diepe treurige gedachten klom Alfred de Moncourt op dezen dag naar den top van Bourges, waar hem zijne geliefden in spanning wachtten. Zooeven was hij getuige van den marteldood zijner vrienden, de vervolging rond hem was nog heviger ontwaakt; in deze drie weken barstte de reeds lang smeulende burgeroorlog in vreeselijke woede los. Hij had zooeven getallen gehoord om te duizelen: Tien, twintig, dertig, ja sommigen zeiden veertig duizend man stonden gereed de Cevennen te overstroomen. Pijnbank, rad en brandstapel zou de bevolking tegenhouden, ook maar iets voor den verdrukten bergbewoner te doen. „Uitgeroeid moet dat Hugenootten-canaille, uitgeroeid zullen zij worden die zonen van Calvijn, die ketters, die duivelskinderen, die zich „Kinderen Gods” noemen”, zei immers Baviille.

Wat moest er worden van zijne beminde Adèle, met haar kreupelen vader? overlegde Alfred de Moncourt. Het is waar, mijnheer de Moucheron kòn terugkeeren naar zijn kasteel en hen beiden medenemen, doch hoe lang zou het slot blijven in de handen van Jean Cavaliers dapperen troep?

Kon Daniël Rambonnet maar loopen. Dan zou Alfreds dierbaar tweetal mee kunnen trekken van plaats tot plaats.

„Mijn zoon heeft zware gedachten”, zei de grijze

prediker, toen Alfred eindelijk de verborgen hut in het dichte beukenhout had bereikt, nu ook schuilplaats voor de Moucheron en zijn gezin.

„Hoe zou ik vroolijk zijn, mijn vader, nu heden drie zonen uit de kerk der woestijn gevallen zijn, op het schavot?” vroeg Alfred.

„Vertel ons, hoe zij zijn heengegaan”, antwoordde Rambonnet kalm.

„Als helden, als helden. Vooral Pi re Segulier. Hij zag ons staan toen hij reeds in de vlammen stond met Hilda, voor God zijne vrouwe. „Verwacht den Heere en hoopt op Hem! riep hij met luide stem. „De Libanon zal groenen, het geboomte zal zijn vrucht geven en de weiden der woestijn zullen bloeien als een roos!” Toen stikte hij in de vlammen. Maar het volk weende over hem.”

„Zijn bloed zal vruchten dragen”, sprak Rambonnet plechtig. „Het bloed der martelaren is het zaad der Kerk. Hij juicht voor den troon en alle aardsche gebreken en ondeugden zijn als een besmet kleed van zijne schouders gegleden. Hij juicht voor den Heiland die hem kocht met Zijn bloed.”

De vrouwen snikten, de mannen bogen het hoofd, het bleef even stil onder deze menschen,  ok martelaren voor hun geloof. Eindelijk sprak Alfred: „Vader Rambonnet, gij hebt reeds eenige maanden geleden over heengaan gesproken. God weet, dat ik u liever hier hield. Maar ge zijt hier niet veilig meer. Ik heb vernomen dat onze geliefde bergen zullen verwoest

worden. Er zijn duizenden koksmessen en bijlen besteld. Men wil alle dorpen met den grond gelijk maken in heel de Cevennen. Het land zal tot een huilende wildernis worden. Ik heb het door een wonderlijke bestiering Gods vernomen."

"Zal de koning ruim vijfhonderd steden en dorpen verwoesten?" vroeg Rambonnet ongeloovig.

"En de kasteelen?" voegde mijnheer de Moucheron erbij.

"De voorslag van intendant Baviille sluit de kasteelen niet uit. Geen huis, geen hof, geen schaapskooi, hij wil het land met den bodem gelijk maken, alle spelonken openleggen, zoodat wij geen plek meer hebben voor het hol van onzen voet."

"Het plan is nog niet aangenomen. Dat kan niet in zoo'n korten tijd. God kan Baviille wel met verblindheden slaan!" zei de Moucheron.

"God kan, maar zal Hij het doen? Wij hebben het zwaard gegrepen, zullen we niet door het zwaard vergaan?" vroeg Rambonnet ernstig.

"Daarom mijn vader", viel Alfred in, "daarom wilde ik u voorstellen: vlucht nu, gij en mijn Adèle en de familie de Moucheron. Nog is het kasteel in onze handen. Laat mij u er heen brengen. Dan kan mijnheer de Moucheron zien wat er van zijn kostbaarheden en papieren over is en die inpakken. Er zijn daar koninklijke uniformen genoeg. Ik had gedacht, wanneer de vrouwen zich ook als Dragonnades wilden verkleeden..."

„Dat nooit”, riepen Agnes en Adèle tegelijk

Alfred keek hen bekommerd aan. Hoe zouden zij anders weggkomen over de streng bewaakte grenzen ?

„Me dunkt, dat uw voorslag goed is, mijn zoon”, zei Rambonnet. „Wij kunnen dit arme geteisterde land niet meer van dienst zijn. Maar blijft gij hier Alfred de Moncourt. Nu de kinderen Gods aangevallen worden als een veldhoen op de bergen, moogt gij u niet aan hen onttrekken.”

Adèle keek verslagen van den een naar den ander. Vluchten, heengaan ? Daar zat vader, die haar hulp dringend noodig had, daar stond Alfred in den bloei zijner jaren, dien ze ook liefhad, ja toebehoorde voor het leven.

Alfred keek haar aan en beiden dachten hetzelfde.

Toen boog het meisje de knie bij haar vader : „Lieve vader, ik wil met u gaan, naar het vreemde land, maar ik kan zóó niet heengaan. Ik kan zóó Alfred niet verlaten. Verbindt ons, voor we henenvluchten, in den heiligen echt. Zie ik hem dan nimmer weder, valt hij door den vijand, dan zal ik toch zijn naam dragen, dan ben ik toch vrouwe de Moncourt. O lieve vader, doe het !”

Verrast knielde Alfred neder naast zijn dierbaar meisje. „Ja vader, wij smeeken u dat. Drie lange jaren zijn wij u gehoorzaam geweest, verbindt ons nu voor eeuwig.”

Niemand die onbewogen bleef in dit plechtig oogenblik.

„Welnu”, sprak de grijze prediker, „het zij zoo. We zijn hier voor het aangezicht Gods vereenigd en vormen als geloovigen eene gemeente onder het Kruis.”

Hij nam het gezangboek en zocht het formulier op, om den huwelijken staat voor de gemeente van Christus te bevestigen.

„Mijnheer en vrouwe de Moucheron, gij beiden zijt getuigen. Sta op mijn kinderen en geef elkaar de rechterhand”.

Met eene stem, bevend van aandoening begon de prediker. „Overmits aan de gehuwden gewoonlijk verlerhande kruis en tegenspoed vanwege de zonde toekomt.”

Even hield hij op. „Kruis en tegenspoed kinderen, denk er om. De getrouwd en zullen verdrukking in hun vleesch hebben en ik spaarde tot nu toe ulieden.”

Maar het tweetal liet de samengestremgelde handen niet los, eerbiedig bogen zij het hoofd onder het voorlezen van dit hoogst ernstig formulier en toen hun vader met opgeheven handen het plechtige: „Uw beginsel zij in den Naam des Heeren, die Hemel en aarde geschapen heeft”, uitsprak, druppelden heete tranen van dankbaarheid op de nu voorgoed ineengelegde handen.

Daniël Rambonnet ging voort met zijn formulier, wees op de rechten en plichten van het jonge paar en bad vurig met hen, daarna zongen zij den schoonen huwelijkspsalm gezamenlijk :

Blijft gij op Hem betrouwen
Dan zult gij op uw bee
't Kroost van uw kroost aanschouwen,
In Israël zij vree.

„Onze lieve Heere God vervulle u met Zijne genade en geve u, dat ge in alle godzaligheid lang en heilig samen leven moogt. Amen.”

„Amen”, sprak mijnheer en vrouwe de Moucheron en Agnes viel hare vriendin weenend om den hals.

Plots klonk angstig en klagend de roep van den koekoek omhoog. „Onraad”, riep Alfred en sprong op.

Op 't zelfde oogenblik vloog Susanna Delrome, sidderend over al hare leden op het kleine menschengroepje toe.

„Vlucht zeg ik u, vlucht. Men is uwe hut op het spoor. Hilda, Segurier's profetes, heeft op de pijnbank uw schuilplaats verraden.”

„Langs welken kant moeten wij den berg af Susanna?”

„Hierheen, volg mij, Adèle steun uw vader, rakelings langs den afgrond heen, zoo . . . voorzichtig!”

't Was een ijsselijke tocht, meer dan levensgevaarlijk. Adèle stond doodsangsten uit dat de krukken van haar vader zouden uitglijden langs het smalle rotspad, zelfs door haar, die toch de bergen wonderwel kende, nimmer betreden. „Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen”, zei Rambonnet in afgebroken woorden. Wie waren op dit oogenblik dichter bij de eeuwigheid dan zij allen?

Susanna had net op tijd gewaarschuwd. Zij konden de vloeken en de kreten nog hooren, die opstegen uit de hut, nu de vogels blijkbaar zoeven gevlogen waren. Waarheen? Gebeurden er dan wonderen? Zag men hier een enkel pad, waarlangs zelfs een hinde zou durven gaan?

't Was een pad dat God de Heere voor hen maakte, als eens voor zijn volk door de Roode Zee, een pad dat voerde over den hoogen top tot in de veilige vallei, waar het kasteel van mijnheer de Moucheron stond. Daar werden zij vriendelijk door Jean Cavalier ontvangen. Jean Cavalier die dadelijk den eigenaar de vrije beschikking teruggaf over zijn kasteel.

Doch de grijsaard wilde, dorst niet te blijven in het huis zijner vaders, in het land zijner geboorte.

„Laat mij toe mijne papieren en kostbaarheden bijeen te pakken, help ons opdat wij uitwijken naar Genève om dan later naar Holland heen te reizen. Ik heb van verschillende kanten vernomen hoe gunstig de Hollanders de Fransche refugée's ontvangen, dat daar godsdienstigheid en welvaart heerscht.”

„Welvaart niet”, zei Jean Cavalier. „De Hollanders hebben oorlog met Frankrijk, zij beleven ook zware tijden.”

„In elk geval, er heerscht vrijheid om God naar Zijn woord te dienen”, viel mevrouw de Moucheron vastberaden in. „Me dunkt we moesten tóch gaan. Wie weet of we, als eens de vervolging in Frankrijk ophoudt, onze goederen niet weer terug kunnen krijgen.”

„Zoo God de Heere wil, lieve vrouw”, antwoordde de Moucheron met onderwerping. „In elk geval: wij trekken heen met Gods hulp!”

Er werd besloten dat de vluchtelingen gebruik zouden maken van de koninklijke uniformen, die in het bezit van Jean Cavalier waren. Mijnheer de Moucheron in scharlaken met goud gegarneerd fluweel gekleed, zat op een fier edel paard, de meisjes volgden hem als page's. Mevrouw de Moucheron reisde als de vrouw van een Maarschalk in een reiskoets en Daniël Rambonnet lag in een wijd overkleed, als een zieke, die door het hooge gezelschap naar een buitenlandschen arts werd gebracht, op gemakkelijke kussens naast haar. Oningevulde passen had Jean Cavalier in overvloed in het bezit van den kommandant gevonden, hij vulde die in naar verkiezing en omringd door een troep koninklijke soldaten, verkleede Camisarden, reed de schitterende stoet den grooten weg op, waar het kon, in vollen draf.

De list gelukte volkomen, de reizigers bereikten veilig de Zwitsersche grens, werden rustig doorgelaten, ongedeerd keerden de Camisarden met Alfred de Moncourt aan het hoofd, terug tot het kasteel de Moucheron.

Het afscheid van zijn jonge vrouw en beminden schoonvader had Alfred pijn gekost, ook Adèle schreide bittere tranen, doch Alfred vond geen vrijheid zijne felbestreden broeders alleen te laten, hij was Rambonnet, zijn schoonvader en geestelijken vriend, gehoorzaam.

Hij zou het zwaard niet hebben opgenomen uit zichzelf, maar nu de burgeroorlog in volle woede was losgebarsten, dwong zijn plichtsgevoel hem tot blijven en medestrijden.

Het gelukte de reizigers hem weldra goede berichten over hun tocht door Zwitserland en Duitschland te doen toekomen en eindelijk ontving hij de geruststellende tijding, dat de vluchtelingen in gezondheid te Nijmegen waren aangekomen. Zij hadden een ruim huis gehuurd, voelden zich in het vreemde land, dat ook een weinig heuvelde en hen eenigszins aan de verlaten bergen herinnerde, volkomen op hun gemak, maar boven alles, de gemeente des Heeren had haar hart voor hen geopend, als huisgenooten des geloofs zag men hen aan, zij voelden zich dankbaar en blijde in dit gastvrije land, waar zij God konden dienen naar de begeerte van hun hart.

„Geliefde, dierbare man”, schreef Adèle hem in het briefje, dat door den jongen boodschapper met levensgevaar tot Alfred de Moncourt, den Camisardenhoofdman, werd gebracht, „lieve echtgenoot, er ontbreekt een ding aan mijn geluk, en dat eene is toch naast God het voornaamste in mijn leven, ik verlang er zoo naar *u* veilig bij ons te zien.”

Het duurde nog twee volle jaren eer de begrijpelijke begeerte van de jonge vrouw werd vervuld.

Het schrikkelijk voornemen, waarvan Alfred de Mon-

court in vage geruchten had gehoord, bleek werkelijk een ontzettend plan te zijn, dat uitgebreed werd in de vergadering der koninklijke bevelhebbers.

Maarschalk Montrevel en Intendant Baville besloten met goedkeurig van den koning de Cevennen te verwoesten en zoo alle schuilplaatsen der Camisarden open te leggen. De bewoners van honderde steden en dorpen werd bevel gegeven zich met have en vee in aangewezen Roomsche steden terug te trekken. Daar zouden zij worden ingekwartierd en de noodzakelijkste levensbehoeften ontvangen.

Schrik en ontzetting verspreidde zich nu ook onder de Roomsche bevolking. Er speelden zich vreeselijke tooneelen af. Lange reien vluchtelingen, voortsukkellend met kinderen en vee, het weinige dat te redden viel meegezeuld, bedekten de verre wegen. Soldaten dreven de menschen als kudden vooruit, zonder op zieken of stervenden te letten.

De vrouwen, de kinderen, de zwakken, sukkelden henen, maar de mannen, zelfs de Roomsche, al wat sterk was, greep naar pistool of zwaard of bijl en voegden zich verbitterd bij de „Kinderen Gods”.

Dat was een voor- en een nadeel. Men bekwam levende strijdkrachten, o ja, maar het waren allen geen geloofsgetuigen meer, die vochten voor geestelijke goederen. Het onheilig wraakgeroep kreeg de overhand, het werd een strijd in veel opzichten om stofelijk bezit.

Langzaam nam de verwoesting der bergen een

aanvang, geen kasteel, geen huis, geen berghut, geen schaapskooi werd gespaard. Vond men grotten met levensmiddelen, men roofde die ledig, de hospitaal-grotten werden eenvoudig dichtgemetseld, zoodat honderden een vreeselijken dood door verstikking of honger vonden.

Vierhonderd zes en zestig dorpen werden verbrand, twintig vierkante mijlen van rondom maakten de koninklijke troepen van het land eene bittere verwoesting.

In zware veldslagen dolven de Camisarden na wisselende krijgskans het onderspit; tegen de 60.000 man van Montrevel hielden de Camisarden twee jaren met leeuwenmoed stand, tot eindelijk van beide kanten ernstig om den vrede geroepen werd.

Markies de Villars, opvolger van den harden Montrevel, zou het zichzelf tot eene eer gerekend hebben, het door den oorlog uitgemergelde en verwoeste land den vrede te hergeven; de hongersnood, de ellende der rampzalige bergbewoners pijnde zijn gevoelig hart.

Roland, Ravel, Salono Coudère en Catinet weigerden wraakgierig elke onderhandeling, doch Jean Cavalier, wiens bruid, Susanna Delrome in het gevecht bij Mialet was gevangen genomen, luisterde naar den afgezant van Markies de Villars.

De negentienjarige geniale herderszoon, met zijn groote veldheerstalenten, waarbij die van al de anderen geheel in de schaduw bleven, nam het schitterend aanbod van den Markies aan. Op voet van gelijkheid

zou hij met zijn gevolg te Nimes over den vrede komen onderhandelen.

De Villars bood Jean Cavalier eenige gijzelaars aan en een vrijgeleide om ongehinderd te Nimes te komen.

Baville, de trouwe vriend van den vermoorden du Chayla, de sombere krijgsman, keurde dezen maatregel ten felste af.

„De koning is veel te goed om met rebellen te onderhandelen”, beet hij den zachtmoedigen beschaafden de Villars toe.

Toch moest hij het aanzien dat Jean Cavalier, gekleed in prachtige donkergele, met goud versierde uniform, tot aan de tanden gewapend Nimes binnentrok. Jeans kleinste broeder reed op een witten hengst aan zijn rechterzijde. Aan den linkerkant reed Alfred de Moncourt, wiens hart naar vrede dorstte en achter hen Cavaliers lijfwacht, aangevoerd door den grijnzenden verbitterden Catinet.

Een opgewonden menigte begeleidde de schitterende stoet, menig gebed om den vrede ging op uit de sidderende harten.

De voorslag van Markies de Villars was verstandig en zoo goed als hij die kòn maken. Hij was immers niet alleen, de wraakgierige Baville keek hem op de vingers.

De Markies wilde de Camisarden uit het land verwijderen, hij vroeg Jean Cavalier uit hen een regiment van 2000 man te vormen, waarvan de koning hem tot

overste benoemen zou. Dit volk moest dan in Portugal tegen 's konings vijanden gaan vechten. Daarvoor kregen de overige Camisarden gewetensvrijheid, echter zonder verlof om hunne bedehuizen te herbouwen, of ook maar een enkele stad te bezetten.

Alfred de Moncourt hoorde deze voorstellen met schrik en ontsteltenis aan. Zou Jean Cavalier toestemmen, wist hij dan niet wat het woord des konings tegen de ketters wàard was?

Meer dan Catinet voelde de jonge edelman den strijd in het hart van den jongen vurigen legeraanvoerder.

Zuchtte zijn bemind meisje, Susanna Delrome, niet in de gevangenis? O, Alfred zelf kon zoo vurig naar zijn eigen Adèle verlangen, naar den vrede van een liefelijk thuis. En hij wist zijn vrouw onder de hoede van haren vader, Susanna verkeerde in de handen van beulen, die het teedere lichaam niet sparen zouden.

Wat Alfred de Moncourt vreesde gebeurde.

Door ernstige beloften en vriendelijke woorden bracht Markies de Villars den jongen herderszoon er toe het vredesverdrag eigenmachtig te onderteekenen, in den naam der Camisarden deed hij, al was het met een kloppend weifelend hart, afstand van den herbouw der bedehuizen en aanvaardde hij den dienst in het buitenland.

„De vrede is geteekend, de vrede is geteekend!”
Bliksemsnel vloog deze mare door Nimes van mond tot mond, een zucht van verademing voer door zoovele

menschen, die den godsdienst- en verdelgingsoorlog meer dan moe waren.

Toen Jean Cavalier met de zijnen het gebouw waarin de onderhandelingen waren gevoerd, verliet, verdrong zich eene dichte volksmenigte om den jeugdigen veldheer, als een vorst werd hij bejubeld, ja men achtte het een eer zijne kleederen even te mogen aanraken. Maar al deze hulde liet Jean Cavalier koud. In zijn hart leefde op dit oogenblik slechts één verlangen: Vrede, vrede.

Voor hij te paard steeg, keek hij het verzamelde volk aan, dat blijde was, keek hij Catinet aan die ziedde van boosheid.

Het gelaat van Alfred de Moncourt verried bijna niets van den storm, die woedde in zijn ziel. O zeker, vrede begeerde hij ook, maar was het door Jean Cavalier behaalde niet *veel* te weinig: Vrijlating van alle Camisarden op de galeien en terugkeer van al onze bannelingen. Zouden de laatsten terug dŭrven komen? Wat de beloften des konings waard waren, hadden de Gereformeerden reeds menigmaal ondervonden.

„Alfred de Moncourt, mijn broeder, het strijdvoeren moèt uit zijn”, sprak Jean Cavalier plots in grooten ernst. „De kinderen Gods moeten eindigen met bloedvergieten. Wij mogen de toegestoken hand ter bevrediging niet weigeren.”

Zijn weifeling was over, zelfbewust besteeg Jean Cavalier zijn paard, en toen hief hij met krachtige stem het lied der liefde aan:

Ai ziet, hoe goed, hoe lieflijk 't is, dat zonen,
Van 't zelfde huis als broeders samenwonen,
Waar 't liefdevuur niet wordt gedooft.
't Is als de zalf op Hoogepriesters hoofd,
De zalf waarmee hij is aan God gewijd,
Die door haar geur het hart verblijdt.

Waar liefde woont, gebiedt de Heer den zegen,
Daar woont Hij zelf, daar wordt zijn heil verkregen,
En 't leven tot in eeuwigheid.

Catinet zong niet mee. Alfred de Moncourt, Jeans broeder en nog een kleine groep van dertig mannen wel, en toen reed de schitterende troep henen, naar de Camisarden-leiders om hen over te halen tot onderwerping aan den koning.

Het was geen tijd van liefde en vrede die nu aanbrak voor den jongen Camisarden-hoofdman.

„Verrader, lâfaard!” schreeuwden Ravanel en Catinet Jean Cavalier toe. „Wij hebben ons bloed gegeven, gij hebt ons verraden om een vrouw. De dood aan u verworpene des Heeren!”

Met getrokken zwaard rende Ravanel op Jean Cavalier aan, het bloed van den jongen man zou gevloeid hebben indien Alfred de Moncourt en Salomo Coudère zich niet tusschen die twee geworpen hadden, want ook Jean Cavalier trok den degen.

Somber zwijgend zagen de overige Camisarden den twist aan, zij konden het niet dragen, dat hun hoofdaanvoerder vrede met den koning gesloten had, en toen Ravanel in verontwaardiging uitriep: „Broeders, gord het zwaard des Heeren opnieuw aan, keert u af

van den afvallige. Rechts omkeert, Voorwaarts, Marsch !” gehoorzaamden „de kinderen Gods” aan hun leiders, en reden weg, in galop.

Alfred de Moncourt ging niet mede, hij wist, dat nu Jean Cavalier zich aan den koning onderworpen had, de opstand der Camisarden gebroken was, hij verlangde vurig naar het eind van den strijd.

Met Jeans broeder en nog dertig man bleef hij bij zijn vriend ; vernederd en gedrukt keerden ze weder naar Markies de Villars terug om verslag uit te brengen van hun vergeefsche bemoeiingen.

Cavaliers niet-slagen ergerde den anders goedwilligen Markies, nu hij geen regiment had kunnen vormen, nam de Villars Jean ook den titel van overste weer af.

Hij zond de kleine groep Camisarden naar Versailles, naar Lodewijk XIV, en de koning nam nederbuigend, doch innerlijk blij, de onderwerping der gevreesde hoofdlieden aan.

Onder militair geleide zouden de Camisarden naar de vesting Nieuw Brissac gebracht worden, met grooten schrik kwamen zij onder weg er achter, dat zij daar levenslang zouden worden opgesloten.

Het gelukte Jean Cavalier met zijne mannen door een IJst te ontvluchten, diep in den nacht reden zij weg en ontkwamen over Mömpelgard naar Lausanne.

Daar vond Alfred de Moncourt nog enkele familieleden, dáár woonden zoovele vrijwillig gevluchte Gereformeerden, dáár werd God de Heere in de ver-

gadering der geloovigen feestelijk voor de redding van deze vrienden gedankt.

Alfred de Moncourt bléef niet in Lausanne, evenmin als zijn vriend Jean Cavalier. Alfreds hart dreef hem naar Holland, naar zijne beminde echtgenoot, van wie hij op zijn huwelijksdag zoo wreed gescheiden was.

Met een stevigen handdruk scheidten de vrienden. Zouden zij elkaar op aarde elkander nog wederzien?



HOOFDSTUK VIII.

Vereenigd.

In het groote patricische huis in Amsterdam, gelegen aan de Keizersgracht was drie weken geleden een zoon geboren.

Boven in de donkere slaapkamer met de zware groene gordijnen, het reusachtige eiken kabinet in den hoek, zat voor het gloeiende vuur, dat gloorde in de vuurmand, de Geldersche baker; op haar breeden schoot lag de kleine jongen en oefende zijn keel en longen, luidruchtiglijk. Zonder erbarmen wikkelden stevige vrouwenhanden de weerlooze kleine in zijn strakke windselen en na een poos lei de baker hem welbehagelijk in zijn wiegje, schoof de donker groene gordijntjes, laag langs den grond, zorgvuldig toe. Zij legde het vuur uit de vuurmand in haar stoof, ging zitten en begon met haar breeden voet haar baker-kind in slaap te schommelen.

Beneden in het donker gemeubeld huisvertrek zat de jonge moeder Adèle op de breede gevulde canapé en naast haar zocht Agnes de Moucheron een plaats, in reisgewaad, want de koets stond immers nog voor de deur, beslikt en vuil van den verren tocht uit Nijmegen.

Zij waren spoedig op reis gegaan, na het bericht der voorspoedige geboorte van Adèle's eersteling, moeder voelde zich veel te zwak voor de zeer vermoeiende tocht over ongebaande of slecht onderhouden wegen in dit vochtige landje, maar Agnes en haar oude doch krachtige vader hadden zich met genoeg de tegenspoeden der reis getroost. Zou zij haar vriendin niet opzoeken, nu in den hoogtijd haars levens?

Adèle zag wat bleek en wat moe, zij voelde zich volkomen gelukkig in het land harer vreemdelingschappen, nu zij haar man, haar Alfred, uit Gods hand weder ontving, maar toch, in dit land van damp en regen en lage luchten miste zij haar bergen, met hun reine atmosfeer, de gouden zon van haar lief Frankrijk.

Voor de eerste maal na de geboorte van haar kind, was zij naar beneden gekomen en juist had de reis-koets van de dagen lang verbeide gasten voor het hooge bordes stilgehouden.

Alfred stond nog bij mijnheer de Moucheron in de breede vestibule met zijn schoonvader, om hem te verwelkomen en van zijn bonten muts en pelsjas te verlossen, Agnes vloog hem voorbij naar Adèle hare vriendin, die sinds de wederkomst van haar man in Amsterdam was gaan wonen.

Zij had haar arm om Adèle heen geslagen in zwijgend genieten van het weerzien en zoo zaten zij nog toen Alfred met de Moucheron en Rambonnet de kamer binnen kwam.

„Blijf zitten, m'n dochter, blijf zitten,” zei de goede

grijsaard, en kuste de jonge vrouw met vaderlijk en toch eerbiedig gebaar de hand. Al ras schaarden zij zich allen rondom het hoogopvlammend haardvuur, dat eene weldadige warmte door het ruime vertrek verspreidde. Met blijdschap en voldoening keek Alfred de Moncourt naar zijne jonge vrouw.

Had de Heere niet geholpen, niet wonderlijk geholpen? Daar zat zijn Adèle, hem van God gegeven, daar zat de grijze Camisarden prediker, kreupel, verminkt, maar met een heilig vuur in de oogen, blij om den zoon, die aan zijn dochter geschonken was, en den vrede die afstraalde van haar lief gezicht. Daar waren zijn gasten, medegenooten in de verdrukking, die hij nu ontvangen mocht in zijn eigen huis, in welstand en vrede.

Alfreds innemende krachtige persoonlijkheid had hem spoedig in aanraking gebracht met de Amsterdamsche kooplieden, wier rijkdom alreede spreekwoordelijk begon te worden. Het kleine kapitaal dat Alfred had kunnen redden, stak hij in hunne bloeiende ondernemingen. God zegende Alfreds werklust en voortvarenden ijver. Hij kon zijn gezin en zijn schoonvader met God en met eere onderhouden.

Dra kwam de huisknecht binnen en noodigde uit om naar het eetvertrek te gaan, eene ruime lantaarnkamer, waarin het zonlicht helder straalde op de tafel, keurig gedekt met fijn linnen en blinkend zilver.

Na een innig dankgebed van Rambonnet tastten de gasten toe, het brood en het vleesch, de honing en

de „boekende flensjes,” de Hollandsche haring en de „salaad”: zij deden de spijzen alle eer aan.

Midden onder den maaltijd viel de zware klopper met kracht op de eiken buitendeur.

„Bezoek,” zei Alfred de Moncourt: de kleine luyden kloppen aan de beneden poort onder het bordes.

„Wie daar was?”

De jonge lenige gestalte van Jean Cavalier verscheen aan den ingang van het vertrek. „Jean Cavalier,” klonk het van alle zijden.

„Jean Cavalier. Welkom in mijn huis. Welkom aan den disch!”

Eenvoudig en zonder hoofsche plichtplegingen schikte Jean Cavalier aan, een krijgsman, gebruind door de zon, het jonge gelaat geploegd door lijnen van velerhande smart.

„Ik ben in Engelschen dienst, heb gestreden in Spanje en waar al niet,” vertelde hij wat later op aller verzoek: „Mijn volk en mijn koning hebben me uitgeworpen, mijn bruid is gestorven, alleen mijn broeder bleef aan mijne zijde. Ik hoorde dat gij hier in Amsterdam woondet en mijn hart trok mij tot u. Mijn schip wacht op een goeden wind om naar Engeland over te steken. Welk een voorrecht ook u te ontmoeten, mijnheer de Moucheron, en u, beminnelijke Agnes.”

't Meisje bloosde verward, doch niemand lette op haar. Allen dachten zij aan hun lief vaderland, verlaten om Jezus' wil.

„Onze oorlog was met uw heengaan geëindigd, Jean Cavalier,” sprak Daniël Rambonnet langzaam. „Ge weet zeker, dat de onbuigzame Roland voor honderd louis d’or is verraden. Zijn lijk is met een strop om den hals smadelijk door ossen over de straten van Nimes gesleept en ’s avonds verbrand.”

„Ook Ravanel en Catinet zijn verraden”, zei Jean Cavalier dof. Zij werden na schrikkelijke martelingen levend verbrand. Catinet heeft als een beer gebruld in de vlammen. Ravanel heeft zijn God met psalmen verheerlijkt tot den laatsten snik.”

Het hoofd zank den kloeken krijgsman op de borst, hij had moeite zijne tranen te bedwingen. „Zij waren beter dan ik”, zei hij smartelijk. „Ravanel is door den Geest bekrachtigd tot hij zijn ziel in Gods handen overgaf, maar ik... ik... o het verwijt, mijn volk als een trouwelooze te hebben verlaten, kan me zoo pijnigen.”

„Ge hebt toch niet tegen uw geweten gehandeld, Jean”, troostte Daniël Rambonnet.

„Getuigt dan de Heilige Geest niet meer met uwen geest, dat ge een kind Gods zijt”, vroeg mijnheer de Moucheron ernstig.

Jean Cavalier hief het hoofd op: „Ik ben het eigendom van mijn dierbaren Zaligmaker”, zeide hij langzaam... „O vader Rambonnet, dat tróost.”

„Die een volkómen genoegdoening gaf voor al onze zonden”, zei de grijze Rambonnet met heilig vuur.

„Wij allen hebben gezondigd, heel ons leven, als

volk hebben wij gezondigd, maar wij schuilen bij Hem, die ons leven is.”.

Terwijl de mannen zoo spraken, had Adèle den huisknecht een wenk gegeven en even later trad de breede baker met het kleine wichtje in zijn kanten jurk op haar arm, de kamer binnen en lei het kindje op den schoot van zijne verrukte moeder.

Allen stonden op bij dit liefelijk tafereeltje, de oude Rambonnet lei zegenend de handen op zijn kleinkind, dat nu voor de eerste maal in zijn jonge leven in de eetkamer verscheen.

Alfred kuste zijn jonge vrouw, die blonk van heilige moedervreugde, op het voorhoofd en mijnheer de Moucheron keek naar het lief viertal met innig welgevallen.

Jean Cavalier stond bij Agnes, die beefde van ontroering, bedarend lei hij zijne fijne hand op de schouder van het meisje. Zij schokte op bij deze aanraking en onwillekeurig zag hij naar haar ontsteld gezichtje.

Hoe lief en eenvoudig, bijna hulpvragend stond zij daar, niet zulk eene krachtige welbewuste persoonlijkheid, niet zoo beeldschoon als zijn gestorven, op de pijnbank gebleven Susanna Delrome, maar teer en lieflijk als een bloem, die bloeit, trots storm en regen.

Allen zwegen vol gedachten, tot de heldere stem van Alfred de Moncourt de stilte verbrak. „We moesten God met psalmen loven”, zeide hij. Broeder Cavalier, laten we zingen wat we eens aanhieven, toen

wij voor de eerste maal met Maarschalk Villars hadden onderhandeld ; en krachtig klonk hun lied :

Ai ziet, hoe goed, hoe lieflijk is 't dat zonen,
Van 't zelfde huis, als broeders samen wonen,
Waar 't liefdevuur niet wordt verdoofd.
't Is als de zalf op hoogepriesters hoofd,
De zalf waarmee hij is aan God gewijd,
Die door haar geur het hart verblijdt.

Waar liefde woont, gebiedt de Heer den zegen,
Daar woont Hij zelf, daar wordt Zijn heil verkregen
En 't leven tot in eeuwigheid.

N A S C H R I F T.

Toen „De heldenstrijd der Camisarden” van Bettex verscheen, lag mijn verhaal „De dochter van den Camisard” gereed, ja was reeds bij den Uitgever, toevallig dezelfde die bovengenoemd boekje uitgaf.

Ofschoon de feiten en de jaartallen grootendeels overeenkwamen, schonk dit boekje mij toch meer bijzonderheden, dan ter mijner beschikking stonden terwijl ik dit verhaal schreef en gaarne beken ik van de gegevens uit Bettex's boekje een dankbaar gebruik te hebben gemaakt.

De familie de Moncourt bestaat nog tot in onzen tijd, zij schonk aan ons land, gelijk zoovele vluchtelingenfamilie's, vele aanzienlijke burgers en vrome leeraren.

Dat in dit verhaal de fantasie ook wat vrijheid moest worden gelaten, spreekt van zelf, doch in hoofdzaak waren de feiten gelijk zij zijn geschetst.

Mocht er soms in het een of ander eenig verschil bestaan tusschen de opgaven van mij en „De Heldenstrijd der Camisarden” dan wil ik gaarne onderstellen dat de jaartallen en datums van Bettex de juiste zijn.

JOHANNA BREEVOORT :
(M. G. BAKHOVEN—MICHELS.)

Winter 1915.

INHOUD.

I. Bij de Camisarden	1
II. In de Abdij	23
III. Gevangen	42
IV. In het kerkerhol	55
V. Vader en dochter	66
VI. Het Godsgericht	91
VII. Naar het land der Ballingschap	114
VIII. Vereenigd	134
